

IN PRIMAM
B. IOANNIS
APOSTOLI ET EVAN-
GELISTAE CANONICAM
EPISTOLAM ABSO-
lutissimus Com-
mentarius.

*Autore D. Ioanne Hesselio Louanienſi
Sacrae Theologiae, dum viueret,
Regio Louanij Professore.*

LOVANIJ,
Apud Ioannem Bogardum, Sub Biblijs
Aureis. Anno 1568.

IN PRIMAM
B. IOANNIS
APOSTOLI ET EVAN-
GELISTAE CANONICAM
EPISTOLAM ABSO-
lutissimus Com-
mentarius.

*Autore D. Ioanne Hesselio Louanienſi
Sacrae Theologiae, dum viueret,
Regio Louanij Professore.*

LOVANIÏ,
Apud Ioannem Bogardum, Sub Biblijs
Aureis. Anno 1568.

PRIVILEGIUM.

Regiae Maiestatis Priuilegio concessum est Ioanni Bogardo, Bibliopolæ iurato, vt intra octo proximos hosce sequentes annos imprimat quosuis Ioannis Hessels à Louanio Sacræ Theologiæ (dum viueret) in Academia Louanienfi Professoris libros; tam eos, qui typis excusi sunt, quàm qui postmodum excudentur. è quorum numero est & hic Commentarius in primâ Epist. Ioannis. Et simul quoq; interdictum est alijs omnibus, quicunque demum illi sint, ne eos imprimant, aut alibi impressos in ditiones Regiæ Maiest. distrahendos importare tentent, sub grauib; pœnis, quas literæ expriment.

Datum Bruxellis, die 12. Decembr.

Subsig. de Witte.

Anno 1567.

IN PRIMAM IOANNIS
APOSTOLI CANONICAM
EPISTOLAM, AVTHORE

Ioanne Hesselio Sacræ Theologiæ Professore

PREFATIO.

DOMINVS noster Iesus Christus humani generis Saluator, per incarnationis sue mysterium, rem multò maximam, longèq; saluberrimam, aduentum videlicet suum in carnem, clarissimâ omnibus & manifestissimâ esse voluit. Vnde & innumeris Mosatca legis ceremonijs, rebus itè multis admodum mirabiliter in populo Dei gestis, multiplicibus quoq; & apertis Prophetarum vaticinijs eam prænuntiavit. Quin & ubi iam venit in mundum varijs morborum curationibus, stupendis prodigijs, mirabili doctrina & suavi conuersatione, tot nimirum argumentis & quis esset, & quare venisset, declarare dignatus est: idq; quò magis cognosceretur, ipso aduentus sui tempore grauissimos errores veritati aduentus eius om-

PRÆFATIO.

Errores
circa Chri-
sti tēpora.

Primus
error.

Luc. 18.

Beda in 11
ca. Lucæ.

Abac. 2.
Roma 1.
Actor 15.

nino aduersos in populo Iudaico disseminari permisit, ut nimirum etiam ex contrarijs res adeo magna magis elucesceret ac illustraretur. Huiusmodi autē errores qui multorum deinde aliorum origo fuerunt, duplicis ferē generis inter Scribas & Phariseos tempore Christi extitere. Vnus circa hominem redimendum: alter circa redemptorem. Nam in primis quidem humana natura deprauationē ac corruptionē non agnoscebant, eāq. nec medico ei & saluatore opus esse. Cum enim iustitiam legis Dei non in praua cōcupiscentia interna refecatione; sed externis tantum operibus, quæ utcunque præstabant, sitam arbitrarentur, iustos se esse censebant: & sicut ait Lucas, Considebant in se tanquam iusti. Legem autem se cōtra morem patrum, sine fide & gratia Iesu Christi & seruare, & seruandam tradere præsumebant: atq. ideo iugum Christi suauē et sarcinam eius leuē, ubi requies est animarum, procul abijcere & exterminare tentabant, cum scriptum sit: Iustus ex fide uiuit. & Apostolus Petrus dicat: Et nunc quid tētatis Deum imponere iugum super ceruicē discipulorum, quod neq. patres nostri, neque nos portare potuimus? sed

PRÆFATIO.

sed per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus saluari, quemadmodū & illi. Vnde improperat legisperitis Christus: Et uobis legisperitis uia, quia oneratis homines oneribus quæ portari nō possunt. Nō possunt enim onera legis portari eō modo, quo isti legisperiti hæc imponebant hominibus; ut uidelicet legem impleret nulla cogitata gratia mediatoris. Vnde recte audiunt, quod sarcinæ legis uno digito non tangerent, hoc est, ne in minimis quidē eam perficerent. Iam uero si quando peccabant, nuda & externa legalium ceremoniarum obseruatione expiari se putabāt, quasi Deus hir corum uel taurorum sanguine placari posset. Hinc in Euangelio tot leguntur usi fuisse lotionibus, etiam calicum, urceorum, aramentorum, lectorum. & à foro quoties reuertebantur, ob peccata uidelicet ibi contracta, semper lauari solitos. Vnde Dominus cum reprehenderetur quod ante prandium lotus nō esset, Nunc, inquit, uos Pharisei, quod de foris est calicis & catini mundatis: quod autē intus est uestrum, plenu est rapina et iniquitate. Stulti, nonne qui fecit quod de foris est, etiam id quod de intus est fecit? ubi ostēdit eos Dominus ideo

Luc 11.

Marci 7.

Lucæ 11.
Matth. 23.

P R Æ F A T I O .

de externa munditia sollicitos fuisse, quod se putarent per eam Deo placituros: signa enim legis Moysi pro rebus accipiebant. Hoc vero Evangelio contrarium est, ut quisque rem deserens que per illas umbras figurabatur, ipsius umbræ sequatur inanitatē. Non enim signa ista, sed qua his significantur, in salutem introducūt. Hinc Iudæi, qui talibus signis rerum spiritualium, pro ipsis rebus ea obseruantes, pertinaciter inhaeserunt, contempnentem ista dominum, cum iam tempus reuelationis eorum venisset, ferre non potuerunt; atque inde calumnias quod sabbatha curaret moliti sunt principes eorum, populusque signis illis tanquam rebus astrictus, non credebat Deum esse, vel à Deo venisse, qui ea sicut à Iudæis obseruabantur, nollet attendere. Atque hic est error secundus circa personam redemptoris, quo videlicet Christum merum esse hominem crediderūt, imò sceleratum & in Deum blasphemum. Vnde cum dimitteret peccata, dicebant, hic blasphematur. Propterea (ait Iohannes) persequantur Iudæi Iesum, & querebant eum interficere, quia non solum sabbatum violabat, sed & patrem suū faciebat Deum, equallem se

Aug. cōtr. Adimant. cap. 16.
 Aug. lib. 3. de doctr. christ. c. 6.
 Matth. 12. Marc 3. Lu. 6. & 14. Ioa 5. & 7.
 Error secundus.
 Matth. 9.
 Ioan. 10.

P R Æ F A T I O .

lem se faciens Deo. Et iterum Lapidamus te (inquiunt) de blasphemia: & quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum. Et in tribunali Caipha mortis est condemnatus, quia dixit se esse Christum filium Dei, sessurum breui ad dexteram Patris: hinc et seductor, demoniacus, per Beelzebub operans, homo vorax, vini potor, publicanorum & peccatorū amicus, fabri filius in Evangelio dictus est. Hi duo grauissimi errores, et fidē ipsam Christianam funditus euertentes, acriter sunt in Evangelio à Christo oppugnati & refutati. Caterum post Spiritus sancti missionem, antequam istos errores tentarent quidam in Ecclesiam inuehere, Christianos non admodum turbarunt. Sicut enim ait Cyprianus, Christiani curiosi esse non debent quid doceant qui foris, hoc est, extra ecclesiam doceant. At multiplicata iam Ecclesia Christi, quando etiam eam subingressi sunt his erroribus laborantes, & sub Christi nomine eos disseminantes, valde exerciti sunt Christiani oppugnatione horum errorum. Et primus quidem error quia valde est humana superbia consentaneus, mox Ecclesiam cōturbare cepit, ut videre est Act. 15. ubi dicunt Pharisæi

Ibidem.
 Matth. 16.
 Matth. 17. Ioa. 7. & 8. Luc. 11. Matth. 11. Matth. 13.
 Li. 4. epist. 2. ad Antonianum.
 A 4 risai

PRÆFATIO.

risat qui iam crediderant, & circūcisionem, & totius Mosaicæ legis obseruationem conuersis gentibus ad salutem esse necessariam. Quasi videlicet in Domino Christo non plus esset remedij ad expiationē peccatorū quam in reliquis Prophetis, sed ea tota petenda esset ex Mosaicæ legis ceremonijs: Rursus, quasi auxilium gratiæ Christi non foret ad bene viuendum nobis necessarium, sed liberum ipsius arbitrium sola legis scientia instructum, abudē iam sibi sufficeret. Cōtra hūc errorem acerrimē in omnibus serē epistolis suis confli- git Apost. Paul^{us}, docēs cōtra Pharisæos eorūq; sectatores nominetenus christianos, non nisi gratia Dei per mediatorē Iesum placere nos Deo, acciperē veniā peccatorū, et recte viue- rē. Postea verō falsi quidā christiani ex primo illo errore, quō sibi medico haud opus esse censebāt, Christum dominum purum esse hominem arbitrati sunt. Imò per Christum humanæ naturæ merita extollere volentes, quā corruptam esse nesciebant, docuerunt eum communi caterorum omnium lege, & conceptum, & natum fuisse, sed meritis suis ad eam paulatim dignitatem profecisse, quam postea habuit, ut diceretur Christus & filius Dei.

PRÆFATIO.

Dei. Talis fuit tempore Ioannis Apostoli Cerinthus, quem Irenæus, Epiphanius, & Augustinus docuisse tradunt legem Moysi christianis obseruandam esse, & Christum hominem tantum fuisse: de quo sic ait Irenæus: Cerinthus quidam in Asia docuit Iesum non ex virgine natum; impossibile enim hoc ei visum est; fuisse autem eum Ioseph & Mariæ filium, similiter ut reliqui omnes homines: & plus potuisse iustitia & prudentia, & sapiētia præ omnibus: & post baptismum Christum in eum descendisse figura columba. Similia quoque habet Epiphanius, apertè dicens Cerinthum docuisse Iesum nō esse Christum, sed iuxta profectum, Christum appellatum esse, hoc est, quod verè non fuerit Christus, sed hoc nomen tropicè possederit, propter magnum in pietate profectum. Eadem docuit & Ebion circa illa tempora, obseruanda scilicet esse legalia, & Christum esse merum hominem: quemadmodum cognoscere licet ex Ignatio epistola ad Philadelphenses, & tribus iam citatis doctoribus. Sic Irenæus: Vani (inquit) Ebionæi, vnititionem Dei et hominis per fidem non recipiētes in suam animam, sed in veteri generationis perseuerantes fer-

Lib. 1. c. 25
hæref. 28.
Hæref. 8.

Lib. 1. c. 25

Hæref. 28

Lib. 5. pau-
lō post ini-
tium.

PRÆFATIO.

Lucæ 1.

tes fermento, neque intelligere volentes, quoniam Spiritus sanctus aduenit, in Mariam, & virtus altissimi obumbravit eam: quapropter & quod generatū est, sanctum est, & filius altissimi Dei Patris omnium, qui operatus est incarnationem eius, & novam ostendit generationem: uti quemadmodum per priorem generationem mortem hereditauimus, sic per generationem hanc hereditaremus vitam. Reprobant itaque hi commixtionem vini cœlestis, & sola aqua secularis volunt esse, non recipientes Deum ad commixtionem suam. Perseuerant autem in eo, qui victus est Adam & proiectus est de paradiso. Epiphanius quoque post multa que de Ebionitis, ait: Baptisma, inquit, etiam ipsi accipiunt, præter hoc quod quotidie baptizantur, & in aquas se mergunt, ad purificationem videlicet, veluti etiam Samaritæ, qui sentiunt aliter non posse hominem vivere, si non quis singulis diebus in aquâ mergeretur, ita ut abluatur ac sanctificetur ab omni culpa. Mystera autem faciunt ad imitationem sanctorum in Ecclesia ab anno in annum per azymos, hoc est, non fermentatos panes: & alteram mysterij partem per
 aquam

Hæres. 30

PRÆFATIO.

aquam solam. Iesum genitum ex semine viri esse dicunt, & electum, atque sic secundum electionem filium Dei vocatum, ab eo, qui ex supernis in ipsum venit Christo, in specie columba. Non dicunt autem ex Deo Patre ipsum genitum esse, sed creatum, velut unum archangelorum, verum illis maiorem esse.

Cum igitur horum dogmatibus sub christiano nomine inualefcentibus Apostolis omnibus defunctis, solus superesset Ioannes, coactus est extremo vite sue tempore contra hos errores, & euangelium, & hanc epistolam scribere. In quibus sic admonet fideles mutua charitatis, ut etiam contra iam dictos errores, tum apostolica autoritate, tum sententijs & verbis ipsius domini Saluatoris diligentissime eos munit. Usque ad eum autem voluit fideles omnes à veritatis hostibus esse alienos, ut ne verba quidem passus eos fuerit cum illis communicare. Quin cum & vitam degeret admiradam, & dignitatem veritatis ipsius decentem, & penitus non laueretur, coactus est à Spiritu sancto progredi usque ad balneum, & cum comites ipsum sequentes mirarentur, venit ad ipsum balneum, et interrogauit quis esset intus in bal-

neo,

Hiero. lib. de script. eccl. Epiph. in hære. Alogorum. Euseb. li. 3. cap. 24.

1. Ioan.

PRAEFATIO.

Irenaeus lib. 3. cap. 3
Epiphani. heres. 30.
Euseb. li. 4 cap. 14.

neo, responsumque est, Ebion, seu ut alij habent, Cerinthus. Ioannes vero statim intelligens Spiritus sancti ductum, ob quam causam impulisset ipsum usque ad balneum venire, ubi seipsum turbasset & leniter fleisset, ut omnes audirent; in testimonium ad declarationem impollutae veritatis doctrinae. Festinate (inquit) fratres, egrediamur hinc, ne cadat balneum, & pereamus cum Ebione qui intus est in balneo, propter ipsius impietatem. Magis autem haec res elucescet si meminerimus istas haereses diu post Ioannem iterum in Ecclesia ab inferis fuisse suscitatas: unde & intelligi poterit quam recte contra posteriores haereticos a veteribus doctoribus Ioannis verba citentur. Priorem quidem errorem tempore B. Augustini renouavit Pelagius, aduersus quem plurimi Doctores, ac potissimum ipse Augustinus fidem catholicam de gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum, & hominis deprauationem per originale peccatum, fortissimè defenderunt, tum ex apertis scripturis, tum ex ipsa Christi persona, qua clarissimum est gratiae Dei qua nos iusti sumus, exemplar. Qua de re vide August. in Enchirid. cap. 36. & lib.

PRAEFATIO.

& lib. de praedestina. sanct. cap. 15. & de homo perseue. cap. 34. Sed cum Pelagij vestigia sequi vellet Nestorius quidam, Episcopus Constantinopolitanus (qui dum naturaliter eloquens esset, se putabat doctum, & libris antiquorum interpretum dedignabatur incumbere, omnibusque se meliorem putabat esse) nullius fecit ea argumenta, quae pro defensione gratiae contra Pelagium ex Christi incarnatione petebantur: siquidem cum Cerintho et Ebione Iesum hominem tantum esse dixit, unde hunc sermonem approbavit, Dei genitricem, Mariam nullus appellet: Maria enim homo fuit, & Deum ab homine generari prorsus impossibile est: Dixitque, Noli gloriari Iudae, non crucifixisti Deum. & iterum: Bimestrem & trimestrem nequaquam confiteor Deum. Imò quò magis impugnetur gratia Dei, dixit Iesum merum hominem paulatim profecisse in dignitate, ut per voluntatis concordiam & amicitiam coniungeretur unigenito filio Dei aeterno, & sic per bona merita sua appellaretur Deus per gratiam: ita ut nò Deus homo factus sit, sed homo propter merita sua tropica locutione Dei appellationem acquisierit. Unde

Li. 12. hist. Tripar. c. 4

Vide Syno. Ephe. 1
Et actio. 1.
syn. Chal.
Fulgent.
li. 1. de incarnatione. c. 5

in con.

PRÆFATIO.

*in concilio Chalcedonensi, actione 10. accusatur quidam tanquam Nestorij discipulus superbissimam hanc protulisse blasphemiam: Non inuideo Christo homini, facto Deo: quia si volo, & ego fio. Quin & in secunda synodo Constantino. dicitur canone 12. Theodorus Mopsuestenus Episcopus, Nestorij videlicet magister dixisse, Christum non esse Deum verbū, sed passionibus anima et concupiscentijs carnis molestatum, & à malis paulatim separantem se, & ita ex promotione operum melioratum, & ex vita conuersatione incontaminatum constitutum, tāquam purum hominem baptizatum in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & per baptismum gratiam Spiritus sancti accepisse, & adoptionem promeritum, & ad similitudinem imperialis imaginis in persona Dei verbi adorari: post resurrectionem * inconvertibilem secundum intellectum, & sine peccato penitus factum. In prima igitur Ephesina synodo duce Celestino Pontifice Romano, & doctore Cyrillo Alexandrino, damnato Nestorio & eius heresi, damnatus est iterum & Pelagius cum sua heresi, tanquam ex eodem fonte cum Nestorij heresi procedente.*

* incernē
tibilem.

Cano. 4.

PRÆFATIO.

dente. De his duabus heresibus Pelagiana & Nestoriana, pulcherrimo carmine lusit B. Prosper, sic inquit:

EPITAPHIVM PELAGIANÆ & Nestorianæ hæresicon.

Nestoriana lues successi Pelagiana,
 Qua tamē est utero progenerata meo.
 Infelix misera genitrix & filia nata,
 Prodiui ex ipso germine quod peperit.
 Nā fundare arcē meritis prior orsa superbis,
 De capite ad corpus ducere opus volui.
 Sed mea dū proles in sūma armatur ab imis,
 Congrua bellandi tempora non habui:
 Et cōsanguinea post tristia vulnera fraudis,
 Aspera conserui prelia sine pari.
 Me tamē una dedit victam sentētia letho,
 Illa volēs iterū surgere bis cecidit. (chrū
 Mecū oritur, mecū moritur, mecūq; sepul-
 Intrat, & inferni carceris ima subit.
 Quò nos precipites insana superbia merisit
 Exutas donis, & tumidas meritis.
 Nā Christū pietate operū & mercede volētes
 Esse Deum, in capitis fœdere nō stetimus:
 Sperantēsq; animi de libertate coronam,
 Perdidimus quam dat gratia iustitiam.
 Quig;

PRÆFATIO.

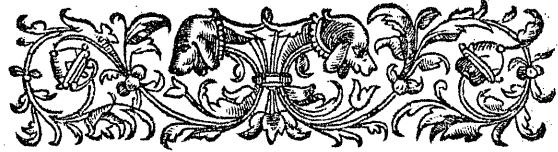
*Quis, igitur gemina miseraris busta ruina,
Ne nostro exitio consociare caue.
Nā si qua Domini data munera sero fatemur
Hac homini credis debita, noster eris.*

*Caterum hac Epistola quin Ioannis sit
Apostoli & Euangelista, eoque scriptura etiam
canonica, nullus unquam Catholicus dubi-
tauit. Scripta est autem, ut Higinus Papa &
Martyr, Possidonius, & Augustinus testatur,
ad Parthos, qua gens est inter flumina In-
dum & Tygrim, iuxta Medos: unde &
scriptura sacra Media nomine
interdum etiam Par-
thiam compre-
hendit.*

Epist. 1.
In indi. o-
perū Au-
gust.
Lib. 2. q.
eū. q. 39.
Hiere. 51.
1. Mach. 14

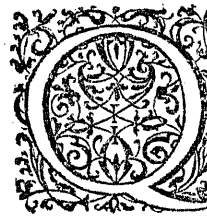

IN PRI-

IN PRIMAM B. IOANNIS
APOSTOLI ET EVAN-
LISTAE CANONICAM
EPISTOLAM.

CAPVT PRIMVM.

QVOD fuit ab initio. Græcè
est erat, quemadmodum &
in Euangelio, In principio
erat verbum. Pēdet autem
sententia, & infra, vbi ait,
(quod vidimus & audiui-
mus, annunciamus vobis)
repetitione perficitur atque completur: quasi
diceret, quod vidimus inquām & audiuimus,
annūciamus vobis. Non ita (ait Oecumenius)
sermonem retulit, quemadmodū nos, primūm
quidem propter vsū abbreviati verbi, deinde
etiam Græcorum nugas cōtemnens & osten-
dens, quod non in verbis sit nostra salus, sed in
operibus. Illud autem, *Manus nostra contrectauerunt de verbo vita*, interpretatur Augustinus vt
idem sit, quod manus nostræ contrectauerunt
B ipsum

Ioan. 1.

ipsum verbum vitæ: sed cuius linguæ sit ea locutio non indicat. Expendendū studiosis num vox *contractauerunt*, siue palpauerunt, non actiue, sed neutraliter hic accipi possit, pro eo quod est habere sensum tactus: quædam modum in Psalm. 113. Manus habent & non palpabunt, Tunc enim clarus & expeditus foret sensus. Manus nostræ habuerunt experientiam tactus, & cognitionem de verbo vitæ. Pro eo quod habemus, *Apparuit nobis*, legit August. apparuit in nobis, & interpretatur, inter nos. Sensus est, Annunciamus illud vobis, quod, cum primum esset rerum omnium creaturarum initium, cum res quæ inchoatæ sunt, inciperent, iam antea erat: hoc est, Dei filium nullum habentem initium, quem deinde hominem factum, auribus corporalibus audiimus propria voce admiranda docentem: vel audiimus eum à lege & Prophetis in diuinis scripturis prænunciari: quæ oculis nostris corporalibus inter homines vidimus cõuersantem: quem clarè perspeximus, diuinitatem & gloriam in eo quasi vnigeniti à Patre per multa argumenta aduertentes, dum miracula eius & gloriam in transfiguratione, & resurrexisse eum, & ascendentem in cœlum vidimus: & ex eis omnibus diuinitatē eius spiritalibus oculis agnouimus. Siue *perspeximus*, id est, cum stupore & admiratione intuiti sumus: & *manus nostræ contractauerunt*, & c. id est, palpauerunt

Oecume.

Sic Beda.

Sic Epiph.
hæres Arrian. &
Oecume.

Ioan. 1.

Matth. 17
Marc. 16.

Sic Beda.

uerunt ipsum verbum, quod est vita, & cognitionem sensitiuam tactus ex ipso verbo perceperunt, tam ante quam post resurrectionem, dum is suis manibus manus nostras apprehendit ac tetigit, dum nos est osculatus, dum pedes nobis lauit, dū super eius pectus recubui: dum pedes, manus, latus, carnem & ossa palpāda, ac vulnerum vestigia manu ac digitis penetranda nobis præbuit: per synecdochen enim cōtrectatione manus, omnem palpationem significat. *Et vita manifesta est*, per incarnationem & domesticam cōuersationem, per doctrinam & miracula. *Et vidimus & testamur*, hoc est, testes sumus ipsius Christi, qui est vita. *Et annunciamus vobis vitam æternam*, id est, Christū videlicet qui erat ab initio apud patrem, distincta scilicet ab eo persona, sed vnum cum eo in essentia, siquidem vocula (apud) & vicinitatem & diuersitatem significat. *Et apparuit nobis*, scilicet mirabili gratia incarnatus Christus.

In ipso statim exordio Cerintho, Ebioni, ac Nestorio contradicit, asserens eundem fuisse ante omne principium, quem ipse cum suis coapostolis postea tanquam verum hominem vidit, audiuit, & palpauit: ac proinde se testem dicit Christi. Solent enim ab omnibus magnificari huiusmodi testes, qui & præsentēs, & familiares ac domestici fuere. Notandum verò Ioannem Apostolum iam senem admodum,

quando ad scribendū se cōtulit, habitum fuisse in Ecclesia ab omnibus, veracissimum.

- Porro absolutè ait de Christo Ioannes, erat ab initio, quod idem est cum illo, Ego sum, qui sum. Vnde & in Euangelio constanter dicit: Scimus quia verum est testimoniū eius: quare nec mirum, quòd & hoc loco testimoniū suum inculcet. Singula namque creaturarum aliquid esse dicuntur, vt est esse angelum aut cælum: solus autem saluator est omnino quod est, quo participantia vniuersa veniunt ad essentiam. Commodissimè autem verbum *erat* vsurpat Ioannes, cum de filio Dei loquitur: vt æternus & ante secula filius intelligatur. In profundissimam enim atque incomprehensibilem generationem, quæ cuncta superat tempora, *erat* istud, cogitantis sententiam adducit. *Erat* enim per se indeterminatè prolatum nullis vnquam terminis circumscribetur, cum natum sit scrutantem semper intellectum præcedere: adeò vt quocunq; arbitraris, quasi ad vltimum exitum & quietè ipsum *erat* iam peruenisse, inde superioris cursus initiū statim factū esse videatur. Indefinitè tenditur *erat*, quicquid cogitaueris *erat* filius, Quod *erat* in principio non includitur tempore, non principio præuenitur. In eo autem quod sempiternum est sine initio & sine fine cuiuslibet temporis verbum ponatur, siue præteriti, siue præsentis, siue futuri, nō menda-

Exod. 3.

Ioan. 21.

Didymus
in cōmē.Cyrillus
lib. 1. in
Ioan. c. 1.Ambr. li. 1.
de fide c. 5Aug. trac.
99. in Ioā.

mendaciter ponitur: quamuis enim natura illa immutabilis & ineffabilis non recipiat *fuit & erit*, sed tantum est (ipsa enim veraciter est, quia mutari non potest, & ideo illi tantum conueniat dicere, Ego sum qui sum, & dices filijs Israēl, Qui est misit me ad vos) tamen propter mutabilitatem temporum in quibus versatur nostra mortalitas & nostra mutabilitas, cum secundum volumina temporum locutio humana varietur, non mendaciter dicimus & fuit, & erit, & est: Fuit, in præteritis seculis: est, in præsentibus: erit, in futuris. Fuit, quia nunquam defuit: erit, quia nūquam deerit: est, quia semper est. Cæterum dum ait Ioannes, quod *erat* ab initio, respexit tum ad primū cap. Geneseos, vbi cuncta Dei verbo creata referuntur, quare & ante rerū omnium exordium id extitisse: tum ad cap. 8. Prouerb. vbi sapientia genitam se dicit à principio, antequam Deus quicquam faceret: & cum dicit se genitam ante montes & colles, antequam terra fieret, atq; abyssi, intelligit per synecdochen se ante cūcta genitam; sicut dum in Psalmo dicitur: Ante luciferum genui te. Quem locum Prouerbiorum imitatus est Ecclesiasticus, sapientiam, sicut & Salomon, postea incarnatam describens: Ego, inquit, ex ore altissimi prodiui, primogenita ante omnem creaturam: Et, Ab initio & ante secula creata sum.

Exod. 3.

Psal. 111.

Eccl. 14.

De verbo vita. Gracè est λόγος. Λόγος (inquit Hieronymus) multa significat: nã & verbum est, & ratio, & supputatio, & causa vniuscuiusq; rei, per quam sunt singula quæ subsistunt; Quæ vniuersa rectè intelligimus in Christo. *Verbum*, siue vox significatiua intelligenter prolata, sermo atque locutio metaphoricè de Christo dicuntur, quemadmodum & lux, vt ostendatur quòd ex mente procedat; quod sine motu genitus sit: quod imago sit genitoris totum in se monstrans genitorem, nullam inde partè deducens & perfecta in se existens, quemadmodum ferè verbum nostrum quod totius nostræ cogitationis imaginem refert. Quæ enim secundum cor nouimus, hæc verbo proferimus; & quod loquimur, exemplar habet eius quod corde cogitamus. Ex cordis enim abundantia verbum pronuntiatur. Nam cor nostrum veluti fons est quidam: verbum verò emissum veluti riuus ex fonte profluens. Tantum igitur profluens est, quantum id vnde profluit: ac quale opertum, tale item apparens extat. Verbum itaque dixit Ioannes, vt impasibilem patris generationem ostendar, & perfectam filij substantiam theologizet, & coniunctionem sine tempore filij ad patrem per hæc ostenderet. Nam & verbum nostrum, mentis generatio sine passione generatur. Neque enim scinditur, neque diuiditur, neque fluit, sed manens

tota

In prologo super Biblia.

Basil. ho. 16 in initiũ enãge-lij secũdũ Ioannem Vide & Nazia. li. 4 de theolo. Hieron. in illud Psal. 44. Eructa uit cor meum, ad præcipiã. Et Aug. de si- de & sym- bol. cap. 3.

tota mens in proprio statu, verbum totum & continuum emittit, ac procedens verbum omnem generantis mentis virtutem in seipso cõplectitur. Secundum significatum vocis λόγος est ratio, siue (vt August. loquitur) cõcepta rerum verax notitia. Et hoc in Christũ competit, quem Paulus dicit sapientiam esse Dei Patris, quo nomine eum & Salomon appellat. Qui ita à Patre procedit, vt in eo tanquam in perfecta imagine pater seipsum intelligat & videat. Quisquis (inquit Augustinus) potest intelligere verbum, non solum antequam sonet, verum etiam antequam sonorum eius imagines cogitatione voluantur, iam potest videre per hoc speculum, atque in hoc ænigmate aliquam verbi illius similitudinẽ, de quo dictum est: In principio erat verbum. Tertium significatum quod quarto loco recenset Hieronymus, est causa efficiens rei exemplaris & intellectiua, siue conceptus mentis operatorius, siue dictamen mentis, quo ad operandum progredimur: quale est verbum in mente artificis, per quod fabricat domum. Atque hæc significatio eadem est cum præcedente, nisi quòd addat ei quod sit ratio effectiua, directiua, & exemplaris alicuius causæ. Hæc autem significatio dictionis λόγος aptissimè hoc Ioannis loco quadrare videtur. Docet enim post Moysen & Salomonem Christum esse sapiẽtiam à patre genitam

Lib 9. de Trini. c. 7

1. Cor. 1.

Prouer. 8.

Ioan. 1.

Genes 1.

Prouer. 8.

nitam, in qua pater seipsum intelligit & exprimit, quæ in mente patris existens cuncta cum eo condidit, & per quam tanquam nobilissimum exemplar cuncta pater creauit, Omnia, inquit Ioannes, per verbum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Vnde August. lib. 83. questionum. Quod Græcè λόγος dicitur, Latinè & rationem & verbum significat: sed hoc loco, In principio erat verbum, melius verbum interpretamur, vt significetur non solum ad patrem respectus, sed ad illa etiam, quæ per verbum facta sunt operatiua potentia, Ratio autem essi nihil per illam fiat, rectè ratio dicitur, Et alibi: Ipsa iussio patris vt fierent omnia, est verbum patris per quod facta sunt omnia. Et Dionysius Areopagita, λόγος, inquit, siue verbum Deus dicitur in sanctis literis, non modò quia & rationis, & sensus, & sapientiæ indultor est; sed quia & omnium causas in se vniformiter ante complexus est, & quia per omnia pergit penetràs (vt scriptum est) vsque ad omnem finem: & suprâ hæc etiam, quia supra omnem simplicitatem diuinum expanditur verbum: & est ab omnibus supra omnia, secundum substantialitatem absolutû. Quartû significatum dictionis λόγος, quod Hiero. 3. loco ponit, est supputatio, calculatio, & numeratio. Dicitur autè Christus hæctenus supputatio, quia in ipso summatim omnia continentur, siue quia omnium

Ioan. 1.

Quæst. 63

Lib. cõtra
sermo. Ar
rian ca. 3.
De diuin.
nomi. c. 7
part. 4.

Sapient. 8
Eccl. 24.

omnium est bonorû summa. In ipso enim sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi: & in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: et ipse est caput omnis principatus & potestatis, et totius Ecclesiæ, in quo omnium omnis sanctorû virtus excellentissimè elucet: et omnia in ipso constât, et per ipsum omnia recõciliâtur, et ipse est finis legis et Prophetarû, qui venit adimplere legem et Prophetas vsq; ad vnû iota, et extremum apicem.

Vitam æternam. Viuere id dicitur, quod seipsum sua natura mouet, et per se operatur. Cum igitur Deus perpetuò summa sit intelligentia plenus, sitque omnibus causa vt subsistant, viuentibusque omnibus vt viuant, meritò vita nuncupatur æterna. Attendit tamen hoc loco Ioannes, non tantum vitam qua Deus in seipso viuit: sed ob hoc etiam Christû vitam æternam nominat, quòd hominem ad immortalitatem quidem ab ipso creatum, sed per peccatum æternæ iam morti secundum animam & corpus addictum, per incarnationem suam repararet ad iustitiam & vitam æternam: secundum quod in Euangelio ait: Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet. Dicitur præterea Christus vita æterna, quia videlicet in eius cognitione æterna hominum vita consistit, sicut ipse ait: Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum

Ioan. 11.

Ioan. 17.

Deum verum, et quæ misisti Iesum Christum.
Et societas nostra sit cum patre, &c. In Græcis non est sit, sed intelligendum id est, aut vt quidam malunt, est. Beda nostram sequitur lectionem. Porro locū istud habet salutationis: quasi dicat. Quod vidimus et audiimus annunciamus vobis in hunc finem, vt et vos participes nobiscum sitis, in cognitione domini nostri Iesu Christi, communem nobiscum fidem de his quæ nos vidimus tenentes, etiam si vos ea non videritis. Et ne tanquam leue putetur vnus fidei nobiscum habere societatem, certissimè vobis asseueramus, quòd per nostram societatem futuri sitis, quemadmodum et nos socij Dei Patris, et naturalis eius filij Iesu Christi: socij inquam Iesu Christi secundum vtramque eius naturam, et diuinam et humanam. Nominato autem Patre et Filio, intelligitur Spiritus sanctus, qui omnem societate cum Deo operatur. Societas cum Deo comparatur, partim fide et poenitentia, partim remissione peccatorum: Sola enim peccata, quemadmodum docet Esaias, separant et diuidunt inter Deum et hominem. Præstat præterea remissionem peccatorum, sicut Ioannes infra dicit. Hæc autem societas hominis cum Deo communio est domini et serui, patris et filij adoptiui, illuminantis et illuminati, iustificatis et iustificati, regentis et subditi, dantis et accipientis, inuocantis et exau-

Esa. 59.

1. Ioan. 1

et exaudiētis, donatis munera et gratias agentis, beatum facientis et beati: in summa, sita est hæc societas in similitudine cum Deo et vnitate, sicut ait Apostolus: Qui adhæret domino 1. Cor. 6. spiritus vnus est, quemadmodum et Ioannes infra declarat, dicens: Si in luce ambulamus, sicut ipse est in luce, societatem habemus adinuicem, cum Deo scilicet. Societas autem cum Christo secundum humanam naturam, est societas magistri ad discipulos: sacerdotis ad eos pro quibus sacrificat et interpellat: exoluentis pro alio poenam debitam, & promerentis gratiam indebitam: mediatoris ad eos pro quibus se mediatorem præbet: gratias agentis cum ijs pro quibus gratias agit: regis & subditorum: Hanc societatem scriptura varijs metaphoris explicat, pastoris & ouium, capitis & mēbrorum, cibi & edētium; vitis & palmitum & alijs compluribus. Porro in commentario venerabilis Bedæ locus est notatu dignus, qui sic habet: Manifestè ostendit B. Ioannes, quia quicumque societatem cum Deo habere desiderant, primò Ecclesiæ societati debent adunari, illamque fidem addiscere, eiusque sacramentis imbui, quam discipuli ab ipsa in carne degente veritate perceperunt. Quibus verbis cōsonum est illud Cypriani: Soluuntur in cœlis, quæ prius hic in terris soluuntur. Et illud tam frequenter ab August. inculcatum, quod Ecclesia quæ in sanctis

Ioan. 10.

Colof. 1.

Ioan. 6.

1. Cor. 10.

Ioan. 15.

Epist. 2.

libri 1.

Epist. 13.

ad Bonif. sanctis est, per orationes & gemitus inenarrabiles, tanquam mater omnes Christo spiritualiter parit, & peccata dimittit, siue eorum remissionem impetrat. Subdit praterea Venerabilis Beda aliud quoque obseruatione dignum, Nec in aliquo (inquit) minus ad Deum pertinēt qui per Apostolorum doctrinam credunt, quā illi qui per ipsum prædicantem in mundo dominum credebant, nisi in quantum eos fidei vel operum qualitas discernit: sicut Christus ait: Beati qui non viderunt & crediderunt. *Et hæc scribo vobis*. Erant quidem ad quos scribit Ioannes, socij eius & Dei: verum quia eos ad perseverandum in hoc Dei consortio exhortatur, idē ita eis loquitur, tanquam nondum Dei socij essent: quomodo & Paulus Colossenses hortatur vt scelera deponāt, & novum hominem induant, quod eos tamen iam dudum fecisse est verisimile: sed ita cum his agere solemus, quibus à vitijs periculum est. Ad hæc Ioannes dicit se Christum annunciare, vt ipsius auditores habeant secum societatem, non ad certum aliquod tempus respiciens, sed de perpetua sua loquens prædicatione, qua hoc agebat, vt auditores ad societatem fidei adducerentur.

Et hæc scribimus vobis vt gaudeatis, & gaudium vestrum sit plenum. Græcè sic legitur, Et hæc scribimus, vt gaudium vestrum sit plenum. Et Venerabi-

nerabilis Beda, pro, vestrum, legit nostrum. Gaudium, inquit, doctorum sit plenum, cum multos prædicando, ad sanctę Ecclesię societatem, atque ad eius per quem Ecclesia roboratur & crescit, Dei Patris & Filij eius Iesu Christi societatem perducunt. Vnde etiam Paulus his quos ad fidē instruebat, ait: Implete gaudium meum, vt idem sapiatis. Similiter legit & interpretatur Oecumenius. August. videtur legisse (gaudium vestrum,) nam ait Ioannem dicere quod plenum gaudium est in vnitate & societate cum sanctis. Sensus nostri interpretis hic est. Hæc epistolam scribimus vobis, vt ad æternam vitam pertingatis, in qua implebitur & omnino perficietur gaudium, quod nunc ex parte habetis, de eo quod Deus dignos vos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, & eripuit vos de potestate tenebrarum, & trāstulit in regnum dilecti filij sui. Vel aliter: Vt integrum maneat gaudium vestrum, quo gaudetis nunc in spiritu, siue vt gaudium vestrum spirituale perseveret vsque in finem.

Et hæc est annūciatio quam audiimus ab eo. Redit ad declarandum quid à Christo audierit. *Annūciatio*, id est, prædicatio, quam audiimus à Christo Iesu, ea est quæ sequitur, *Quoniam*, seu quod, *Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vlla.* Christus prædicauit Deum lucem esse sine vllis tenebris, vt Ioannis 8. Ego (inquit) sum lux mundi,

mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Et alibi: Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis. Ego lux in mundum veni, vt omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. Dupliciter autem hic lux intelligi potest. Et primū quidem pro luce sensibili, siue sole, vt metaphorica sit locutio, quo modo Malachias Christum vocat solem iustitiæ. Secundo, pro luce intelligibili, siue pro eo quod aliquid intellectu manifestū facit, vt enim ait Apostolus: Omne quod manifestatur, lumen est: hoc est, ab aliqua luce illustratur. Declaremus metaphoricam significationem, quo modo in Deum competat. Facile autem fuerit intelligere, quomodo Deus propriè sit lux intelligibilis, si prius cognouerimus quomodo metaphoricè lux esse dicatur. Sol igitur omnium est corporū lucidissimus, cuius lumē nullum aliud corpus ad perfectum adsequitur, à quo lucem accipiunt quæcunque lucis capacia sunt: si quid autem ab eo non illuminatur, accidit hoc non solaris luminis imperfectione, sed ex alio impedimēto. Ita quoq; & Deus plenus est intelligentia, clarissimè seipsum & omnia intelligens: secundum quod ait Daniel: Ipse nouit in tenebris constituta, & lux cū eo est. Ad hæc Dei intelligentiam nullus comprehendere potest: magnus consilio est, & incomprehensibilis cogitatu, vt ait Hieremias.

Et iuxta

Ioan. 12.

Vide Dionys. Areo. lib de diuin nomi. cap. 4. Malach. 4.

Ephes. 5.

Daniel 2.

Hierem. 32.

Et iuxta Apost. Lucē habitat inaccessibilem. 1. Tim. 6. Omnis quoq; rationalis natura per solū Deum illustratur, vt aliquid intelligat, sicut ait Saluator: Vnus est magister vester Christus. Nam mens est quasi sensus siue oculus animæ. Discipularum autem quæque certissima, talia sunt, qualia illa quæ sole illustrantur, vt videri possint: veluti est terra atque terrena omnia. Intelligentia autem est ita in mentibus, vt est in oculis aspectus atque ipsa visio. Deus autē ipse est veluti sol qui illustrat. De vniuersis enim quæ intelligimus, non loquentem qui personat foris, sed intus ipsi menti præsentem consulimus veritatem, verbis fortasse vt consulamus admoniti. Ille autem qui consulitur, docet, qui in interiori homine habitare dictus est Christus, id est, incōmutabilis Dei virtus atq; sempiterna sapientia: quam quidem omnis rationalis anima consulit, sed tantum cuiq; panditur, quantum capere propter propriam, siue malam, siue bonam voluntatem potest. Et si quando fallitur, non sit vitio consultæ veritatis, vt neque huius quæ foris est lucis vitium est, quod corporei oculi sæpè falluntur. Rursus sol lumine & calore suo, sordida purgat corpora; ista inferiora generat, fouet, roborat, & perficit: similiter & Deus, præterquam quod spiritus sui illustratione omnia creet atq; cōseruet, hominem quoq; cum radice erroris amorisq; peruer-

Math. 13. Aug lib. 1. Solilo. c. 6.

Aug. li. de magistro ca. 11. & li. 1. Retract. c. 12. & li. 1. de pec. merit. & reu. cap. 25.

peruersi natum, varijs insuper erroribus & vitiorum sordibus coopertum, non solum legem suam docet, verum etiam expurgat, regenerat, custodit, corroborat, & perficit. Ex libro enim Trini. c. 15 lucis illius quæ veritas dicitur, & omnis lex iusta describitur, & in cor hominis qui operatur iustitiam non migrando, sed tanquam imprimendo transfertur: sicut imago ex annulo & in ceram transit, & annulū non relinquit. Qui verò non operatur, & tamen videt quid operandum sit, ipse est qui ab illa luce aueritur, à qua tamē rangitur. Quia ergo Deus ita electos suos illustrat, ita legem suam mentibus eorum inscribit ac imprimit, vt voluntates eorū obediētes efficiat, hinc fit, vt non solum propter intelligentiam suam, cuius etiam alios participes efficit, sed & propter iustitiam suam, quam alijs quoq; cōmunicat, lux esse dicatur: quemadmodum & Iacobus testatur, Deum vocans patrem luminum, & ab eodem omne darum optimum, & omne donum perfectum docens descendere. Sic Malachias Christum solem appellat iustitię. Et Zacharias Orientem, quia videlicet eius illustratione, vbicunq; oritur, simul cum eo oritur & iustitia: sicut cum lumine solis oritur calor. Hinc apud Sapientē conqueruntur impij in inferno, non solum de defectu luminis intelligentiæ, sed & luminis iustitiæ: Errauimus, aiūt, à via veritatis, & iustitiæ lumen

Lib. 14 de Trini. c. 15

Iacobi 1.

Malach. 2

Zachar. 3. & 6.

Sapient. 7

lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Hinc & ipsa iustitia & obediētia frequenter piæ mentis nominibus ad intellectus illustrationem pertinentibus, in scripturis appellatur: vt dū Hieremias in descriptione noui testamēti dicit legem Dei scribi in cordibus hominum, dum Iob Dei cultum esse ait sapientiam & à malo recedere intelligentiā, dum Christus omnes qui audierunt à Patre, & didicerunt, ad se dicit venire: dumq; toties oratur Propheta, vt iustificationes domini edoceatur. Hic enim (doctrinæ) nomine, ea intelligitur gratia, qua non solum facienda nouimus, sed etiam cognita facimus; nec solum diligenda credimus, verum etiam credita diligimus.

Porro quanquam Deus rectè lux dicatur, quòd, vt ait Dionys. omnis veritatis cognitio & omnis creatura ab eo sit: à Ioanne tamen idè potissimum lux dicitur, quia nos ab erroribus agendorum & prauitate nostra purgans, ita quid agendum sit, docet, vt hoc ipsum etiam agere donet. Vnde in Euāgelio dicit Ioannes, vita erat lux hominum, & lux in tenebris lu-

cet, & tenebræ (id est, homines erroribus & peccatis obtenebrati) eam non comprehenderunt. Et iterum: Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem. Et ipse Christus de se dicit, Ego lux in mundum veni, vt omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. Vbi vtrique

Hiere. 31.

Iob 28.

Ioan. 6.

Vide August. lib. 17.

de gratia Christi:

13. & sequētibus.

Lib. de diu. nominib. cap. 4

Ioan. 1.

Ibid.

Ioan. 12.

tenebras peccata appellans, eam se lucē declarat esse quæ peccata nostra depellit. Vnde & de talibus tenebris, subdit etiam hoc loco Ioannes. Si dixerimus quod societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur.

Et tenebra in eo non sunt vlla. Hoc adijcit Ioannes, vt monstrat diuinæ puritatis excellētiā. Sicut intelligentia lux dicitur, ita ignorantia, error ac iniustitia tenebræ. Deus autem & omnia nouit, & iniquitas in eo non est, ideoq; nec vllæ in eo sunt tenebræ. Quod verò in scripturis tenebras latibulum suum Deus posuisse dicitur, habitareque in caligine & nube, id fit, vt admonet hoc loco Didymus & Oecumenius, quod sit nobis incomprehensibilis, tum quod per occulta nobis adsit sacramenta, & per occultam spem, valde latens impios, credentium corda inhabitet. Ideò autem Christus annuntiavit Deum esse purissimam lucem, vt sciremus per quem tenebræ nostræ discuti possent, & à quo iustitiæ lux & expectanda & accipienda foret? Vnde & ait: Ego lux in mūdum veni, vt omnis qui credit in me, in tenebris nō maneat. Deinde vt lucis huius puritatem imitaremur, iuxta quod alibi ait, Ego sum lux mūdi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Vnde de his qui lucem hanc vel nō imitantur, vel contra imitantur, mox subdit Ioannes.

Si dixerimus quod societatem habemus cum eo, id est, cum

Psal. 17.
1. Paral. 6.
Psal 96.

Sic Aug.

Ioan. 11.

Ioan. 8.

est, cum Deo: & in tenebris ambulamus, id est, in tenebris peccatorum conuersamur. *Mentimur;* id est, falsum dicimus: & veritatem non facimus, hoc est, non comprobamus ipsis operibus, verum esse, quod ore & lingua loquimur. Sicut Paulus loquitur de impijs Christianis: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negāt.* Ideò autem ambulans in tenebris non habet societatem cum Deo, quia sicut dicit Paulus: *Nulla est societas luci ad tenebras.* Excutiendum hic est quomodo cum hac Ioannis sententia conueniat, quòd sancti societatem cum Deo habentes, tenebras suas petant illuminari, et illustrari à facie domini: *Fatentes vtrique se tenebras habere peccatorum.* Sed longè aliud est habere tenebras peccatorum, et aliud in tenebris versari, siue (vt proximo cap. ait Ioannes) esse in tenebris: siue esse tenebras, vt ad Ephes. loquitur Apost.: *Eratis, inquietis, aliquando tenebræ: sicut aliud est habere carnem concupiscentem contra spiritum, aliud autem ambulare secundum carnem, siue esse in carne, vel secundum carnem, sicut Apostolus ad Romanos loquitur, siue, vt ait Moyses, esse carnem.* Nam habere tenebras, et carnē siue carnalem concupiscentiam, competit etiam in eos qui ambulant secundū spiritum in luce, et sunt lux in domino. Reliqua autem sunt eorum in quibus peccatum regnat, et quos aternæ facit

Titos.

2. Cor. 6.

Psal. 17.
Psal. 6.

Ephes. 5.

Roma. 8.
Genes. 6.

damnationi obnoxios. *Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce.* Si versamur in luce bonorum operum, sicut et ipse Deus in luce est sapientiæ iustitiæ: tunc demum mutuam habemus societatem et inter nos, vos videlicet cum nobis Apostolis, & cū ipso Deo. Sic enim illud (*ad iuicē*) interpretatur Oecumenius: quæ interpretatio manifesta etiam est ex eo quod præcessit, Si dixerimus quòd societatem habemus cum eo. Notanda est autem distinctio verborū, quia Deum esse in luce dicit, nos autem in luce ambulare debere. Ambulant enim iusti in luce, cum virtutum operibus feruientes ad meliora proficiunt: diuina autem sanctitas, cui dicitur: Tu autem idem ipse es, rectè in luce esse memoratur, quia plena bonitas semper existens, vbi proficere valeat, non inuenit.

Et sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Annotat Beda propterea istud à Ioanne adiectum, ne putemus nostris sanctis operibus, nostro profectu aut industria à peccatis ad integrum posse mundari. Aliter August. qui quia nos poterant & præterita peccata & quotidiana terrere, & adducere in desperationem, putat hic Ioannem ostendere, quomodo à peccatis emundemur. Non est etiam improbabilis ille commentarius, qui habet Ioannem hoc dixisse contra Ebionitas, qui & in tenebris ambulabant, & Deo se placere dicebant, & cre-

Beda in
commēt.
huius loci

Psal. 102.

In cōmēt.

bris lotionibus se à peccatis suis emundari credebant: quemadmodum & reliqui omnes Iudaizantes, contra quos passim agit Apostolus Paulus: Inanibus ceremonijs mundari se à peccatis existimabant, non agnoscētes passionem Christi ad emundationem peccatorum à Deo esse institutā. *Ab omni peccato.* De omni peccato siue quod baptismo remittitur, siue quod post baptismum cōmittitur, & August. et Beda hoc dictum Ioannis intelligunt: Sacramentum, inquit Beda, dominicæ passionis et præterita nobis omnia in baptismo pariter peccata laxauit, et quicquid quotidiana fragilitate post baptisma commisimus, eiusdem nostri redemptoris nobis gratia dimittit. Hieronymus quoq; lib. 2. contra Pelagium, hoc dictum Ioannis, inquit, Sanguis filij, etc. tam in confessione baptismi, quam in clemētia pœnitudinis accipiendum est. Verbum igitur hoc *emundat*, absolute dicitur, non significans determinatum aliquod tempus: sed rei explicās efficaciam, sicut dicimus, hæc herba sanat hunc morbum. Neq; enim statim qui in luce ambulat, à peccatis suis emundatur: sed tunc demum, cum se ad communicationem sanguinis Christi præpararit, quemadmodum et Beda hoc loco admonet: Tunc dimittit (inquit) gratia nostri redemptoris peccata, cum inter opera lucis quæ facimus, humiliter quotidie nostros illi errores confite-

In com-
ment. hu-
ius loci:

mur, cū sanguinis illius sacramēta percipimus, cum dimittētes debitoribus nostris, nostra nobis debita dimitti precamur, cū memores passionis illius, libenter aduersa quæque toleramus. Similiter nec catechumenus mox ut verè conuersus fuerit, & in luce ambulauerit, à peccatis suis emundatur, quamuis per bonam vitam iam Deo propinquus sit: nam ut ait August. Quantumcunque proficiat catechumenus, adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat: non illi dimittitur nisi cum venerit ad baptismum. Quomodo non caruit populus Israël populo Ægyptiorū, nisi cum venisset ad mare rubrū; sic pressuris peccatorum nemo caret, nisi cum ad fontem baptismi venerit. Idem est autem & de ijs sentiendum, qui post baptismum in peccatum mortale relapsi sunt. Nam etiam si verè conuersi in luce iam ambulent, à peccato tamen suo non ante emundatos se arbitrari debent, quàm id sacerdos remiserit. Quod ideo dictum sit, ne quis hæreticum illud dogma statui hic suspicetur, quo quæque volūt statim habere omnium veniam peccatorum, quum primum specialem illam quam vocat fidem, animo conceperit. Emundationē autem à peccato præstat sanguis Christi, tum quia & cordis conuersionem à peccato, & amorem iustitiæ, sanctaque opera largitur: tum quia pœnā præteritis peccatis debitam tollit. De ipsa autem cordis

Tract. super Ioā. 13.
Vide & 2.
quæst. ad
Simplicia.
Exod. 14.

cordis conuersione & sancta operatione, quod per Christi sanguinem præsteretur, docet Apostolus ad Rom. Quod impossibile, inquit, erat Rom. 8. legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium suum mittens in similitudinē carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, ut iustificatio legis impleteretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Et ad Hebr. Sanguis Christi Hebr. 9. emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti. Et Dominus ipse in Euangelio: Ego, inquit, lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in Ioan. 12. tenebris non maneat. Quod de conuersione etiam à minutis peccatis idem asserit. Omnem Ioan. 15. palmitem, inquit, qui fert fructum in me, pater meus purgabit eū, ut fructus plus afferat, utique me vite cooperante. Imò quòd liberabimur à praua concupiscentia & corpore mortis huius futurum id docet Apostolus. gratia Dei per Iesum Christum dominū nostrum. Hoc autem Rom. 7. loco etsi agat Ioannes de ablatione reatus præteritorum criminum (siquidem de ambulanti- bus in luce loquitur) tamen quo ad peccata Ioan. 13. minora, de vtraque emundatione & à malitia Vide Aug. tract 56. & à pœna rectè intelligitur. Et sanè Christus in in Ioan. & Euangelio, dicens: Si non lauero te, non habes parrem mecum. Et: Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lauet, sed est mundus totus, Ber. in ser. de cœna domini.

lotis scilicet pedibus: abundè testatur sine sanguinis sui lotionem qui in remissionem fusus est peccatorum, non ignosci etià leuiora iustorum peccata. Sicut enim ait August. hoc est, in occultis legibus Dei, vt nulla sit iniquitas impunita, nisi quam sanguis mediatoris expiauerit, Et alibi: Quia, ait, etiam sub gratia positus in hac mortali vita difficile est omnimodo implere quod in lege scriptum est, Non concupisces: Christus per carnis suæ sacrificium sacerdos effectus, impetrat nobis indulgentiam, etià hinc adimplens legem, vt quod per nostram infirmitatem minus possumus, per illius perfectionem recuperetur, cuius capitis membra effecti sumus. Vnde Ioannes dicit: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrè Iesum Christum iustum. Dicitur autè sanguis nos emundare, quia Christus sanguinem suum voluntariè pro nobis in cruce effundens, & effuso sanguine moriens, meruit nobis apud patrem peccatorum emundationem. Cuius meriti virtus perpetuò durat, & in sacramentis efficax est, transactam semel Christi passionem tanquam præsentem patre semper intuente. Mirè autem cum de domino Deo, naturali que filio Dei loqueretur, sanguinis mentionem facit. Filius quippe Dei in diuinitatis natura, sanguinè habere non potuit; sed quia idem filius Dei, etiam filius hominis factus est, rectè propter vnitatem per-

Lib. 6. cõ-
tra Iulianũ
cap. 8.
Lib. 19. cõ-
tra Faustũ
cap. 7.

Exod. 20.

1. Ioan. 2.

Beda.

tem personæ eius filij Dei sanguinem appellat, vt verum eum corpus assumpsisse, verum sanguinem pro nobis fuisse demonstraret: refellatq; Simonem Magum, qui Christum docuit nihil à Iudeis esse passum: atque Ebionem, qui verum Dei filium noluit esse crucifixum.

Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Subijcit hoc Ioannes, ne quis superiorem sententiam, Sanguis Iesu Christi, etc. de ijs tantum peccatis intelligeret, quæ priusquam in luce ambularem, cõmisimus: simul vt in lege iustitiam quærentes reijceret, qui se sine omni peccato frequenter esse reputabant, eoque nec veniam à Deo petebant, sed tanquam iusti in se confidebant, cuiusmodi proposita de vno Phariseo Luc. 18. parabola, multos Christus notauit. *Si, ergo dixerimus, etiam nos Apostoli, vel quotquot in luce ambulamus, quoniã nullum habemus peccatũ, id est, quod nullius peccati coram Deo rei simus, nos ipsos seducimus, falsa persuasione iustitiæ. Et veritas in nobis, scilicet hoc dicentibus non est:* Falsum enim id est, eo quòd omnes nos quantumcunq; iusti, frequētissimè peccemus, sempèq; habeamus propter quod dicamus Deo, Dimitte nobis debita nostra. Ex hac & præcedēte sententia efficaciter colligitur duplicis esse generis peccata, quædam à Dei societate excludentia, quæ mortalia dicimus; quædam quæ inue-

inueniuntur etiam in luce ambulantibus, & societatem cum Deo habentibus quæ venialia nuncupamus. Secundò, statuitur ex benignitate aduersus Pelagium, reuè vocari nos filios Dei, etiam si non omninò peccatis careamus, vitamq; iustorum & Ecclesiam in hoc seculo habere peccatum aliquod, nec esse nunc omninò sine macula & ruga. Quomodò verò Pelagius, tum hunc, tum cõsimilia scripturæ loca conatus sit eludere, liquet ex Carthaginensi concilio, vbi sic legis canone 6. Placuit quod ait sanctus Ioannes Apostolus, Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est: quisquis sic accipiendum putauerit, vt dicat, propter humilitatem non oportere dici nos nō habere peccatum, non quia veritas, anathema sit. Sequitur enim Apostolus, & adiungit: Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est & iustus, qui remittat nobis peccata nostra, & mūdet nos ab omni iniquitate. Vbi satis apparet hoc non tantum humiliter, sed etiam veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere: Si dixerimus quia non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas in nobis non est. Sed cum ait, Nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est, satis ostendit, eum qui se dixerit non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum. Aliam harū sentētiarum elusionem, qua

Aug epi-
stolia 106.
ad Pauli-
num & ad
Quod uult
deū heresi
88.

qua eas à iustis dici volebat Pelagius, non in propria ipsorum persona, sed eorum qui sunt in ipsorum populo peccatores, cõdemnat septimus eiusdem concilij canon. Tertium eiusdem commentum, quo fingebat in scripturis quandoque peccatum dici, quod ex natura & conditione nostra habemus, quod vtique remissione non indiget, reijcit D. Hieronymus. Donec, inquit, mortale hoc in immortalitatem mutetur, necesse est nos subiacere peccato, non naturæ & cõditionis (vt in calumniaris) vitio, sed fragilitate & commutatione voluntatis humanæ, quæ per momenta variatur: quia solus Deus est immutabilis. Idem refutat Maxētius Ioannes, affirmare docens Pelagij & Celestini, siue Theodori Mopsesteni discipulos, vnum & idem naturale & originale peccatum esse. Si quis dicit (inquit) naturale esse peccatum, peccati causam naturarum conditori demēter adscribens, anathema sit. Ab hac Pelagij explanatione haud procul recedere videtur Gennadij commētarius in libro de ecclesiasticis dogmatibus, qui falsò Augustino adscribitur, vbi sic ait: Veraciter se omnes sancti pronunciat peccatores, quia in veritate habent quod plangāt, et si non reprehensione conscientia certè mobilitate & mutabilitate præuaricatoris nature. Neque enim mutabilem esse, peccatum est: nec de alio peccato loquitur Ioannes, quàm de quo

Lib. 2. cõ-
tra Pelag.
sub fine.

In libello
fidei ca. 39
Anathe-
mate 10.

Cap. 86.

quo per humilem confessionem perenda sit à Deo venia: quare secundum Ioannem, sancti omnes peccatum habent, etiam cōscientiæ suæ reprehensione. Ex hac Apostoli sententia clarum est neminem iustorū sine peccato hic vivere. Sic docet Cyprianus latè ab Augustino citatus lib. 4. cōtra duas epistolas Pelag. ca. 10. Et Augustinus ipse lib. 2. de peccatorum meritis & remissione cap. 7. Lib. de spiritu & litera cap. vlt. Lib. de natu. & gratia cap. 34. & duobus sequentibus. Vbi etiam sanctissimos viros fœminasque proferēs, omnes docet fuisse peccatores, etiam tunc cum benè viuerent, excepta sancta virgine Maria, de qua propter honorem domini (inquit) nullam prorsus cum de peccatis agitur, habere volo quæstionem. Inde enim scimus quòd ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quòd concipere ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum. Quærebat ab Augustino Pelagius, quòd nam esset peccatum Abel. Cui responderet Augustinus, peccata eius tametsi meritò iustus appellatus sit fuisse, si quoties paulò immoderatus risit, vel animi remissione iocatus est, vel vidit aliquid ad concupiscendum, vel immoderatus poma decerpfit, vel plusculo cibo crudior fuit, vel cū oraret cogitauit aliquid, vnde eius in aliud auocaretur intentio. Quoties, inquit, illi ista ac similia

De nat. &
grat. ca. 36

Ibid. ca. 38

milia multa surrepserint, an fortè peccata non sunt, de quibus generaliter cauendis atque cohibendis admonemur præcepto Apostolico, vbi dicit: Non ergo regnet peccatum in vestro Rom 6. mortali corpore, ad obediendum desiderijs eius? His quippe ne obediamus ad ea quæ non licent, vel minus decent, quotidiana & perpetua conflictatione certandum est. Nihilominus si quis aliquem iustorum aut esse aut fuisse putaret, qui per Dei gratiam eo profecisset, vt hic sine omni viueret peccato, ait Augustinus hūc eius errorem humanum esse & tolerabilem: eumq; elaborāda & optanda affirmare, etiam si quod affirmat non possit ostendere. Nobis, inquit, sufficit, quod nullus in Ecclesia Dei fidelium reperitur in quolibet profectu, excellentia atque iustitia, qui sibi audeat dicere non necessariam precationem orationis Dominicæ, Dimitte nobis debita nostra: & dicat se nō habere peccatum, ne se ipsum decipiat, & veritas in eo non sit. Fulgentius in lib. de fide ad Petrū: Firmissimè, inquit, rene & nullatenus dubites, etiam iustos atque sanctos homines, exceptis his qui baptizati paruuli sunt, sine peccato hic neminem viuere posse, semp̄q; omni homini esse necessarium, & peccata sua vsq; in finem vitæ præsentis elemosynis diluere, & remissionem à Deo humiliter ac veraciter postulare. Vbi Fulgentius dum fidei esse affirmat nemi-

Rom 6.

Epist. 95.

Vide eundem sub
finem lib.
de perfect.
iustitiæ.

Cap. 47.

neminem iustorum hic viuere absque peccato: virginem Mariam non comprehendit, nec raturum aliquem, quem quis tolerabili & humano errore suspicari posset, sine peccato exemplo B. Virginis, in hoc seculo vixisse.

Porrò notandum hic est Apostolicæ isti sententiæ non satisfieri, si nomine (peccati) prauum intelligamus desiderium cui non adhibetur consensus: quo modo Paulus peccatum vocat concupiscentiam in carne habitantem. Nam propter concupiscentiam & eius motus quibus non prabetur consensus, non egent baptizati aliqua remissione, vnde Apostolus: Si quod nolo, inquit, illud facio: iam non ego operor, sed quod habitat in me peccatum, & Dominus in Euangelio: Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet. Idem docet & August. lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 13. Lib. de spirit. & lit. cap. vltimo. Homelia 5. lib. quinquaginta homeliarum. Et concione 3. in Psalmum 118. Ioannes autem hoc loco agit de illis peccatis, quæ confiteri debemus, vt nobis dimittantur. Pulchrè de hac re August. in fine lib. de perfectione iustitiæ. Quisquis dicit, inquit, post acceptam remissionem peccatorum ita quenquã hominẽ iustè vixisse in hac carne, vel viuere, vt nullum habeat omninò peccatum, contradicit Apostolo Ioanni, qui ait: Si dixerimus quia peccatum non habemus,

mus, etc. Nò enim ait habuimus, sed habemus. Quod si quis asserit de illo peccato esse dictũ, quòd habitat in carne nostra mortali, quod peccantis primi hominis voluntate contractũ est: non autem peccare, qui eidem peccato quamuis in carne habitanti ad nullum opus malum omninò consentit, subtiliter quidem ista discernit, sed videat quid agatur de dominica oratione, vbi dicimus, Dimitte nobis debita nostra: quod (nisi fallor) non opus esset dicere, si nunquam vel in lapsu linguæ, vel in oblectãda cogitatione eiusdẽ peccati desiderijs aliquantulum consentiremus. Nec Iacobus Apostolus diceret: In multis offendimus omnes: nò enim offendit, nisi cui mala concupiscentia contra iustitiæ rationem faciendum, vel dicendum, vel cogitandum aliquid quod non debuit, siue fallens, siue præualens persuadet. Hæc August. Non igitur rectè locum hunc explicat Cassianus, existimans peccatum esse, quòd vel inuiri à summi boni contemplatione retrahamur, ac inde colligens, vniuersos sanctorum actus esse peccata. Habet hoc in collatione 23. Vbi admodum imperitè dicit peccasse Paulum Apostolum, dum manibus laboraret, peccare item eos qui oppressos defendunt, aut necessarij victus curam gerunt, quoniam videlicet Deum non contemplantur. Eodem & illud pertinet, quod ait bonitatem nostram diuinæ bonitatis compa-

Rom. 7.

Ibidem.

Ioan 13.

Matth. 6.

Iacobi 3.

1 Cor. 4.

comparatione in malitiam verti. Sanè ex hac Collatione videtur Lutherus dogma suū haussisse quo docet vniuersa opera sanctorum esse peccata. Vt autem intelligatur hic locus Ioannis nihil facere pro cōdemnato hoc Lutheri dogmate, notandum est longè aliud esse peccare, aliud habere peccatum: quemadmodum longè aliud est esse debitorem, siue habere debitum, aliud debitum sibi contrahere. Peccare enim est aliquid prauis agere, vnde reus fias, & Deo debitor ac obnoxius. Habere autem peccatum, sinitore B. Augustino, est reum esse propter prauum opus commissum. Non igitur dicit hoc loco Ioannes, iustos in quolibet opere peccare, cum in Euāgelio eius dominus apertè contrarium dicat: Qui facit, inquit, veritatem venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta. Si peccata essent ea opera, vt ignoscerentur satis esset, non etiam vt prædicarentur, & properaretur cum eis ad lucem. Sed hoc docet Ioannes, iustos semper habere propter quod veniam à Deo petant, dicantq; dimitte nobis debita nostra, quia videlicet frequentissimè peccant, non quia semper peccant. Vnde Hieronymus: Nos, inquit, dicimus hominem posse non peccare, si velit, pro tempore, pro loco, pro imbecillitate corporea, quamdiu intentus est animus, quamdiu chorda nullo vicio laxatur in cythara: quod si paulu-

Lib. 1. de
nupt. &
cōc. c. 26

Ioan. 3.

August. in
Enchirid.
cap. 22.

Lib. 1. cō-
tra Pelag.
in princi-
pio.

paululum se remiserit (quomodo qui aduerso flumine lembum trahit, si remiserit manus, statim retrorabitur, & flueatibus aquis quò non vult ducitur) sic humana cōditio si paululum se remiserit, discit fragilitatem suam, & multa se non posse cognoscit. Inculcat sæpissimè & August. nihil nos peccare, dum praua patimur desideria, & eis non consentimus. Sed quærat hic quispiam, anne qui post veram fidem & pœnitentiam de fonte baptismatis iam iam adscendit, omni careat peccati reatu. Ad hoc respondēs Hieronymus: Statim, inquit, à baptismo homo peccato caret: sed illud tempus quando sine peccato est, nequaquam possibilitati humanæ, sed Dei gratiæ deputatur. Et mox: Quæ est illa (inquit) impeccantia, quæ statim corporis huius morte finitur? aut certè si vltra vitam protraxerit, delicti & ignorantia periculo subiacet? Sentit enim hoc loco Ioannes, non posse quenquam notabili aliquo tempore sine peccati reatu hic viuere: secutus nimirum vulgatam loquendi cōsuetudinem: sic dicere solemus, non potest homo extra aërem sub aquis viuere, quanquam breui aliquo tempore id quidam possunt. Interim timere debet etiam recens baptizati, ne fortè peccatum aliquod habeant, ob proprii videlicet cordis inscrutabilitatem. Quamuis sit hominis (inquit Hieronymus) perfecta conuersio, & post vitia

Lib. 2. cō-
tra Iulian.
c. 10. & li. 1.
contra 2.
epistolas
Pelag. c. 13

Lib. 3. cō-
tra Pelag.
paulò post
initium.

In fine li-
bri 3. con-
tra Pelag.

D atque

atq; peccata virtutum plena possessio: nūquid possunt sic esse sine vitio, quomodo illi qui statim de Christi fonte procedunt? Et tamen iubetur dicere, Dimitte nobis debita nostra, non humilitatis mendacio (vt Pelagius interpretatur) sed pauore fragilitatis humanæ suam conscientiam formidantes. Cæterum breuiter hic est annotandum hac Ioannis sententia. (Si dixerimus, etc.) non comprehendi baptizatos infantes, qui dicere nondum valent vitium peccatum habeant necne: nec seipfos falsa iustitiæ persuasione seducere possunt. Hi enim propriæ actionis nullum habent peccatum, vt de Iacob & Esau adhuc infantibus testatur Apostolus, & ab originali peccato loti sunt aqua & spiritu sancto, quare peccatum nullum habent. Sine peccato (ait Hieronymus) paruuli per Dei gratiam sunt, quam in baptismo susceperunt. Et August. Excepto, inquit, vno mediatore Christo, & post lauacrum regenerationis quibusq; adhuc paruulis, nemo mundus à sorde, sicut scriptum est: Nec infans cuius est vnius diei vitæ super terram. Sed omisis infantibus, debet nos hæc Ioannis sententia reddere admodum humiles, iudiciorumque Dei trementes, vt qua & se quoque comprehendat, quemadmodum facit & cœpistolus eius Iacobus, dicens; In multis offendimus omnes: & sapientissimus Daniel, dicens se quoq; confiteri peccata.

In fine li.
3 contra
Pelagiū.
Lib. 20 de
ciuit. Dei
cap. 20.
Iob 25.

Iacobi;
Daniel. 9.

cata. Nā si de se ita sentiunt viri illi sanctissimi, & in omnium virtutum studio cōsummatissimi, quid nobis faciendum esse putamus? Cerrè ingenuè fatendum est, complures qui ab hominibus iusti habentur, esse coram Deo abominabiles: multos quoq; eorū qui verè in luce ambulant, Deoq; placent, tam esse in pietatis negotio tepidos ac inertes, tam esse animo dissoluto, & in lege Dei tā immoderatos, vt in omnibus penè operibus suis Deum offendant, & puluere peccatorum tantum non opprimantur.

Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus vt remittat, &c. Ne propter peccatorum multitudinem desperaremus, mox aduersus quæcunque commissa peccata, seu parua, seu grandia, remedium subiicit Apostolus: simul explicans quid à nobis requiratur, vt ab omni nos peccato Christi sanguis emundet. Si, inquit, humiliter agnoscamus peccata nostra, & aduersum nos ipsos ea confiteamur, reos esse nos agnoscentes, *fidelis est* Deus in promisso quo supplicibus veniam pollicitus est: *& iustus vt remittat nobis peccata nostra*, & ab omni semel iniquitate per sanguinem filij sui omnino mundos ac liberos faciat. Loquitur autem Ioānes de confessione peccatorum, qualis apud Moysen & Prophetas, ac in Euangelio describitur. Hæc enim ex dolore & erubescencia super peccatis proficiscitur, & inuocatione misericordiæ Dei

coniunctam habet, sicut Leuitici 26. scribitur: Tabescent in iniquitatibus suis in terra inimicorum suorum, & propter peccata patrū suorum & sua affligentur, donec confiteantur iniquitates suas & maiorum suorum, quibus preuaricati sunt in me, & ambulauerunt ex aduerso mihi. Ambulabo igitur & ego cōtra eos, & inducam illos in terrā hostilem, donec erubescat incircumcisa mēs eorū: tunc orabūt pro impietatibus suis. Sic in Psalmo intellectus, describitur vir sanctus contra seipsum iniquitatem suam Deo confiteri, & orare pro ea in tempore oportuno. Exempla huius confessionis habemus apud Esdrā & Danielem. Ex quibus locis intelligimus quam serium sit his nouæ vitæ concipiendum ac instituendum studium, qui peccata sua coram Deo verè confiteri volunt: nimirum coniungendum esse ieiunium, ieiunia, & eleemosynas, quæ admodum Esaias, Ioël, ac Ionas prophetæ admonent. Et ut summarim dicamus, de ea confessione hic loquitur Ioannes, cui coniuncta sunt ea quæ Deus, prout ei placet, varia varijs temporibus, pœnitentibus præscribit: uti Ioannes Baptista etiam vocalem & externam peccatorum confessionem, & aquæ ablutionem exigebat.

Confessionis autem meminit Ioannes, quia primum omnium in sanatione hominis est agnitiō peccati. Quæ spes est (inquit August.) quoti-

Psal. 31.

1. Esdr. 9 &
2. Esdr. 1.
& 9.
Daniel. 9.Esa 58.
Ioël 2.

Ioan. 3

In cōmēt.

quotidie peccantibus nobis? Ante omnia confessio, ne quisquā se dicat iustum, & ante oculos Dei qui videt quod est, erigar ceruicē suam homo qui non erat, & est. Ante omnia ergo confessio, deinde dilectio: quia de charitate dictum est, Charitas cooperit multitudinē peccatorum. Coram Deo autem facienda est non tantum generalis confessio, qua quis confiteatur se peccatorem: sed & specialis ac distincta, qua se hoc modo vel illo peccasse agnoscat, iuxta quod dicit Dauid: Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Non enim nouit peccatum suum: qui non id nouit in particulari. Sic Apostolus Paulus etiam post baptismum particulariter recenset sua scelera, ut gratiam Dei sibi factam agnoscat. Quia verò multis quoque occultis peccatis laboramus, generali etiam opus est confessione, iuxta illud: Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me domine.

Porrò in remittendis humiliter confitentium peccatis, *fidelis* dicitur Deus, quia videlicet promissum suum seruat, quo pœnitentibus veniam promissit, dum ait: Si manseritis in sermone meo, cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos, scilicet à seruitute peccati, ut ex sequētibz est manifestum. Et iterum: Ego lux in mūdum veni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. Rursus: Si quid petieritis

huius loci tract. 1.

1. Petri 4.

Psal. 50.

1. Cor. 15.
Galat. 1.
1. Tim. 1.

Psal. 18.

Ioan. 8.

Ioan. 12.

Ioan. 15.

patrem in nomine meo, dabit vobis. Denique:
 Ioan. 20. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.
Iustus autem, vt interpretatur Beda, quia iuste
 dimittit verè confitentibus. Sicut iustum dicitur,
 vt misereatur misericordibus: quæ iustitia
 decetia est potius diuinæ bonitatis, quam re-
 tributio pro meritis. Dicitur enim Deus iustus,
 vel quia reddit homini prout meretur, & dig-
 nus est atque ei debetur: vel quia sic hominem
 tractat, vt summam illam Dei sapientiam atq;
 Ansel. c. 9
 & 10. Pro-
 sologij. bonitatem decet. Vnde Anselmus: Iustum est,
 inquit, ò Deus vt parcas malis, & vt facias bo-
 nos de malis: sed & iustum est, vt malos punias.
 Quid namque iustius, quàm vt boni bona, &
 mali mala recipiant? Quomodo ergo & iustum
 est vt malos punias, & iustum est vt malis par-
 cas? An alio modo iuste punis malos, & alio
 modo iuste parcis malis? cum enim punis ma-
 los, iustum est, quia illorum meritis conuenit;
 cum verò parcis malis, iustum est, non quia il-
 lorum meritis, sed quia bonitati tuæ condecès
 est. Hæc ille. Fortassis nomen *iustus* idem hic
 significat quoddam bonus, sicut 1. Esdræ 9. dicitur:
 Domine Deus Israël iustus es tu, quoniam de-
 relictus sumus, qui saluaremur, sicut die hac. Et
 in Psalmis: Exortum est in tenebris lumen re-
 ctis, misericors, & miserator & iustus. O do-
 mine libera animam meam, misericors domi-
 nus, & iustus, & Deus noster miseretur. Vt
 enim

enim iustitiæ nomen generale est ad omnem
 virtutem ac bonitatem, ita & vox iustus. Simi-
 liter cum Ioanne loquitur Moyses in Canti-
 co: Deus (inquit) fidelis, & absque vlla iniqui-
 tate, iustus & rectus. Sunt qui referunt illud, fi-
 delis, ad promissionem factam Abraham, atque
 Deuter. 32. adeò ipsi Christo semini Abraham, qua promi-
 sit omnes per Christum gentes benedicendas.
 Hæc benedictio continet remissionem pecca-
 torum, sicut docet Hieremias, describens no-
 uum testamentum. Propitiabor, inquit, iniqui-
 tati eorum, & peccati eorum non memora-
 bor amplius. Hanc promissionem tanquam
 Hier. 31. sibi factam reperit Christus apud Ioanem: De-
 didisti (ait) filio tuo potestatem omnis carnis, vt
 Ioan. 17. omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam.
 Illud quoque, *iustus*, referunt ad hoc quod fi-
 lius emerit sanguine suo genus humanum, exol-
 uens peccata quæ non rapuerat, & dans ani-
 mam suam pro ouibus suis redemptionem. Si
 quis igitur hoc modo intelligat, sensus erit,
 Deus fidelis est filio suo in promisso quod de-
 dit ei de saluandis fidelibus, sicut ait in Psalmo:
 Psal. 88. In æternum seruabo illi misericordiam meam,
 & testamentum meum fidele ipsi. Et iustus est
 Deus, qui nolit sanguinem filij sui frustrari, vt
 non reddat tanto pretio redemptos, aut tanto
 labori mercedem: ideòq; remittet peccata hu-
 militer confitentibus & inuocantibus se per
 D 4 filium.

filium. Alioqui, cum nemo uiuat sine peccato, si nollet Deus confitentibus ignoscere: infidelis foret filio suo, cui promisit dare omnes gentes in salutem æternam: nec iuste cum filio suo ageret, quia sanguini non redderet mercedem, nec mercedem laborum: omnes enim homines propter peccata sua essent damnandi. Non improbabilis videtur hic commentarius, si aduertamus Apost. Paulum, dum ad Romanos & ad Galath. aduersus Iudaizantes disputat, & hæreditatem ac iustitiã esse dicit ex promissione facta Abraham & semini eius, nempe Christo: quam irritam fore docet, & Dei fidelitatem exinanitam, si nemo ad hæreditatẽ veniret, nisi qui per legem rectè uiueret: eo quod per legem nemo rectè uiuere possit. Sic hoc loco Ioannes Deum ait futurum infidelẽ, si confitentibus nollet propter Christum ignoscere: quod alioqui nemo per Abraham semen Christum saluaretur: cum nullus reperiatur qui omnia vitet peccata. Rursus quemadmodum docet Apostolus, quod si per legem est iustitia, frustra mortuum esse Christum, ac per consequens iniuste. Ita quoque Ioannes gratis Christum ait mortuum fore, si confitentibus peccata nollet Deus ignoscere: nemo enim per Christum saluaretur: quare & iniuste mandatum ei esset vt pro humano genere moreretur.

Si dixerimus quoniam non peccauimus. Si, inquit, etiam

etiam nos Apostoli, dixerimus nunquam nos peccasse mortaliter, siue damnati peccato subiacti, mēdacem dicimus esse Deum: & verbum eius, hoc est, Christus *non est in nobis*, habitans per gratiam. Aut verbum eius, hoc est, sermones eius & dogmata non sunt in nobis per veram fidẽ. Sæpius enim testatus est Deus omnes homines propter impietatem suam, salutem originalem esse ante gratiam suam æternę morti obnoxios. Sed nos huius rei ex Ioannis euangelio testimonia proferamus. Dixerunt, inquit, homines magis tenebras, quàm lucem: erant enim mala eorum opera. Et iterum: Ego testimonium perhibeo de mundo, quod opera eius mala sunt. Omnis qui credit in me, transit à morte ad vitam. Erant ergo prius in morte peccati. Omnis qui facit peccatum seruus est peccati, seruus autem non manet in domo in æternum, filius manet in æternum. Si ergo filius vos liberauerit, verè liberi eritis. Credentes idcirco nõ perituros ait, quia Christus pro eis exaltatus est tanquam serpens: & dedit carnem suam pro vita eorum, & ex veteri vita resuscitantur. His locis abundè Christus testatur, omnes homines priusquam ad ipsum veniant, seruos esse peccati, dignos æterno interitu. Similia loca habemus apud Paulum ad Rom. 3. 5. 6. 7. ad Ephes. 2. ad Coloss. 1. & 2. & ad Titum 3. vbi docet omnes homines antequam

Roma. 4.
Galath. 3

Ioan. 3.

Ioan. 7.

Ioan. 5.

Ioan. 8.

Ioan. 3.

Ioan. 6.

1. Pet. 1.

tequam ad Christum veniāt, subditos esse peccato, & damnationi æternæ. Notādum autem Ioannem Apostolum, tum in hac epistola, tum in euangelio vocem (peccare, & peccatum facere) ita vsurpare, vt ad grāde tantum & damnans peccatum pertineat, sed (habere peccatum, vel peccatum esse in aliquo) generaliter, tam ad veniale quam mortale: cuiusmodi distinctionem supra assignauimus inter habere tenebras, & ambulare in tenebris. Vnde in

Ioan. 8. Euangelio: Omnis, inquit, qui facit peccatum, seruus est peccati: & cap. 3. huius epist. Qui in Deo manet, non peccat, & qui facit peccatum, ex diabolo est. Sic & Petrus: Hæc facientes, inquit, non peccabitis aliquando. Dixisse autem quod non peccauerint, inuenimus populum

2. Petr. 1. Israëliticum apud Hieremiam: Quomodo, inquit, dicis non sum polluta, & post Baalim non ambulauit. Et infra: Quid niteris bonam ostendere viam tuam, ad quærendam dilectionem, quæ insuper & malitias tuas docuisti vias tuas, & in alis tuis inuentus est sanguis animarum pauperum & innocerum? & dixisti: absq; peccato & innocens ego sum, & propterea auertatur furor tuus à me, Ecce ego iudicio contēdam tecū, eo quod dixeris, Non peccaui. Hoc à se alienum fuisse testatur B. Iob dicens: Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celauit in sinu meo iniquitatem meam. Tantæ enim sunt

sunt in cordibus impiorum tenebræ, vt se & esse, & semper iustos fuisse reputent: exemplo videlicet primorum parentum nostrorum, qui cum in paradiso euidētissimè essent Dei mandatum præuaricati, tamen quasi prorsus innocentes forent, nō se accusare, sed in Deum potius culpam referre elegerunt. Viderur autem istud dicere Ioannes aduersus Iudaizantes illos qui corruptæ naturæ prauitatem non agnoscebant, nec se vnquam sceleribus subiacuisse reputabant: quo modo postea fenserunt Pelagiani. Porrò aliter hic loquitur Ioānes quam supra, vbi ait, Si dixerimus quia peccatum non habemus: atrocius enim & vehementius est, mendacem facere Deum, quàm nos ipsos seducere. Eius diuersitatis hæc est ratio: quod Christus & scriptura frequentius inculcāt esse omnes antequam ad Christum veniant impios, quā iustos habere adhuc peccata. Deinde error ille quo quis excepto Christo nunquam impius fuisse putatur, euertit planè mysterium redemptionis, & totam Christianam religionem. At error ille quo quis reputatur per gratiam Christi eo peruenire, vt sit in hac vita sine omni peccato, tolerabilior est: præsertim cum in futuro seculo omni peccato simus carituri.

Vide Aug.
epist. 90.
92. & 94.

IN CA.

IN CAPVT II.

Filioli hac scribo vobis, vt non peccetis: Filioli (quæ vox est blandissimè monētis) quos per Euangeliū Christo genui, aut exhortatione mea offerre illi cupio. *Hac scribo vobis*, id est, hanc epistolam, siue hæc quæ iam dixi de emūdante nos Christi sanguine quoties humiliter peccata nostra confitemur; quodque omnes peccauerimus, & adhuc peccatum habeamus. *Vt non peccetis.* Solet verus peccandi consuetudo, multitudo sociorum, & veniæ facilitas incentiuum præbere amplius delinquendi. Et sanè Apost. temporibus iactitare solent Gentiles, tradi à Christianis doctrinam de remissione peccatorum, quo liberius homines peccarent: quemadmodum est à nobis id latius declaratum in comment. circa illud primæ Petri 2. Quasi liberi & non quasi velamen habentes, &c. Ioannes igitur Apostolus tum contra hanc gentium calumniam, tum quia dixerat fuisse nos omnes aliquando iniquos, & adhuc habere peccatum, nihilominus sanguine Christi & confessione pecca-

peccata deleri; dicit se hæc scribere, non quòd liberius peccetur, sed vt vitentur peccata, ne vnquam recidamus ad pristinam impietatem, vt agnita humana fragilitate nostra quotidie munuamus peccata, sempèq; ad remediū eorū cōfugiamus. Ne forrè, inquit Aug. impunitatē videretur dedisse peccatis, quia dixit, *Fidelis est & iustus qui mundet nos ab omni peccato: & dicerent iam sibi homines, peccemus, etiam securi faciamus quod volumus, purgat nos Christus: tollit tibi malā securitatem, & inserit virilè timorē.* Malè vis esse securus, sollicitus esto, fidelis enim est & iustus vt dimittat nobis delicta nostra, si semper tibi displiceas, & muteris donec perficiaris: idè sequitur, *Filioli mei hæc scribo vobis vt non peccetis.* Sed forrè surripit de vita humana peccatum, quid ergo fiet? iam desperatio erit? audi: *Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum.* Ille ergo est aduocatus, da operam tu ne pecces. Si de infirmitate vitæ surrepserit peccatum, continuò vide, continuò displiceat, continuò damna; & cum damnaueris, securus ad Iudicem venias; Ibi habes aduocatum, noli timere ne perdas causam cōfessionis tuæ. Hæc August. *Beda in Non est (inquit Venerabilis Beda) sibi ipsi contrarius Ioannes, qui suprà nos sine peccato viuere nō posse perhibebat, Nunc autem idè se scribere nobis dicit, ne peccemus. Sed ibi nos neces-*

August. in loci huius commen.

Beda in commen.

necessariè, prouidenter atque salubriter nostrę fragilitatis admonuit, ne quis sibi quasi innocens placeat, & se de meritis extollendo plus pereat: hic consequenter hortatur, vt si omni culpa carere nequimus, demus tamen operam quantum valeamus, ne nos ipsi fragilitatem nostrę conditionis negligenter agendo, augeamus: sed contra omnia vitia strennuè vigilantèrque dimicemus, maximè maiora & apertiora, quę domino iuuante facilius superare vel cauere valeamus. *Aduocatum habemus.* Videre ipsum Ioannem seruantem humilitatem. Vir ille iustus & magnus, non dixit, Aduocatum habetis apud Patrem, nec, me habetis, dixit, Nec ipsum Christum habetis, dixit: sed & Christum posuit, non se; & habemus dixit, non habetis. Masuit se ponere in numero peccatorum, vt haberet aduocatum Christum: quam ponere se pro Christo aduocatum, & inueniri inter damnandos superbos. *Aduocatus*, ad verbum est paracletus. Paracletus autem significat & consolatorem, & exhortatorem, & aduocatum. Gregorius Nazianzennus intelligit Christum dici paracletum, quod sit exhortator ad bonum. Ad hunc modum (inquit) habemus Iesum paracletum, non qui supplicantiũ seruorum more ante pedes patris pronus voluatur, eiusque genibus accidat. (apage hanc verè seruilẽ & spiritu indignam cogitationem, neque enim hoc de

August. in
hunc lo-
cum.

Lib. 4. de
Theolog.

hoc deposcere patris est, neque filij in se admittere) aut quasi de Deo hæc sentire sit iustum, sed quibus passus est, vt homo, eos fortiter agere perdurareque suadet, vt sermo, vt monitor: hoc mihi sonat hic illa paracletus, id est, exhortatio. Sed præstat Christum hoc loco intellexerè paracletum, quia aduocatus sit: agitur enim hic de eo quod Christus apud iudicem patrem intercedit pro peccatis nostris. Dicitur autem Christus secundum humanam naturam aduocatus noster: vt enim aduocatus apud iudicem impedit quatenus potest rei damnationem, accusatorem repellens: ita & Christus apud patrem reijcit accusatorem Sathanam, & patrem placando æternam nostri damnationem auertit. Vt Iesus homo est (inquit Nazianzenus) etiam nunc pro salute nostra legationem obit, quãdo corpus quod assumpserat & nunc habet. Obit, inquam, legationem tantisper, dum per hoc quod ipse factus est homo, me Deum faciat. Hæc ille. Quam ergo sollicitus est reus, vt amicũ habeat aduocatum dominũ, sine cuius opera mortem euadere non potest: tam certè Christiani omnes in aduocando Christo, ac conciliando studiosi esse debent ac diligentes. Si, inquit Cyprianus, pro nobis ac pro delictis nostris Christus laborat, & vigilat & precatur: quanto nos magis insistere precibus, & orare, & primo ipsum dominum rogare, tum deinde per ip-

Cypr. li. 4
epist. 4.

per ipsum Deo Patri satisfacere debemus? Habemus aduocatum & deprecatores pro peccatis nostris Iesum Christum dominum nostrum, si modo nos in præteritum peccasse poenitear, & confitentes ac intelligentes delicta nostra quibus nunc Deum offendimus, vel de cætero nos ambulare in vijs eius & præcepta eius metuere spondeamus. Solet aduocatus iudicem placaturus ea allegare quibus citra rei damnationem, iustitiæ satisfaciatur: similiter & aduocatus Christus profert apud Patrē sanguinem suum, tanquam peccatorum nostrorum redemptionem. Introijt (ait Apostolus) cælum ut appareat nūc vultui Dei pro nobis: hoc est, in cælo, vbi Deus videtur, commemorat semper Christus passionem suam, ut patrem suum placatum nobis reddat. Ut enim ait Ambrosius: Hic vmbra, hic imago, in cælo veritas: vmbra in lege, imago in euangelio, veritas in cælestibus, Ante agnus offerebatur, offerebatur vitulus; nunc Christus offertur, sed offertur quasi homo, quasi recipiēs passionem, & offert se ipse quasi sacerdos, ut peccata nostra dimittat: hoc in imagine, ibi in veritate, vbi apud patrē pro nobis quasi aduocatus interuenit. Hæc Ambrosius. Quemadmodum nos dominicæ passionis memoriam iugiter in Missa recolimus, & pro electis omnibus Christum passum patri offerimus: ita & Christus ipse semper sese patri

Hebr. 9.

Lib. i. officior. c. 48

patri offert, mortuū se pro peccatis nostris algans. Secundò, aduocari est, ut iudicem placeat proferre humilitatē ac preces Rei, & quicquid is boni habet: consimilem in modum allegat Christus apud patrem fidei nostræ confessionem. Hinc Paulus Apostolum eum vocat, & confessionis nostræ Pontificem. Et Synodus Ephesina prima: Appellatum (inquit) dicimus vnigenitum à Paulo Apostolum & Pontificem confessionis nostræ, tāquam sacrificantē Deo & patri fidei nostræ confessionem, quæ à nobis ipsi, & per ipsum ipsi Deo patri incessanter offertur. Vnde Apostolus: Gratiarum per Christum agit patri de fide Romanorum. Sicut autem nostræ fidei confessionem & gratiarum actionem Deo sacrificat, ita quoque & preces & reliqua nostra bona opera. Hinc Petrus offerre nos ait Deo hostias spirituales, acceptabiles ei per Iesum Christum, ut sicut omnia Dei dona per Christum in nos effunduntur, ita rursus Deo per Christum offerantur, & ad eum redeant. Nullus, ait Cyrillus, accedit ad patrem nisi per filium, per quem adductionem habemus ad patrem in spiritu, ut scriptum est. Idè se portam & viam appellat, quia, inquit, nemo venit ad patrem nisi per me. Nam in quantum filius & Deus est, vnà cum patre nobis bona largitur: in quantum verò mediator est, & pontifex & paracletus (id est, aduocatus)

Hebr. 3.

Rom. i.

1. Petr. 2.

Lib. ii. in

Ioan. ca. 7

Ephes. 2.

Ioan. 14.

E nostras

nostras preces ad patrem adducit : Ipse enim nobis libertatem atq; fiduciam ad patrem largitur . Orandum igitur in nomine Saluatoris est, si exaudiri à patre volumus. Hæc Cyrillus. Similia habet et Beda scribès in 8. cap. Apocal. vbi interpretatur illud de Christo: Stetit angelus ante altare, habens thuribulum aureum, & data sunt ei incensa multa, vt daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum, & ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram Deo. Christo ait Beda, delegauit Ecclesia preces suas, dicens : Dirigatur oratio mea sicut incensum, in cõspectu tuo. Accepisse autem de orationibus sanctorum idem Christus dicitur et obrulisse, quia per ipsum omnium possunt preces ad Deum suauiter peruenire: ipso Christo domino se hostiam suauitatis offerente compunctio cordis sanctorum acceptabilis facta est. Tertio solet Aduocatus apud iudicem agere, vt gratiose cum reo agatur, nec eum tractet secundum rigorem iustitiæ : sic et dominus Iesus, teste Apostolo, pro nobis interpellat . Interpellat autem, hoc est, postulat: quemadmodum epistola ad Paulinum interpretatur Aug. Euidenter quippe de Christo dicitur, Aduocatum habemus apud Patrem, et ipse est exoratio pro peccatis nostris. Ideò autem Apostolus non dixit simpliciter orat, sed inter-

Psal. 149.

Roma. 8.
Hebr. 7.Epist. 59.
1. Ioan. 2.

interpellat : quia explicare voluit ardentem Christi pro nobis charitatem & sollicitudinem. Valdè enim diligenter postulant, qui non expectata oportunitate, vel donec alteri vacet, audacter interpellant postulaturi. Non est autem ~~o~~naliter intelligenda Christi oratio ad patrem, tanquam in alio loco pater sedeat, in alio filius ante patrem stet, spatia sua quæque amborum occupantibus molibus, & quasi filius verba faciat pro nobis, interuallo interposito inter os loquētis & auriculas audientis: aut quasi Christus ibi ingemiscat, miserabiles voces edat, vel corpus suum humiliter collocet, flectens genua vel procidens in faciem . Hæc enim omnia spiritui incorporeo, Deo Patri, nõ conueniunt, & Christum secundum humanam naturam in illo loco felicitatis plenè beatum non decet. Sed ideò orat Christus Deum, quia cum secundum humanam naturam non sit omnipotens, qui sua virtute possit hominem reparare, id tamè valde à Deo fieri desideret: hoc ergo desiderium quãdo se potentiori Deo aperit ac explicat, orare dicitur : eo quod nihil aliud sit oratio, quàm explicatio desiderij apud potentioorem inducens eum vt is desiderium compleat. Vnde beatus August. constanter asserit, Christum nũc etiam pro nobis orare . Impleat dominus (inquit) ò Christe omnes petitiones tuas, non solũ petitiones quas habuisti in terra,

Aug. trac.
102. in Ioã
nem.In Psal. 19
& Psal. 29.
in præfat.
Itẽ li. 1. de
Trin. c. 10

sed etiam quibus in cælo interpellas pro nobis.

Inter tria aduocari Christi officia, maximè excellit, quod primò loco positum est, nempe quod patri passionè suam pro peccatis nostris offerat: ac deinde tertium. Orationem autè pro nobis non offert Deo patri, nisi per passionem suam, & ea quæ in humana natura in hac vita gessit: Nititur enim omnis eius oratio merito passionis eius. Vnde Venerabilis Beda: Vnigenito, inquit, filio pro homine interpellare, est apud coæternum patrè seipsum hominem demonstrare: ei quæ pro humana natura rogasse, est eandem naturam in diuinitatis suæ celsitudinem suscepisse. Interpellat ergo pro nobis dominus, non voce (scilicet miserabili) sed miseratione: quia quod dånare in electis noluit, suscipiendo seruaui. Porrò Chrysostomus in 8. cap. epistolæ ad Roma. scribens, negat Christum interpellare pro nobis secundum diuinitatem, sicut dicit non simpliciter intelligèdum quòd ait Apostolus, Proprio filio suo non percipit Deus: nam secūdum diuinitatem Christus nõ fuit afflictus, quemadmodū Aug. illud Ioannis: Et non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis, interpretatur de Christo secundum diuinitatem. Certè sequaces Chrysostomi Theophilactus & Oecumenius nihil dubitant asserere Christum nunc pro nobis orare secūdum quod homo est. Cæterum Rupertus Tui-

Ex Gregorio lib. 22. Moral. cap 18.

Homel. 15.

Rom. 8.

Ioan. 16.

tus Tuitiensis lib. de diuinis officijs docere conatur aliquot argumētis nõ orare iam Christū pro nobis. Sed ea quoniã longè latèq; dissoluimus in libello de inuocatione sanctorum, ne ipsdem repetendis actum agere videamur, eò lectorem remittimus. Lib. 9. c. 2. Cap 15.

Non tantum pro peccatis nostris, sed etiam pro vniuerso mundo. Cæterū aduocati appellatio, iuxta vniuersa illa quæ suprà Christo attribuimus officia, in cæteros sanctos non competit. Neque enim passionem suam Deo patri allegant, tanquã sufficiens peccatorum nostrorū precium, quando quidem redimendis alijs mortem nõ subierunt. Vnde Aug. tractans hunc Ioanis locum, rectè docet vnicum esse apud patrè aduocatum & mediatorem. Si, inquit, Ioanes diceret: Si quis peccauerit, mediatorè me habetis, ego exoro pro peccatis vestris: quis eum ferret bonorum atque fidelium Christianorum? quis sicut Apostolum Christi, & non sicut Antichristum intueretur? Homines enim omnes Christiani inuicem se cõmendant orationibus suis: pro quo autem nullus interpellat, sed ipse pro omnibus, hic vnus verusque mediator est. Hęc August. Nihilominus, quia quod in aduocati officio tertium enumerauimus, nempe orare pro reo, in cæteros etiã sanctos cõuenit: quemadmodum luculenter asserit etiam August. sic iniquiens: Dominus noster Iesus Christus ad-

In Psal. 85

huc interpellat pro nobis, omnes martyres qui cum illo sunt interpellant pro nobis, non transeunt interpellationes ipsorum nisi cum transierit gemitus noster. Quia, inquam, pro nobis orare, sanctis omnibus cum Christo commune est: rectè hac ex parte dicuntur illi aduocati nostri. Vnde Irenæus. Inobedientis, inquit, virginis Euxæ obediens virgo Maria facta est aduocata. Et Aug. de episcopis benedicientibus populum, loquens: Suscepros suos, inquit, velut aduocati, misericordissimè offerunt potestati.

Lib. 5. c. 5.
tra hæres.
Epist. 59.
ad Paulin.

Iesum Christum iustum. Non fit hic mentio de iustitia iudicis vindicatiua (hæc enim si sola cogitetur arcet ac deterrere homines à Christi accessu, sed de iustitia innocentis. Is enim est idoneus ad placandum pro cæteris iudicè Deum, qui propter iustitiam suam & perfectam pietatem omnibus modis Deo placet, & reconciliatore pro se non indiget. Vim vocis (iustus) latius explicat Apostolus ad Hebræos. Iesus, inquit, saluare in perpetuum potest accedentes per ipsum ad Deum: semper viuens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus, qui non habet necessitatem quotidie (quemadmodum sacerdotes) prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi.

Hebr. 7.

Illud, *apud patrem*, iungendum est cum voce (aduo-

(aduocatum) apud patrem inquam, tanquam iudicem. Solet Christus patri tribuere quæ diuinitati conueniunt: vnde & hic pater nomen est primè in diuinis personæ: & quicquid ei hoc loco adscribitur, commune est & filio & Spiritui sancto. Christus enim secundum humanam naturam aduocatus est etiam apud seipsum secundum diuinam naturam, & apud Spiritum sanctum.

Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Ne quis fortasse putaret Christum aduocatum esse similem illis, qui subinde causa cadunt, ac suos clientes quos tuendos susceperunt frustrantur, adiecit Ioannes semper eum obtinere quod tãquam aduocatus noster postulat à Deo. Ipse, inquit, propitiatio est pro peccatis nostris: hoc est, ipse est sacrificium, reddens Deum propitium, & ei pro peccatis nostris satisfaciens. Quæ August. in Psal. 119. est, inquit August. ista propitiatio, nisi sacrificium? & quod est sacrificium, nisi quod pro nobis oblatum est? Sanguis innocens fusus, deleuit omnia peccata nocētium: pretium tantum datum redemit omnes captiuos de manu captiuitatis inimici. Porro vocem Græcam quam interpretes noster hic vertit (propitiationem). August. infra cap. 4. huius epistolæ, reddit (littorem) hoc est, sacrificatorem, quia Christus sacrificauit se pro peccatis nostris.

Sed etiam pro totius mundi. Beda & Augustinus

E 4 tracta-

Lib. II. in
Ioã ca 19

tractatu 1. & 5. in hanc epistolam, nomine *tertius mundi*, Ecclesiam intelligunt per totum mundum diffusam, siue omnes fideles per orbem sparsos. Beatus Ioannes, inquit Cyrillus, quoniam erat Iudæus, ne pro Iudeis tantum aduocatus esse dominus apud Patrem videretur, non autem etiam pro alijs gentibus quæ vocata obsecrata sunt, necessario (pro toto mundo) adiecit, id est, pro omnibus qui ad fidem vocati, ad iustitiam & sanctificationem perueniunt. Oecumenius & alium habet commentarium, ut Ioannes hoc dixerit, non illis tantum promissionem fieri, qui illo tempore vivebant, verum etiam omnibus qui postmodum futuri essent. Probabilissimum esse videtur, Ioannem hoc loco docere, Christum propitiationem esse pro peccatis non tantum eorum qui iam Christiani erant, sed & omnium electorum quos adhuc impios de omnibus erat mundi partibus patri reconciliaturus. Electos adhuc impios, vocat (mundum) quia mundum adhuc contempto Deo diligunt: & totum mundum, quia ex omni genere hominum, ex omni tribu, & lingua, & natione quosdam dominus ad se conuertit & saluat. Ideo verò hoc addit Ioannes, ut Christiani pro infidelibus etiam & persequentibus & calumniantibus se, diligenter orarent, scientes videlicet etiam pro talibus Christum esse apud Patrem aduocatum & propitiationem.

tiationem. Similis locus est primæ ad Timotheum 2. vbi Paulus pro omnibus vult hominibus Christianos orare, quòd Deus velit omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire, quòd vnus sit Deus omnium, vnus etiam mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. Ex iam dictis clarum est, non esse separandum in Christo aduocati officium, ab redemptoris & satisfactoris officio, quemadmodum facit Ambrosius Catharinus in libello de perfecta iustificatione à fide & operibus, docens Christum non esse pro peccatis post baptismum commissis crucifixum & mortuum, nec pro his satisfecisse Deo, sed pro eis factum esse tantum aduocatum qui veniam quidem sua causa imploret, sed si à cliente suo pro iniuria satisfiat: quia videlicet sicut Christus semel tantum mortuus est, ita etiam semel tantum tormenta passionis eius applicari nobis possunt. Sed aduersatur haud dubie scripturis sacris, & in primis quidem, Ioanni Apostolo, qui ait hoc loco, quòd & se, & cæteros Christianos ab omni peccato filij Dei sanguis emundet. Et in Euangelio: Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi. Repugnat deinde & Apostolo Paulo, docenti Christum se tradidisse pro Ecclesia ut fieret sine omni macula & ruga: Christum vna oblatione consummasse in sempiternum sancti-

Ioan. 1.

Ephes. 5.

Hebr. 10.

Hebr.9 sanctificatos: mortemque eius intercedere in redemptionem prauaricationum earum, quæ sunt sub veteri testamento: & in eo sine sanguinis effusione nullâ fuisse remissionem, etiam illis qui peccarunt post circumcisionem: Quare nec relapsi post baptismum in alio gloriari possunt, quam in cruce domini nostri Iesu Christi. Contradicit deinde, vt & aliàs frequentissimè B. etiã Augustinus, qui nullam esse ait iniquitatem impunitam, nisi quàm sanguis mediatoris expiauerit. Et rursus: Quia, inquit, etiã sub gratia positus in hac mortali vita difficile est omni modo implere quod in lege scriptum est, Non concupisces: Christus per carnis suæ sacrificium sacerdos effectus, impetrat nobis indulgentiam, etiam hinc adimplens legem, vt quod per nostram infirmitatem minus possumus, per illius perfectionem recuperetur, cuius capitis membra effecti sumus. Vnde Ioannes dicit: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Deum, etc. Aduersatur deniq; & sancto Ambrosio dicenti, lib. 1. de pœnitentia relapsorum post baptismum cap. 15. Pascha nostrum immolatus est Christus, hoc est, passio domini omnibus profuit, & peccatoribus donauit redemptionem, quos flagitij pœnituit admissi. Itaque epulemur, bonum cibum pœnitentiam gerentes, læti redemptione. Quare pro iisdem prorsus Christus mortuus est & satisfecit, pro quibus

Lib. 6. cõtra Iulianum ca. 8. Lib. 19. cõtra Faustũ cap. 7.

1. Ioan. 2.

1. Cor. 5. Vide eundem lib. 2. ca. 7. Item lib. 7. in illud Lucae: Occidite vitulum saginatum.

quibus. nunc tanquam aduocatus passionem suam patri allegat: quemadmodum hoc loco Ioannes pro iisdem peccatis eum facit aduocatum, & propitiationem: propitiator autem (vt ait Apost.) propositus est per fidem in sanguine ipsius. Roma. 3.

Et in hoc scimus quoniam cognoscimus eum, id est, hoc argumento cognoscere possumus vtrum Deum norimus: si videlicet mandata eius de dilectione proximi obseruamus. Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit; mendax est, & in eo veritas non est. Qui autem seruat verbum eius, id est, præceptum eius de dilectione proximi: verè in hoc charitas Dei, id est, qua Deum diligit, perfecta est. Quia scilicet non tantum diligit Deum, diligendo amicos, sed etiam inimicos. De qua charitatis perfectione etiã Christus loquitur, dum ait: Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis: nõne & Publicani hoc faciunt? Estote ergo perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est. Alioqui nullius charitas in hac vita omninò perfecta est, sicut ait Apostolus de seipso: Velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Fratres ego non arbitror me comprehendisse, etc. In hoc scimus quoniam in ipso, Deo, sumus, dum videlicet Christi membra existetes, per ipsum Deo tanquam summo bono nostro vnimur. Qui dicit se in ipso, Deo, manere, vt verum dicat: debet, sicut ille ambulauit

Matth. 5.

Roma. 7.

Philip. 3.

bulavit & ipse ambulare, id est, vt Christus erga inimicos se gessit, dum mundum impium redemit, & pro transgressoribus orauit, & adhuc orat, eodē & is animo erga suos inimicos esse debet. Porro totum hoc, *Et in hoc scimus quoniam*, &c. putat Oecumenius Ioannem dicere, vt ostēdat quis cum Deo societatem illam habeat, de qua primo cap. sermonem fecerat. Porrius videtur Ioannes idē hęc dicere, vt Christiani ad quos scribit, dilectionem erga infideles ostendant: agit enim propriē de mādato dilectionis proximi, sicut inferius magis patebit. *Nosse Deum*, experientia notitiam hoc loco significat: qua quis videlicet cognoscit eum cum quo societatem & amicitiam & coniunctionem habet: cuiusmodi notitia nouit dominus vias iustorum, nouit qui sint sui: nō autem peccatum, nec operarios iniquitatis, vel fatuas virgines. Vnde pro iisdem habet Ioannes, *Nosse Deum*, Deum perfectē diligere, esse in Deo; & manere in Deo. Non sequitur igitur ex hoc loco carere fide ac simplici Dei notitia, quotquot nō custodiunt eius mādata: cum in euangelio apertē dicat Ioannes, multos credidisse in Christum, qui magis dilexerūt gloriam hominum, quam gloriam Dei. Gregorius verō dum ex hoc loco tātam semper colligit esse charitatem, quanta est fides: nō de simplici fide loquitur, sed de ea qua quis Deo adheret, eiq; tanquā amicus

Psal. 1.
2. Tim. 2.
2. Gor. 5.
Matth. 7.
Luc. 13.
Matth. 25.

Ioan. 12.
Homil. 12.
super Ezechiel.

amicus coniunctus est: quomodo de simili notitia Dei loquitur hic Ioānes. Annotandum & illud verbū, *scimus*, simplicis hic notitiæ vocem esse: neque dicere Ioannem, certō nos cognoscere, quōd Deo simus amici: sed certum esse, quōd quisquis Dei mandata custodit, gratus ei sit, quōdque mādatorum diuinorum custodia, infallibile sit cum Deo amicitia signum. Cæterum vtrūmne tu Dei mandata obserues, id te Ioannes scire non dixit: eoque nec credere debere quod Deo placeas. Quare nihil omninō facit hic locus ad statuendum illud Lutheri dogma, quo vult debere quenq; certō credere esse se in gratia Dei.

Charissimi, non mandatum nouum do vobis, &c. Pergit hortari ad dilectionem proximi. Mandatum, inquit, fraternæ dilectionis quod vobis scribo, non est recens alicuius inuentum, aut figmentum, cuiusmodi esse solent falsa philosophorum & hæreticorum dogmata, & tyrannorum mandata, *sed mandatum vetus*. Ideō autem vetus, quia id *habuistis ab initio*, hoc est, eratis ad illud ab initio obligati: & ab initio præcipi illud vobis, audistis. *Mandatum vetus, est verbum quod audistis*. Subiungunt hic iterum Græca, *ab initio*. Agitur autem de initio prædicationis euangelij. Quum primum enim annuntiatum eis fuit euangelium, propositum est mandatum dilectionis proximi. Sic intelligere videtur

derur August. Aliter Didymus & Oecumenius, qui mādatum dilectionis proximi, vetus dici interpretatur, quōd ab initio creationis fuerit mētibus hominum insculptum vt sic alteri faciant, quemadmodum sibi fieri velint: idq̄ue ab omnibus audiri Deo per naturæ legem in cordibus loquente. Verum aduersus hunc commēratium obijci statim potest, quod dilectionis præcepta, facta dicantur ad Calatas post quadringentos & triginta annos à promissione facta Abrahæ. Non esse igitur mādatum dilectionis datum ab initio creationis. Sed respondendum est, significare ibi Paulum naturæ legem longè post Abrahæ tempora, clarè manifestatam esse & externis literis in tabulis lapideis à Deo descriptam. Notus est enim tropus quo fieri tunc demum res dicitur, quādo innotescit. Ioannes autem de ea loquitur legis Dei cognitione, quæ homini innata est, & clara fuit dum homo adhuc integer esset, at nunc post corruptionem vehementer est obscurata. Erat, inquit Aug. ista lex Moyfi occulta ab initio, cum homines iniquos natura ipsa conuinceret, alijs facientes quod sibi fieri nolissent.

Iterum mandatum nouum scribo vobis, hoc est, mandatum dilectionis fraternæ, quod iam vetus esse dixi, quadam ratione nouum est & recens. Dicitur mandatum dilectionis nouum, quia

Aug. epist.
89 ad Hi-
larium.

quia noua est huius mandati impletio: noua autem dicitur fraterna dilectio, tum ex ipsis hominibus qui dilectionem habent, tum ex ipsa dilectionis origine. Ex hominum quidem parte, quia recenter ab aduentu Christi manifestatum est mundo, vnde dilectionis mandatum impleri posset: iuxta quod ait Apostolus: Nunc sine lege iustitia Dei manifestata est, re- Rom. 3.
stificata à lege & Prophetis. Iustitia autē Dei per fidem Iesu Christi in omnes credentes. Deinde, quia post missum Spiritum sanctum Actorū 2.
cœptum est ab hominibus rectè agi, et inchoata est vita secundum Dei mandata. Denique, quia ad nouam & incognitam immortalitatem & foelicitatem homines ducit. Ex parte verò originis suæ noua dicitur fraterna dilectio, quia non habetur ex primo Dei pacto, quod is cum priore Adam ante peccatū iniit, & per Moysen renouauit: quodque ille cum posteris suis irritum fecit, sed ex secūdo & nouo Dei pacto, quod post lapsum cum homine misericorditer pepigit, & per secūdū ac nouissimum Adam nouo modo ex Spiritu sancto & virgine generandum, nouo modo sine vlllo suo peccato occidendū, & nouum omninò sine vlla miseria resurrecturum, implere promisit. Vtranque iam datam rationem attingit Apostolus, ostendens mandatū dilectionis esse nouum, dum dicit, *quod verum est & in ipso, & in vobis;*

vobis; quia tenebrae transierunt, & verum lumen iam lucet. Quod, scilicet mandatum dilectionis esse nouum, verum est, & in ipso Christo, tanquam noua origine, vnde dilectio res valde noua descendit. Idem verum est etiam in vobis qui per dilectionem fraternam, quam ex Christo accipitis, innouamini. Quia veteres tenebrae ex prioris Adam contractae tenebrae (inquam) tam ignorantiae, qua Dei iustitia nesciebatur, quam peccatorum, quibus Dei praecipua contemnebantur, transierunt, id est, transeunt ac praetereunt, dum in fide & obedientia Christi, quotidie magis ac magis proficitis. Ponitur enim hic praeteritum pro praesenti: quin & Graece est (transeunt) Et verum lumen iam lucet. Haec autem depulsio tenebrarum fit per Christum, qui est vera lux. Iam, hoc est, tempore propagationis euangelij, post Spiritum de caelo missum: lucet hominibus, corda eorum ab antiqua infidelitate per fidem corrigens, & ab antiqua prauitate per charitatem emedans; quomodo corporalis lux & illustrat & inflammat. Simili modo dum in euangelio dominus ait: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos, ostendit fraternam dilectionem a se tanquam origine nouam esse, & proinde nouum eius mandatum. Nouum enim exemplum mutuae dilectionis Christus exhibuit, dum pro hostibus suis ipse tam nouus homo vt etiam Deus esset, & sine

Ioan. 13.
& 15.

sine omni peccato in patibulo mortuus est. Nec solum exemplum nobis exhibuit, sed ipse etiam dilectio in nobis quoque fraternam dilectionem operatur. Quod enim dicit, Dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem, significat Christum ad hoc dilexisse nos, vt ei essemus similes in mutua dilectione: hoc nobis confert diligendo nos, vt mutua dilectione constringamur inter nos, & tam dulci vinculo connexis membris corpus tanti capitis simus. Sed forte obijcies. Si mandatum Dei nouum dicitur, quia inconsumetum est vt illud homines obseruent, & eius obseruatio non nisi ex nouo Dei pacto per nouum Adam habetur: debet ergo etiam vetus dici mandatum, quia consueuerunt a principio mundi Dei mandatum violare, id quod ex veteri Adae contraxerunt. Ad haec, ex primo Dei pacto lex Dei prauaricatoribus damnationem infligit, contra obediens ad nouam beatitudinem perducit. Respondendum est, mandatum dilectionis, legimusque Dei in se eandemque diuersorum tamen hominum respectu, & nouam esse & veterem: quia videlicet in diuersis diuersa operatur, In sanctis quidem per nouum Adae noua operatur, sicut ait Prophetas: Lex domini immaculata conuertens animas. In impijs vero per veterem Adam vetera operatur, iuxta quod ait Apostolus; Virtus peccati lex: Sanctos ducit ad vitam, sicut Christus

August.
tract. 65.
in Ioan.

Psalm. 18.

1. Cor. 15.

F dicit:

Ioan 12. dicit: Mandatum patris mei vita æterna est: im-
 pios ducit ad veterem & solitam damnatio-
 nem, sicut ait Apostolus: Lex iram operatur, et
 litera occidit. Idem igitur mandatum dilectio-
 nis & vetus dicitur propter veteris hominis
 noxam, quæ per literam iubentem & minan-
 tem minimè sanatur: & nouum dicitur, prop-
 ter nouitatem spiritus, quæ hominem nouum
 sanat à vicio vetustatis. Idem mandatum &
 noxium est homini carenti gratia Christi, &
 valde salutare est homini dum translatus est ad
 Christum, sicut sol dolentibus oculis nocet, sa-
 nos mulcet: quod enim est oculis sanitas ad vi-
 dendum solem, hoc est gratia mentibus ad im-
 plendam legem. Sic scientia sine charitate in-
 flat, cum charitate non solum non inflat, sed
 etiam firmat.

Qui dicit se in luce, id est, in Christo esse, & odit
fratrem suum, id est, quemcunque hominè. Om-
 nes enim inter nos fratres sumus ex vno patre
 Deo, conditore ac redemptore omnium, item
 ex vno primo parente, in tenebris est vitiorum,
 etiam si nomine & sacramentis Christianus &
 sanctus censeatur. Rectè addit, *vsque adhuc*: om-
 nes enim quia in tenebris nascuntur vitiorum,
 in tenebris permanent, donec gratia baptismi
 per Christum illuminentur, & ab eo spiritum
 charitatis accipiant.

Qui diligit fratrem suum, manet in lumine, id est,
 in Chri-

in Christo, à quo sic dirigitur, vt offendicula ad
 quæ impingere & in peccata corruere posset,
 videat, & visa caueat: hoc est enim quod dicit
 Ioannes *scandalum* seu impactio & offensio in
 eo non est, quemadmodum pedibus offendere
 solent qui in corporalibus tenebris ambulant.
 Qui diligit fratrem, non scandalizatur ex pijs
 hominibus, quia pietati eorum congratulatur:
 non scandalizatur ex impijs, quia quos potest
 corrigit, potius quàm imitatur: quos verò cor-
 rigere non potest, ijs compatitur magis, quam
 indignatur. Qui diligit fratrem, non ita homi-
 nes sanctæ cuiusque professionis attendit, vt fi-
 des vel pietas eius ex eorum moribus pèdeat,
 ne aliquibus cadentibus quos pro magnis ha-
 bebat, ipse scandalo pereat: sed ipsum Deum
 eiusque legem præcipuè diligit, & propterea
 fratrem: ideòque nullum est ei scandalum. Se-
 curus enim diligit Dei legem, in qua etsi multi
 peccant, peccare ipse non nouit: & si bonæ pro-
 fessionis homines propositum suum deserant,
 Dei tamen & legis eius iustitia persèquerat. Qui
 diligit fratrem multo magis diligit totam fra-
 ternitatem, hoc est, Ecclesiam, longèque am-
 plius dominum Christum: quare & Ecclesiæ
 doctrinam & Christi mysteria veneratur, non
 dubitans ea esse certissima, etiam si ea fortasse
 non intelligat: eòque nec impingit contra Ec-
 clesiam vt eam derelinquat propter doctri-
 nam.

August. in
 Psal. 118.
 concio. 31.
 & Prosper
 in eundem
 psalmi.

nam. Neque verò mirum est eum qui diligit fratrem non scandalizari, habet enim lucem Christum ubiq; se dirigentem, sicut dictum est. *Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, &c.* Alludit ad illud Psal. 118. Pax multa diligentibus legem tuam & non est illis scādalum. Item ad illud capituli 11. euangelij sui. Si quis ambulauerit in die non offendit, quia lucē huius mundi videt. Si autem ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non est in eo. *Nescit quo eat.* It enim nescius in gehennam, ignarus & cæcus præcipitatur in pœnam, & laqueis diaboli captiuus trahitur in varias tentationes & offendicula. *Quia tenebræ obtæcauerunt oculos eius,* id est, peccata mentem eius & intellectum ita excæcât, vt præ amore vitiorum aut non videat diuina mandata: aut si videt, cor auerrat, mentemque amatis vitijs occupat.

In tract.
super hūc
locum.

Scribo vobis filioli, &c. August. eosdem trium hic ætatum nominibus appellari intelligit, Filiolos, videlicet siue puerulos aut infantes, patres, & adolescētes, siue iuuenes: estque secundum eum hic sensus: Scribo vobis omnibus Christianis, tanquam filiis, *quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius,* Christi videlicet: & in nouam vitam regeneramini. *Scribo vobis patres,* id est, scribo iisdem vobis tanquam patribus atque antiquis, *Quia cognouistis eum,* Christum videlicet, qui admodum vetus est & antiquus,

rius, est enim *ab initio,* antequam quicquam esset. *Scribo vobis iisdem* tanquam adolescentibus seu iuuenibus, *quonia vicistis malignum,* diabolum quotidie vincitis vos oppugnātem, qui per antonomasiam malignus siue malus dicitur. Filij sunt, patres sunt, iuuenes sunt: Filij, quia nascuntur; patres, quia Christum qui est principium & antiquus dierum agnoscunt; iuuenes, quia fortes sunt. In filiis natiuitas, in patribus antiquitas, in iuuenibus fortitudo. *Scribo vobis infantes, &c.* Eadem reperit, vt dona à Deo accepta vehementius nobis commendat, *quia cognouistis patrem,* id est, quia cum Deo patre vestro amicitiam habetis, per fidem ex eo renati. *Scribo vobis patres,* id est, mementote vos patres esse, *quia cognouistis eum qui à principio est,* si obliuiscimini eum qui à principio est, si illi nō adhæreatis, excidatis à paternitate. & senectutis honore. *Scripti vobis iuuenes, etc.* etiam atq; etiam cōsiderate, quòd iuuenes estis, pugnate vt vincatis; vincite vt coronemini, humiles estote ne cadatis in pugna. *quoniam fortes estis, & verbum Dei manet in vobis, & vicistis malignum.* Aliter Oecumenius: is enim filiolos siue pueros interpretatur infirmos Christianos, qui tanquam paruuli non nisi lactis adhuc tantum capaces sunt. Hos Ioannes scripto suo honorat, quia etsi imperfecti sint, accipiunt tamen per Christum remissionem peccatorum, eique tanquam

Ioan. 1.
Daniel. 7.

1. Cor. 3.
Hebr. 5.

patri suo adhærent. Patres intelligit viros perfectos, qui alios etiam spiritualiter generare possunt. Hos honorat Ioannes scripto suo, quia cognoscunt Christum, potentes etiã eum contemplari secundum diuinitatem, secundum quam est ab initio & ante omnia. Adolescẽtes interpretatur fortes in spiritu, pugnantẽsque contra propriam cõcupiscentiam & in tyrannorum persecutionibus stabiles, qui quasi medij sunt inter patres & pueros. His scribit Ioannes, quia fortes sunt & vincunt diabolum, viriliter aduersus eum certantes. Hæc autem fortitudo atque victoria hinc eis prouenit, quia verbum Dei, hoc est, Christus manet in eis, eos roborans, victorẽsque constituens: vel doctrina Dei quã sollicitè in memoria & affectu seruant, hæc eis fortitudinẽ & victoriam præstat.

Potest denique hic locus ad ætatem corporalem referri, vt sensus sit: Scribo vobis ætatem paruulis, sollicitus vos hortor, & meritò honoro, quia per Christum habetis remissionẽ peccatorum, & cognoscitis patrem Deum ex quo renati estis, ei que pro modulo vestro adhæretis. Scribo vobis patres & senes ætate, quia nouistis antiquum dierum Christum, qui est ab initio, & cum eo societate habetis. Scribo vobis adolescentes, qui medij estis inter senes ac pueros, quia vt enim periculosa est ætas vestra, & propter robur ad certamen idonea, ita spiritaliter

taliter fortes estis, & carnis vestræ atque diaboli vincitis tentamenta. Fortitudo autem & victoria vobis prouenit, quia verbum Dei manet in vobis. Observatione dignum est, quod scribar hic Ioannes nõ tantum senibus & iuuenibus, verum etiam pueris iam ratione vt incipientibus: in quo non parum accusatur oscitantia nostra, qui tam negligẽtes sumus in formanda pueritia, & doctrina fidei, pijsque moribus instituenda: parum memores quod sensus & cogitatio hominis in malum prona sunt ab adolescentia; quodque stultitia colligata sit in corde pueri, quæ nisi diligenti cultura & disciplina eradicetur, pessimos fructus sit prolatura, quos amputare posterius nequeamus. Solent enim quæ rudibus annis percepta sunt inhærere altissimè, & in omnem vsque vitam retineri, iuxta quod ait scriptura: Adolescẽs iuxta Ibidem. viam suam, etiam cum senuerit, nõ recedet ab ea. Et: Bonum est viro cum portauerit iugum Thren. 3. ab adolescentia sua. Contra quæ veritatis verba obganniunt quidam illud à Sathana perfectum falsissimum carmen:

Angelicus iuuenis senibus sathaniz. at in annis. Non rimentes illud Saluatoris: Qui scandalizauerit Matth. 18. vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collum eius. Hi sunt qui calumniantur eos qui puerulos ad Christum adducere conantur, similes

Luc. 19. Scribis & Phariseis, dolentibus quod pueri
 Matth. 21. Christo canerent, Osanna filio Dauid, quòdque
 Psalm. 8. ex ore infantium & lactentium perficeret Christi-
 stus laudem suam. Ex prædictis liquet con-
 iunctionem, *quoniam*, ubi Ioanes ait: Scribo vo-
 bis quoniam remittuntur, etc. causam significa-
 re, ut idem sit quòd, quia. Ex quo deinde cla-
 rum est Ioanem non afferere mihi vel tibi, vel
 cuilibet eorum ad quos scribit, certò remitti
 peccata, vel iam esse remissa, sed hoc tantum
 quòd Christianis remittantur peccata, quan-
 tumuis imperfecti sint, vel ætatis puerilis.

*Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo
 sunt.* Hęc omnibus scribit, & pueris, & patribus,
 & adolescentibus. Mundum vocat homines
 mundanos, hoc est, visibilem hunc mundum in-
 habitantes, & creaturas legi creatoris præpo-
 nentes: quemadmodum cælum vocatur & su-
 perna Hierusalem, quorum cor ad creatorem
 est erectum, & cælestia bona terrenis præpo-
 nunt. Diligi prohibetur hic mundus in quantum
 mundus est siue impius: Nam quatenus sunt
 homines, diligendi sunt, & eruendi de mundo:
 sicut Christus elegit Apostolos de mundo, fe-
 citque ut amplius de mundo non essent.

*Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in
 eo,* id est, non diligit Deum Patrem: quia nemo
 potest duobus dominis seruire; nemo potest
 seruire & mammonæ & Deo.

Quoniam

*Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia
 carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vi-
 tæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est.* Paulò ali-
 ter legit Græci, sic videlicet, quia omne quod
 est in mundo, nempe concupiscentia carnis, &
 concupiscentia oculorum, & superbia vitæ non
 est ex patre, sed ex mundo. Reddit igitur Ioan-
 nes rationem quare dilectio mundi & Dei si-
 mul esse non possint: quia videlicet quicquid
 habent mundi amatores, non est ex Deo patre,
 sed ei potius cõtrarium. Tria explicat Ioannes
 quibus vniuersa comprehendit quæ habent im-
 pij quibus Deo aduersantur. Concupiscentiam
 carnis vocat inordinatum desiderium earum
 rerum quæ pertinent ad carnem, quibus natu-
 ra sustentatur, cuiusmodi sunt cibus ac potus, &
 concubitus, quo humani generis species con-
 seruatur, & alia consimilia. Concupiscentiam
 oculorum appellat omnem curiositatem, quæ
 valdè latè patet, ut in addiscendis curiosis ac
 nepharijs artibus; in vanis aut turpibus con-
 tuendis spectaculis, in conquirendis magnis
 opibus, in dinoscendis carpendisque proximo-
 rum vitijs. In summa, quicquid ex hominum
 imaginatione tanquam delectabile æstimatur,
 quod natura sua tale non est, ad concupiscentiam
 pertinet oculorum. Sub concupiscentia
 igitur carnis comprehenditur omnis earum
 cupiditas, quæ suapte natura sensum delectant:

vti

vti suaui color visum, dulcis odor olfactum. Ad concupiscentiam verò oculorum pertinet cupiditas experiendi vana & curiosa, etiam ea quæ sensum offendunt. Rectè autem dicta est oculorum concupiscentia, est enim sciëntiæ appetitus, iam oculi inter quinque sensus in cognitionis negotio primas obtinent partes.

Superbia est, qua quis inordinate quærit excellere, & ardua tentat, qua quis ambit honores, & magnus sibi videtur, siue ob diuitias, siue ob potentiam, siue ob ingenium & scientiam, siue etiam propter ipsam virtutem. Per hæc tria tētatus & victus est Adam. Per carnis quidem concupiscentiam, cum persuasit ei hostis vt de vitæ arboris fructu comederet. Per cōcupiscentiam autem oculorum, quādo suggestit, scietis bonū & malum, & aperientur oculi vestri. Per superbiam verò, quando dixit, Eritis sicut dii. Per eadem hæc innumeris modis tentatur posteritas Adæ quādiu in hoc mundo viuuit: vti latè declarat August. in libris Confessionum. Ab iisdem vitijs tenratus est & dominus Iesus, sed non item superatus. Per concupiscentiam carnis, cum preponeret ei Sathanas, Dic vt lapides isti panes fiant. Per concupiscentiam oculorum, dum consuleret vt mitteret se deorsum, experiendi causa, vtrū angeli essent ipsum excepturi. Per superbiam, cum promitteret ei Sathanas omnia orbis regna, cum

Lib. 10. ca. 28. vsque ad finem.

cum vniuersa eorū gloria, si cadens ipsum adoraret. Aduersus tria hæc mala proponit Christus in Euangelio tria item antidota; & contra concupiscentiam quidem carnis, ieiunium: contra concupiscentiam autem oculorum, elemosynam, & misericordiam erga proximos: contra superbiam verò huius vitæ, humilem orationem: Similiter Apostolus Paulus sobrietatem, iustitiam, & pietatem. Notandum verò Ioannem hoc loco explicare non tam peccata omnia, quàm omnium peccatorum pessimas radices, vt pulchrè in Summa sua explicat D. Thomas. Vbi etiam ait concupiscentiam oculorum rectè intelligi posse & curiositatē, quasi diceretur concupiscentia visionis siue sciëntiæ: & auaritiam, quasi diceretur cōcupiscentia rerum quæ oculis proponuntur. Porrò manifestum est tria hæc dum nobis dominātur, eisq; consensum præbemus, ex Deo non esse, quia Deus peccati author non est. Sed dubitet fortasse quispiā an concupiscentia baptizatorum, cui nullo pacto consentiunt, eoque nec peccatum est, ex patre sit, an ex mundo. Respondet ad hoc Augustinus etiam de tali cōcupiscentia dictum hoc Ioannis intelligi. Quæ est (inquit) illa concupiscentia, quam Ioannes dicit à patre nō esse? Luxuria, inquis, ô Iuliane. Sed luxuriosi non erimus, nisi istam concupiscentiam cui resistunt sancti, diligamus. Ab hac igitur concu-

Matth. 6.

Titum 2.

In 1. 2. qu. 77. art. 5.

Lib. 4. cōtra Iulian. ca. 13. & 14.

concupiscentia carnis diligenda prohibemur, quando à luxuria prohibemur. Hæc quam diligere prohibemur non est à patre: duo enim bona quæ à patre sunt inter se pugnare non possunt: pugnant autem inter se continentia & concupiscentia: quid horum à patre sit manifestum est. Et iterum: Libido sentiendi est quæ nos ad sentiendum, siue consentientes mente, siue repugnantes, appetitu carnalis voluptatis impellit. Hæc est contraria dilectioni sapientiæ, hæc virtutibus inimica, hanc Ioannes Apostolus non esse dixit à patre, quæ concupiscit aduersus spiritum, quam nemo potest bonam dicere, nisi cuius aduersus eam non amat concupiscere spiritus. Si hæc concupiscentia ex Deo esset, quicquid appetuerit dādum ei esset, tanquam illi quæ ex patre est. Si autem non esset quod ei detur, petendum esset à patre, non ut eam auferret vel comprimeret, sed ut expleret concupiscentiam quam donauit: quod sapere desipere est. Non igitur concupiscentia comparanda est vino vel pulchritudini mulieris, quæ ex Deo sunt, & aliud est cōsideratio pulchritudinis etiam corporalis siue visibilis, sicut est in coloribus & figuris, siue audibilis, sicut est in canticis atque modulis, quam cōsiderationem nisi rationale animal, habere non potest: & aliud est commotio libidinis, quæ ratione frenanda est. Sic & Venerabilis Beda in

hunc

hunc locum Ioannis scribens: Non pugna virtiorum (inquit) nobis ex Deo patre & conditore naturaliter inserta, sed ex mundi huius amore, quem creatori prætulimus, nobis accidisse probatur. Fecit enim Deus homines re- Eccles. 7.
ctos, & ipsi se miscuerunt infinitis quæstionibus, ut Salomon testatur. Vnde & Iacobus ait, Iacobi 1.
nemo cū tēatur dicat, quia à Deo tēatur, etc. Hæc Beda. Ista igitur concupiscentia secūdum Ioannem non est diligenda, sed odio habēda & persequenda etiam in iusto: quemadmodum docet Apostolus sanctos Christianos, Colos. 3.
Mortificate mēbra vestra quæ sunt super terram. For- Rom. 7.
nicationē, etc. Et de seipso dicit: Quod odi malum, illud facio. Displicet enim Deo hæc concupiscentia, ut quæ non ex ipso, sed ex mundo est orta. Deo contraria est, ut quæ impedimentum nobis præstat, quo minus diuinæ legis bonum perficiamus. Incitat nos contra Spiritum sanctum, ut quæ abstrahit nos à bono & illicit, uti contra Dei præcepta agamus. Sicut testatur scriptura: Velle adiacet mihi, perficere autem Ibidem.
bonum non inuenio; non enim quod volo bonum hoc ago, sed quod odi malum illud facio. Et iterum: Caro cōcupiscit aduersus spiritum, Galat. 5.
& vnusquisque tentatur à concupiscentia sua Iacobi 1.
abstractus & electus. Vnde rectè August. Concio. 8.
Diligenda est, inquit, ipsa dilectio, qua diligitur in illud
quod diligi oportet: sicut odio habenda est di- Gal. 18.
lectio, Concupi-

uit anima mea desiderare, etc lectio, qua diligitur quod diligere non oportet: odio quippe habemus concupiscentiam nostram, qua caro concupiscit aduersus spiritum: & quid est ista concupiscentia, nisi mala dilectio? Et diligimus concupiscentiam nostram, qua spiritus concupiscit aduersus carnem: ecquid est ista concupiscentia, nisi bona dilectio? Hæc August. Et iterum: Est amor quo amatur, & quod amandum non est: & illum amorem odit in se qui illum diligit, quo amatur quod amandum est. Possunt enim ambo esse in vno homine: & hoc bonum est homini, vt illo proficiente quo benè viuimus, iste deficiat quo malè viuimus, donec ad perfectum sanetur, & in bonum commutetur omne quo viuimus. Hic iam si quis quærat, an similiter dici posset, mortem & cæteras huius vitæ misérias non esse ex Deo patre, sed ex mundo. Respondendum est, Deum non instruisse mortem in humana natura. Deus (inquit Sapiens) mortem non fecit: creauit enim hominem talem, qui posset nunquam mori: eam tamen in pœnam peccati Deus infixit, iuxta illud Ecclesiastici: Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. & Moyfis in persona Dei: Ego occidam & viuere faciam. At praua concupiscentia, qua nullum bonum, sed malum omne concupiscitur, Deum non habet authorem, quia iniustitiam est oppugnatio, & tentatio siue incitatio ad peccatum. Deus autem,

rem, sicut ait Iacobus, neminem tentat. Quare Iacobi 1. nullo vnquam casu eligenda est praua concupiscentia, aut ei consentiendum, quemadmodum mortem aliquando optare & eligere licet. Qui enim consentit prauæ concupiscentiæ, diligit illud quod per prauam concupiscentiam appetitur, hoc est, peccatum: at mors malum est, iustitiam non oppugnans, sed illi seruiens: tamen si omnipotens Deus efficere non orit, vt etiam concupiscentia iustitiæ seruiat, dum per eam punit peccatum, quemadmodum peccatum peccato punitur. Imò etiam iusti, ipsam iustitiæ oppugnationem, per spiritum Dei cogunt seruire iustitiæ. Ego, inquit August. dico, vt libidine non semper esse peccatum, quia malo benè vti non est peccatum: nec quæcunque res idem est bona, quia ea benè vtitur bonus. Nam & de duobus hominibus scriptum est: Filius eruditus sapiens erit, imprudente autem ministro vteretur, nunquid idem bonum est esse imprudentem, quia benè illo vtitur sapiens? Inde & Apostolus Ioannes non ait, Nolite vti mundo, sed nolite diligere mundum. Vbi posuit & concupiscentiam carnis, Qui enim non diligens vtitur, quasi non vrens vtitur: quia non eius rei causa vtitur, sed alterius, quâ diligens intuetur, vt etiam non diligens hac vtarur. Hæc August. Sanè si mors ex mundo esset sicut concupiscentia, etiam dominus Christus qui de se dicit, Ego de mundo non

Lib. 5. cõ-
tra Iulian.
cap. 10.

Ioan. 14.

do non

do non sum, fuisset de mundo, & princeps mundi huius habuisset aliquid in eo. Fuit enim morti voluntariè subiectus, & posuit animam suam, sicut madauit ei pater. Absit autem vt ei pater mandauerit diligere aliquod eorum quæ in mundo sunt, quæ prohibuit diligere à sectatoribus suis. Manifestum est quòd ipsa concupiscentia non sit mors, quòdque nec caro, aut oculi, aut cor superbum propriam mortem concupiscunt, quare ad mundum mors non pertinet. Nam sicut ait Ioannes: Omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Imò verò Methodius Martyr, & eum sequutus Epiphanius, Gregorius item Nazianenus & Irenæus mortem esse docent à Deo inuentam, ne concupiscentia malum immortale in nobis esset. Mors igitur concupiscentia in sanctis euersio est.

Et mundus transit. Addit Ioannes aliam rationem cur mundus non sit diligendus, nec eius concupiscentia. Estq; hic locus similis illi sententia Petri: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos. *Mundus transit*, hoc est, homines mali pereunt, quia in die iudicij tempus implenda alicuius delectationis prauæ ultra non erit: tunc non poterunt praua eorum desideria amplius impleri: & hoc est quod ait Ioannes, *concupiscentia eius*, qua videlicet concupiscit, *transit*, hoc est, perit. Et pulchrè non ait

Ioan-

Ioannes transiit, sed transit, quia quod in die iudicij in vniuersis impijs cõplebitur, secùdum quod ait Ioanes in Apocalypsi omnium interitum sub typo Babylonis describens, id nunc quotidie in cuiuslibet impij morte particulatim cõpletur, iuxta illud Psal: Exhibit spiritus eius & reuertetur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum, quibus scilicet intenti erant ad cõplenda huius mundi desideria.

Qui autem facit voluntatem Dei, id est, qui seruat mandata Dei, ac eum supra temporalia diligit, hic non perit, sed *manet in æternum*, quem admodum æternus est ille quem diligit: quia videlicet sancta eius desideria quæ in hac vita habuit non frustrabuntur, sed omnia in perpetuum cõplebuntur. At nonne & sancti transeunt, & pereunt æquè vt impij? Vtique etiam sancti per peccatū temporales & mortales facti sunt, sed spe per Christum immortales sunt. Pulchrè in hunc locum August. Quid vis? inquit, vtrum amare temporalia et transire cum tempore: an mundum non amare, et in æternum viuere? Rerum temporalium fluuius trahit, sed tanquam circa fluuium arbor nata est dominus noster Iesus Christus: assumpsit carnem, resurrexit, ascēdit cælum. Voluit se quodammodo circa fluuium temporum plantare. Raperis in præceptis? tene lignū. Voluit te amor mundi? tene Christū. Propter te factus est temporalis,

G

poralis;

Ioan. 10.

In hæresi
Origenis.
In oratione
de Pascha.

Lib. 3. c. 35.

1. Petri 1.

Apoc. 18.

Psal. 145.

poralis, ut tu fias æternus. *Filii nouissima hora est.* Tertiam adijcit rationem cur non debeamus diligere mūdum: quia uidelicet nunc extremum tempus est, quo Christi ad iudicium imminet aduentus, quo abundant pseudoapostoli, et prauarum concupiscentiarum imitatores: quanto autē propinquior est aduentus domini, tanto diligentius vitare oportet concupiscentias mundi. Vnde Apostolus: Sciētes tempus, quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus. Et dominus ipse: Pœnitentiā agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Similiter quō magis abundant iniquitatis et prauitatis magistri, eō diligentius custodirē, et cauere sibi debet seruus Dei, iuxta illud Psalmi: Saluum me fac domine, quoniam defecit sanctus, etc. Et rursus: Tempus faciendi domine, dissipauerunt legem tuam. Et iterum: Dilexi mādata tua super aurum et topazion, etc. Si illis temporibus rectē dicebatur instare aduentus domini, et abūdare iniquitas: id nūc sanē multo iustius dicere licebit, quod uidelicet nouissima hora sit, quod exundarit iniquitas, ac malitiæ magistri, quōdque extremum illud imminet Christi iudicium. Oecumenius nouissimum tēpus interpretatur tēpus pessimum: ut cum dicimus, hic ad extremum peruenit malorum. Rectē autem refutat eos Augustinus

episto-

epistola ad Hefichū, qui non intelligentes, nomen horæ in scripturis pro tempore vsurpari, putabant sex milia annorum constituerē quasi vnum diem, & quingētos annos, duodecimam diei partem, quasi vnam horam. Porro illud *filii*, blandiētis est, vel (vt August. annotat) alloquentis eos tanquam paruulos, quō solliciti sint, ut spiritualiter semper crescant, & ad virile robur proficiant, quando quidem nouissima iam hora sit.

Et sicut audistis quia Antichristus venit. Dicturi erant fortasse aliqui, quomodo nouissima hora est, quomodo nouissimū tempus? Certē prius veniet Antichristus, ac deinde dies iudicij. Vidit Ioannes cogitationes istas, ne quasi securi fierent, & idē non esse horam nouissimā putarent, quod venturus esset Antichristus, ait illis: *et sicut audistis, quia Antichristus venit, & nunc Antichristi multi facti sunt.*

Vnde scimus, id est, ex quibus Antichristis certō colligimus extremum iam agi tempus: Prædixit enim dominus in Euangelio quod ante aduentum eius ad iudicium exurgerent pseudochristi & pseudoprophetæ. Et Apostolus Paulus: Spiritus, inquit, manifestē dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorū. Similia habet secūda ad Timoth. epistola. Audiuerant autem primi Christia-

ni, ven-

Rom. 13.

Matth. 4.

Psal. 117.

Psal. 118.

Ibidem.

Epist. 80.

Matth. 24.

1. Tim. 4.

Cap. 3 & 4

C 2

ni venturum ante extremum iudicium Antichristum, dum prædicarum eis fuit illud Ioannis, Ego veni in nomine patris mei, & non accepistis me: si alius venerit in nomine suo, illū accipietis. Ac illud Matth. Multi venient in nomine meo, dicentes, Ego sum Christus: & surgēt pseudochristi & pseudoprophetæ. Item dum ex Ezechiele didicerunt, vêturum in nominissimis diebus Gog cum populo suo Magog: & ex Zacharia, pastorem stultum qui gregem dissiparet, ac idôlum esset. Ioannes ergo quod audierant Christiani de venturo Antichristo, compleri iam ait in multis Antichristis, qui tūc erant exorti. Sic D. Hieronymus illa Ezechielis verba de Gog, tanquam de vna persona loquētis, interpretatur de omnibus hæresiarchis: eamq; explanationē ecclesiasticam esse dicit.

De vno autem speciali Antichristo, qui per antonomasiam Antichristus nuncupetur, nihil hoc loco expressè dicitur, neque ramentum venturus negatur. Imò verò Beda & Oecumenius multos antichristos, de quibus ait Ioannes illustri illius Antichristi volunt esse præcursores: Eum autem nō improbabiler multi Mahometum seu Turcarum principem esse existimant: ut is apud Ezechielem Gog esse intelligatur, populus autem eius Magog. Quamquam etiam à suo principe totus ipse populus Gog dici potest, quemadmodum à Iacob Patriar-

triarcha Israël nūcupato, vniuersus ab eo exortus populus Israhel appellatus est. Cæterum Antichristi nomen nusquam in tota scriptura, excepta hac & sequēti epistola, legisse me memini, idēque significat quod Christo contrarius. Vocat autem hoc nomine Ioannes non omnes falsa docentes (neque enim gēriles philosophi antichristi appellantur) sed illos tantū, qui sub nomine Christiano falsa de Christo docent, ut rectè in hunc locum annotat Didymus: & satis liquet ex ijs quæ in hac epistola cōsequuntur. Porrò multi antichristi, qui tempore Ioannis exurrexerant, fuere pseudoapostoli illi qui contra Paulum docebant, non per Christi gratiam, sed per legem, homines iustificari: qui docebant resurrectionē factam, quales erant Simon Magus, Cerinthus, Nicolaus, diaconus, Ebion, multiq; similes.

Ex nobis prodierūt, ex nobis Christianis egressi sunt, erant enim antea Christiani. Ut enim Lucas testatur baptizatus fuit à Philippo Simon Magus: & Nicolaus (à quo Nicolaitæ) fuit ab Apostolis in diaconū electus. Hymenæus item Alexâder, & Philetus, ut ex Paulo liquet, antea Christiani fuerunt. Id quod de Cerintho etiam docet Epiphanius. Sed qui fit ut magi illi atq; hæretici Christianos se esse simularint, & sub Christi nomine falsa sua dogmata tradiderint? Ut hinc videlicet intelligeremus, quantum sit

Actor. 8.

Actor. 6.
2. Tim. 2.

Hæref. 28

Aug. lib. 1.

IN I. EPIST. IOANNIS
de cōsen. illud nomen, quo addito etiam illi qui contra
euan. c. 14 eius præcepta viuunt, suas nepharias artes ho-
norare conantur. Sic enim diuersis hominum
erroribus multi etiam varias hæreses aduersus
veritatem sub eius nomine condiderunt. Ita
sentiunt etiam inimici Christi, ad suadendum
quod proferunt cōtra doctrinam Christi, nul-
lum sibi esse pondus autoritatis, si non habeat
nomen Christi. Quomodo verò per hæresim
exeat quis Ecclesiam Christianorum, declara-
tum est circa terriam symboli partem.

Cap. 5. 4. &
55.

Sed non erant ex nobis. Plangēdum videbatur
cum audiremus, *ex nobis prodierunt*: sed mox cō-
solatio subinfertur, cum subditur, *sed non erant
ex nobis*. Dupliciter autem hoc exponi potest.
Primò, vt dicantur nō fuisse de numero Chri-
stianorum, quia cum Christi sacramenta vna
cum Christianis acciperēt, boni non erant, sed
mali: sic existētes in corpore Christi viuo, quo-
modo humores mali sunt in corpore, qui non
viuunt, sed grauant corpus: quando euomun-
tur, tunc releuatur corpus; sic & mali quando
exeunt, tunc Ecclesia releuatur. Sic August. in
hunc locum scribēs. Verum conuenientiore
& dictis Apostoli cōgruentiore habet com-
mētarium lib. de correp. & gra. ca. 9. & lib. 2. de
bono perse. ca. 8. Sunt (inquit) quidam filij Dei,
qui nondū sunt nobis & sunt iam Deo, de qui-
bus ait Ioannes Euangelista: quia Iesus mori-
turus

Ioan. 11.

turus erat pro gente, nec tātum pro gente, sed
etiam vt filios Dei disperfos congregaret in
vnum: quod vtique credendo futuri erant per
euangelij prædicationem: & tamen antequam
esset factum, iam filij Dei erant, in memoriali
patris sui inconcussa stabilitate conscripti. Et
sunt rursus quidā, qui filij Dei propter suscep-
tam vel temporaliter gratiam, dicuntur à no-
bis, nec sunt tamen Dei: de quibus ait idē Io-
annes: Ex nobis exierunt, sed nō erant ex no-
bis: quod si essent ex nobis, permansissent vtique
nobiscum. Non ait, ex nobis exierunt, sed quia
non manserunt nobiscum, iam nō sunt ex no-
bis: verum ait, ex nobis exierunt, sed nō erant
ex nobis: hoc est, & quando videbantur in no-
bis, non erant ex nobis, non erant filij, etiam
quando erant in professione & nomine filio-
rum: non quia iustitiam simulauerunt, sed quia
in ea non permanserunt. Neque enim ait, Nam
si fuissent ex nobis, veram nō fictam iustitiam
tenuissent vtique nobiscum: sed si fuissent (in-
quit) ex nobis, permansissent vtique nobiscum:
In bono illos volebat proculdubio permane-
re. Erant itaque in bono, sed quia in eo nō per-
manserunt, non vsque in finem perseueraue-
runt, Non erant ex numero filiorum, & quan-
do erant in fide filiorum. Quoniam qui verè
filij sunt, prædestinati & electi sunt, vt non
pereant. Sed obijcias: Quidam antichristi
C 4 exeun-

exeuntes Ecclesiam, redemit interdum ad veram pœnitentiam, moriunturque in fide & pace catholica: ex quo clarè conuincuntur esse de numero prædestinatorum, quoniã & Apostolus dicit: Si fuissent ex prædestinatis, permãssissent in Ecclesia. Respondendum est, eos qui ad tempus tantum ab Ecclesia recedunt, & postea per veram pœnitentiã redeunt, secundum Ioannis Apostoli locutionem adhuc in Ecclesia permanere: qua etiam in Euangelio suo filios Dei vocat illos, qui tũc temporis adhuc erant idololatræ, sed per gratiã Dei postea iustificandi & glorificandi. Si deinde quæras; qui sciebat Apostolus Ioannes de sui temporis antichristis, quod non essent prædestinati, cum nesciret an essent per gratiam Christi ad vnitatem Ecclesiæ reuersuri? Facilis est responsio. Quemadmodum enim seipsum Ioannes non certo, sed pia spe atque fiducia in numerum refert electorum: vt & Apostolus Paulus ad Roman. scribens: Certus sum, inquit, quod nulla creatura poterit nos prædestinatos (de quorũ numero me esse confido) separare à charitate Dei: ita Ioannes hæresiarchas probabiliter cõputat inter damnandos in æternum: propterea quod rarissimè ad Ecclesiã reuertantur vnitatem. Et sanè inter omnia reprobationis signa, quæ de viuentibus haberi possunt, nullum maius, quàm quod hæresim cõdant. Vnde subiicit

Ioan-

Ioannes. Sed vt manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis, hoc est, Idèd Ecclesiã nostrã exeunt Antichristi, vt intelligamus, non omnes qui iuxta Christianam religionem rectè viuere incipiunt, esse à Deo electos & prædestinatos. Id autem propterea nobis manifestatur, vt ne alta sapiamus, sed metuamus etiam omnes, benè currentes, ne fortè nec ipsi perseueremus, & ad electorum numerum non pertineamus. Similis locus est apud Matthæum, vbi dominus dicit, Electos non posse seduci. Et in epist. ad Corinthios: Oporteret, ait Paulus, hæreses esse, vt qui probati (hoc est, electi) sunt, manifesti fiant in vobis. Sic ad Timotheum, cum de hæreticis loqueretur, suos veluti consolans; sed firmum, inquit, fundamentum stat: cognouit dominus qui sunt sui, quasi diceret: etsi hæretici isti aliquo tempore fuerint Christiani, non erant tamen ex his quos dominus tanquam suos stabiliter agnoscit. Etenim semper ferè in hæresiarchis completur, quod de eis sub nomine Hiezabelis ait Ioannes in Apocalypsi: Hiezabel (inquit) quæ se dicit prophetã, docet, & seducit seruos meos, fornicari, & manducare de idolothytis. Et dedi illi tempus vt pœnitentiã ageret, & nõ vult pœnitere à fornicatione sua. Nam præ alijs peccatoribus rarèter admodum redeunt hæretici ad veram pœnitentiã, quia videlicet fundamentum, hoc est, veram fidem

reli-

1. Ioan. 2.

Ioan. 11.

Rom. 8.

Matth. 24.

1. Cor. 11.

2. Tim. 2.

Apocal. 2.

reliquerunt: at longè rarius veram agunt pœnitentiam hœreticorum antesignani. Et tamen ne vel de talibus desperemus, sed pro eis domino preces offeramus, habemus insigne conuersionis exemplum in hœresiarcha Berengario, qui primus docuit in Eucharistia non esse verum Christi corpus. Ob quem errorem cum primùm hœreticus damnatus esset, eoque ter abiurato, semel iterùmque relapsus esset, tandem cum graui morbo oppressus migrandum sibi ex hac vita sentiret, sinceræ pœnitentię signa præ se ferens, multis cum suspirijs hæc eum verba protulisse narrat Ioannes Gerson. Deus meus hodie mihi apparebis (alludens videlicet ad festum quod tunc erat Epiphanię) ad meam saluationē, vt spero, propter pœnitentiã meam: aut ad duram meam damnationem, sicut timeo, propter eos quos peruersa doctrina decipi, quos nequiti reducere ad veram viam tui Sacramenti. Illustre haud dubiè exemplum, sed cuiusmodi in alio nullo hœresiarcha legere memini. Refert quidem Eusebius Beryllum quendam Arabum episcopum, qui docuerat Christum ante incarnationem non fuisse, tandem ad veram fidem sanãque doctrinam rediisse, cum penè in talibus causis inauditum sit ita errorem ab ecclesia depelli, vt emendetur non perdat author erroris. Sed videtur hic Beryllus discipulus potius Arthemonis cuiusdam

Parte 4. in
trac. cõtra
Romãtũ
de Rosa.

Li. 6. c. 24

dam quàm author erroris fuisse. Qua de re vide Eusebium lib. 5. cap. 28.

Sed vos vnctionē habetis à sancto, &c. Addit hoc, ne solus sibi horum cognitionem arrogare videretur, & per hoc aduersus fideles insolescere. *Sed vos, quibus hæc scribo, habetis vnctionem à sancto, Christo videlicet, qui per antonomasiã sanctus dicitur: quem Daniel sanctum sanctorũ vocat, qui præ omnibus vnctus est. Et nostis omnia, quæ ad Christianam pertinent doctrinam: nostis, inquam omnia, per illam vnctionem, ipsa enim docet omnē veritatem. Ideoq; non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, tanquam doctrinæ Christianæ imperitis, vel gentilibus, & scientibus. Sed quasi scientibus eam, quoniam, seu quod, omne mendacium ex veritate nõ est, id est, quod falsa quælibet doctrina ex Christo non sit, sed ei contraria, & ad antichristos pensens. Cur igitur sancte Apostole hæc scribis, si ea nosti nos non ignorare? Vt videlicet permaneat in eo quod nostis, vt teneatis quod habetis. & vnctio (vt infra dicit) maneat in vobis. Rectè autem cum de hœreticis loqueretur repenti ad auditores suos conuersus dicit eos vnctionem habere à sancto: vt eis ex aduerso ostendat, hœreticos & antichristos omnes spiritualis gratiæ expertes esse, nec ad dominum pertinere qui sanctus à Prophetis vocari consuevit: quin potius inter ministros esse Sathanę qui*

Daniel 9.

1. Ioan. 2.

qui sanctitatis nihil habent, & perditionis locum obrinent. Vnde rectius interpres noster, seruata voce Græca, transtulisset (sed vos chrisma habetis à sancto) sic enim promptius aduerteremus ad allusionem quam facit Ioānes, distinguens inter antichristos & catholicos Christianos: illos dicit esse antichristos & aduersarios sancti sanctorum, qui præ omnibus chrismate vnctus est, eoque penitus obtenebratos & excæcatos: hos autem summi illius Christi participes, & habere ab eo chrisma per quod omnia norint. Porro chrisma istud, siue vnguentum, vnctio, aut oleum est ipse Spiritus sanctus, cuius in renatorum confirmatione, & hinc emigrantium vnctione, sacrum signum est visibile oleum. Sic Propheta Esaias Spiritum sanctum docet esse vnctionem, dum

Eliaz 61. Christum ita loquentem inducit: Spiritus domini super me, eo quod vnxit me, etc. Multæ autem sunt rationes cur Spiritus sanctus chrismati siue vnguento comparetur. Nam in primis quidem oleum siue vnguentum lætificat: vnde Christus iubet ieiunantes caput vngere, ne videlicet se tristes exhibeant. Similiter & Spiritus sanctus solido veroq; gaudio mortaliū corda: lætificat & consolatur. Vnde & paracletus vocatur, & oleum lætitiae: & Paulus fructum spiritus docet esse gaudium. Ad hæc oleum lassos reficit, æstuatēq; refrigerat: vnde

Magda-

Ioan. 14.
15. 16.
Psal 44.
Galat. 5.

Magdalena super caput Iesu effudit vnguentum. Sic & Spiritus sanctus Sathanæ ac mundi persecutionibus fatigatos, & ad pacem ac internam quietem anhelantes refocillat atq; confortat. Vulneratis quoque oleum medetur: propter quod & in faucij illius vulnera ab euangelico Samaritano infunditur. Nec minus Spiritus sanctus animarum nostrarum sanat languores. Præterea, quoniam Spiritus sanctus quos inhabitat facit tum sacerdotes Dei diligenter ipsum inuocantes, ei que gratias agentes; tum veros reges, debellatores immundorum spirituum, & cæteros ad salutem trahentes: rectè etiam hinc chrisma dicitur. In cuius rei signum vngebantur in veteri testamento & reges & sacerdotes, ac Christi vocabantur. Exod. 30. 1 Reg. 9. & 16 etc. 1. Reg. 24. & 26.

Verum hoc loco idè potissimū Spiritus sanctus chrisma seu vnctio dicitur, quia hominū mentes illuminat, ac per eos, alios deinde illustrat. Ad quod significandum vngebantur in veteri testamento etiam Prophetæ, partim vt ipsi illustrarentur, partim vt alios Dei legem docerent. Vnde dominus ad Heliam: Vnges, 3. Reg. 19. inquit, Heliazum prophetam pro te. Et Saluator de seipso: Spiritus domini vnxit me, ad euangelizandum pauperibus misit me, sanare contritos corde, etc. In argumentum autem illustrationis Spiritus sancti, iussit Dominus Moyse, vt collocaret in tabernaculo candelabrum Leuit. 24.

brum aureum cum septem lucernis, in quibus à vespere vsque ad mane ardebat iugiter purissimum oleum. Qua de re consule Cyrillum in Ioannem, qui inter cætera sic ait: Oleum ab omni fece remotum atque mundissimum, Spiritus sancti naturam significare mihi videtur. Quæ ineffabiliter, quasi oleum, in animas ingressa nostras nutrit, cõseruat, auget (tanquam oleum in lucerna positum) illuminatione nobis concessam. Ioannes quoque in Apocalypsi septem lampades ardentes ante thronum interpretatur septẽ esse spiritus Dei, id est, Spiritum sanctum septiformẽ munere. Sed quomodo Christiani isti ad quos Ioannes scribit, omnia per Spiritum sanctum norant? an inter eos nemo alterum docebat? Respondendũ est, quòd quamdiu hic viuatur, debeãt aliqui Christianam doctrinam candidè & sine inuidia docere: alij autem eam humiliter ab illis discere, quemadmodum ex apertis scripturis clarissimè docet D. August. in Procemio librorum de doctrina Christiana, & lib. de spiri. & lit. ca. 24. Idèò autem dicuntur Christiani omnia nosse per Spiritum sanctum, quia ex gratia fit Spiritus sancti, vt inter Christianos quidam sint, qui alios doceant: rursus, vt alij per hos doctores discant atque proficiant. Vnde ait dominus in Euangelio, ex lucerna videre non solum eum qui lucernam accendit & ponit super candelabrum,

Lib. 3. in
Ioan. ca. 1

Apoc. 4.

Matth 5.

labrum, sed & omnes qui in domo sunt: vt rectè eis dicere liceat, vos lucernam habetis, & per eam quæ vidèda sunt, conspiciatis. Et Apostolus: Ipse, inquit, dedit quosdam Pastores & Doctores, vt iam nõ simus paruuli, & circumferamur omni vento doctrinæ. Et iterum: Alij per spiritum datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ secundum eundem spiritum. Si amas (inquit August.) vnitatem, etiã tibi habet quisquis in illa habet aliquid. Tolle inuidiã & tuum est quod habeo: tollam inuidiam, & meum est quod habes: liuor separat, sanitas iungit. Oculus solus videt in corpore; sed nunquid sibi soli oculus videt? Et manui videt, & pedi videt, & cæteris mēbris videt. Non enim si aliquis ictus in pedem veniat, auertit se oculus inde, vt non præcaueat. Similis huic Ioannis loco est ille ad Romanos: Certus sum, inquit Apostolus, fratres mei, & ego ipse de vobis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita vt possitis alterutrum monere. Et ad Corinth. In omnibus diuites facti estis per Christum, in omni verbo, & in omni sciẽtia; ita vt nihil vobis desit in vlla gratia. Illud autem, *scire veritatem. & scire quoniam omne mendacium ex veritate non est.* idẽm valẽt, & eiusdem rei est repetitio, sicut infra, *Verum est, & non est mendacium*, vel si aliqua sit inter duo illa superiora differentia, tum *scire veritatem* ad omnes pertinebit fideles: scire

Ephes. 4.

1. Cor. 12.

Tract. 32.
in Ioan.

Rom. 15.

1. Cor. 1.

scire autè de quolibet falso dogmate quòd veritati contrarium sit, eorum tantum erit qui sermonem habent scientiæ, & fidei doctrinam tueri possunt. Sunt enim multi fideles, qui demonstrare nesciunt quomodo hareticorum dogmata fidei aduersentur; credunt quidem rectè, sed quod credunt defendere nequeunt, sicut latè ostendimus in illud Petri: Parati semper ad satisfactionem omni poscenti, etc.

1. Petri. 3.

Agit autem propriè Ioannes de mendacio seu falsitate in doctrina religionis, quod per anthonomasiam mendaciù dicitur, cuius comparatione alia mendacia exigua & nulla esse videntur, de quo etiam subiicit Ioannes.

Quis est mendax? scilicet in tradenda religionis doctrina. *Nisi is qui negat quoniam Iesus est Christus.* Quidam libri sic habent: *Quoniam Iesus*

Lib. 3. c. 18

non est Christus, atque ita legunt Irenæus & Venerab. Beda. Idem est autem vtriusque lectionis sensus. Quis est, inquit, mendax, nisi is qui negat quòd Iesus est Christus, vel nisi is qui negat Iesum, scilicet affirmando & docendo, quod Iesus nò est Christus. Negant autem Iesum esse Christum in primis perfidi omnes Iudæi: sed de his non agit propriè Ioannes; de illis tantum sollicitus, qui sub nomine Christiano docebant Iesum Mariæ filium non esse Christum, quales fuere Cerinthus & Ebion: vt in Proœmio ostendimus. Hi valdè conuenienter

anti-

antichristi appellatur, quia vnctioni qua Iesus præ omnibus vnctus est, directè aduersantur, dicentes Iesum nò esse vnctum illum, siue Christum. Vnde subdit Ioannes: *Hic est Antichristus,* hic scilicet, qui negat quod Iesus est Christus. *Qui negat Patrem & Filium.* Docebat Cerinthus Christum in specie columbæ venisse in Iesum, & reuelasse ei quendam ignotum patrem. De quo ignoto patre etiam Carpocratiani plurima fabulabantur. Dicit ergo Ioannes, frustra sibi de Patre blandiri qui Iesum negant Christum esse, quandoquidem vtrunque & Patrem & Filium negent, qui filium negant, docentes Iesum qui verus est Dei Patris filius, Christum non esse. *Omnis qui negat filium, nec patrem habet,* id est, non tenet fide Deum patrem. *Qui constituitur filium, & patrem habet.* s. fide. Similis locus est in Euange. Ioannis: Vocè patris mei nunquam audistis, neq; speciem eius vidistis, & verbum eius non habetis in vobis manens: quia quem misit ille, huic vos nò creditis, Et iterum: Neq; me scitis, neque patrem meum: si me sciretis, forsitan & patrem meum sciretis. Et infra: Est pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus noster est, & non cognouistis eum. Ego autem noui eum, & si dixero quia nò scio eum, ero similis vobis mendax. Paulò aliter Oecumenius hūc locum interpretatur. Refert enim illud (hic est antichristus qui negat patrè

Ioan 7.

Ioan 8.

Ibidem.

H & si-

& filium) ad hæreticos diuerfos ab illis, de quibus Ioannes dixit: Quis est mendax, nisi is qui negat, etc. Ad eos videlicet qui alium faciunt patrem Christi, alium summum patre: quales fuere Basilides & Valètiniani: sed magis placet prior expositio, vt de ijsdem vtrouque hæreticis Ioannes loquatur. Atque cum hac nostra interpretatione consentit & Ireneus lib. 3. c. 15.

Cæterum non sentit hoc loco Ioannes alios nullos eo tempore falsos fuisse doctores quàm qui docebant Iesum non esse Christum. Erant enim & tunc variæ hæreses: Quidam docebant hominem iustificari per legem: erant qui futuram negarent resurrectionem, etc. Sed sensus Ioannis est: Eos qui docebant Iesum non esse Christum, docere mēdacium circa præcipuam Christianæ doctrinæ partem. Scripturæ phrasis est, vt minora maiorum comparatione dicat non esse. Sic illud: Misericordiam volui & non sacrificium, id est, potius quam sacrificium.

Vos quod audistis ab initio, &c. Illam, inquit, fidem, illa dogmata firmiter, perseverantèq; tenetote, quæ à primis Ecclesiæ nascentis temporibus Apostolorum voce percepistis, & nouis istis doctoribus aurem ne præbueritis. *Quia si in vobis permanserit quod audistis ab initio*, id est, si fidem illam primam retinueritis: *& vos in filio & patre manebitis*, id est, in Dei filij & patris amicitia & societate. Sub quibus intellige & Spiritum

Rom. 4.
Osee 6.

ritum sanctum. Filium autem idèd nominauit, quia nullius diuinæ celsitudinis gloriam videbit, nisi qui per humanitatis quam filius suscepit, sacramenta renatus fuerit: aut certè aduersus futuros olim Arrianos, ne videlicet dicerent, proptereà minorè esse filium patre, quia nunquam ante patrem nominatus inueniatur.

Et hac est repromissio quam ipse pollicitus est nobis, vitam æternam, hoc est, Merces quam nobis pollicitus est, si in eo permanerimus, est vita æterna. Est autem in verbis Ioannis Hebraismus: solent enim Hebræi ita interdū dictiones connectere, tanquam priorum obliti forent: vt ibi, Sicut locutus est ad patres nostros, Abrahā & semini eius. Respondet ergo Ioannes velut ratiō ipsorum quæstioni qua dicere poterant: Ecce, quod ab initio audiui custodio, obtempero: pericula, labores, tentationes pro ista permanente sustineo: quo tandè fructu? qua mercede? quid mihi postea dabitur? Hæc est, inquit, permanentibus promissa merces, scilicet vita æterna. Memoria promissæ mercedis perseverantem te faciet in opère.

Hac scripsi vobis, id est, quæ dixi hactenus ab illo loco (filioli nouissima hora est) de his scripsi qui seducunt vos, id est, de falsis doctoribus qui vos decipere conantur, & à vera religionis doctrina auocare.

Et vos vnctionem quam accepistis ab eo, maneat

in vobis

Luca 2.

in vobis, curate vt Spiritus sanctus, quem admodum dono Christi facere cœpit, ita vos semper illustrare pergat. Manet autem nobiscum Spiritus sancti lumen, veraque doctrina, vt à falsis doctoribus periculum nobis nō sit, si Dei præcepta sollicitè seruemus, si studiosè morū disciplinam custodiamus, si pro doctoribus feruenter dominum deprecemur: iuxta quod ait Psal. Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua. Omnia mandata tua veritas, iniqui persecuti sunt me, adiuua me. Paulominus cōsummauerunt me in terra, ego autem non dereliqui mandata tua. Et Esaias: Quem docebit dominus scientiam, & quem intelligere faciet auditum? Ablactatos à lacte, auulsos ab yberibus. Et iterum: Cum effuderis esuriētī animam tuam, & animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies. Et Ezechiel: Homo de domo Israël qui posuerit immunditias suas in corde suo, & scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, & venerit ad prophetam interrogans per eum me, ego dominus respondebo ei, in multitudine immunditiarum suarum vt capiatur domus Israël iuxta iniquitatem interrogantis, sic iniquitas prophetæ erit. Et apertissimè Paulus: Quia charitatem veritatis non receperūt, vt salui fierēt: idè mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio.

Et non

Et non necesse habetis vt aliquis doceat vos. Non hæc scribo vobis, quasi veritatem vos putem ignorare; aut nō esse inter vos qui docere eam possint: aut quasi essetis ab hæreticis seducti. Noui enim datos vobis à Spiritu sancto doctores, à quibus non hæreticam, sed sinceram & orthodoxam religionis doctrinam edoceamini. Sed hoc tātum ago, vt in Christo maneatis, & ea dogmata quibus iam imbuti estis, cōstanter retineatis. Similis locus est in epistola Petri: Breuiter scripsi vobis, obsecrans & contestans hanc esse veram gratiam Dei, in qua & statis. Et ad Colossenses: Cognouistis gratiam Dei in veritate, sicut didicistis ab Epaphra charissimo conseruo nostro. Porrò aliter doctrina indiget vel imperitus cui deest doctor, vel ad falsam doctrinam seductus; aliter qui veritatem iam nouit, & doctorem ad manum habet. Illi enim ad hoc doctore opus habent vt illustrentur: hic in hoc tantum, vt vera in eo doctrina cōseruetur. De priore necessitate agit Ioannes, non de secunda: adhuc enim indigebāt eius discipuli exhortationibus, vt in sancta doctrina permanerēt. De eadem illa prima necessitate vel indigentia agit Apostolus, & ad Thessal. vbi ait: De charitate fraternitatis non necesse habuimus scribere vobis. Ipsi enim vos à Deo didicistis, vt diligatis inuicè, etenim illud facitis in omnes fratres in vniuersa Ma-

H 3 cedonia.

Ibidē ca. 5 cedonia. Et rursus: De temporibus & momen-
tis non indigetis vt scribamus vobis, ipsi enim
diligenter scitis, quia dies domini sicut fur in
nocte, ita veniet.

Et verum est, & non est mendacium. Pro illo, le-
git August. *Et verax est, & non est mendax*, vt fit
sensus: Vnctio siue Spiritus sanctus in omni-
bus quę vos docet verax est, & nihil falsi fingit.

Et nunc filii manete in eo, id est, in Christo vi-
delicet. *Vt cum apparuerit in die iudicij habeamus*
fiduciam, id est, magna cum animi constantia in-
trepidi coram iudice Christo adstemus: vel vt
nunc confidere liceat, & spe magna expectare
quod in die iudicij saluandi simus. *Et non con-*
fundamur ab eo in aduentum eius, id est, cum vene-
rit ad iudicium. Sed vnde tanta concipitur fi-
ducia? Ex eo nimirū quod manemus in Chri-
sto. Pulchrē in hunc locū Oecumenius. Quid
(ait) clarius, aut desiderabilius fiducia, qua ex-
hibiturus sumus Christo nostros in vita paractos
labores, facientes hoc cum fiducia, & in nullo
pudorem sustinentes in aduentu eius. Et quo-
niam verisimile erat quosdam interrogaturos,
quibus operibus grati Christo fieri possent, do-
cet etiam hoc, & ait.

Si scitis quoniam iustus est, scitote quoniam & om-
nis qui facit iustitiam, ex ipso natus est, id est, quia
scitis quod iustus sit Christus, hinc consequen-
ter tenetote, quod quicumq; iuste operatur &
viui

viuit, Christi sit filius, eiusque particeps: sōque
per operationem iusticię fiduciam habet in
Christo, tanquam filius in patre. Loquitur au-
tem Ioannes non de prima nostra natiuitate,
qua nascimur in iniquitate alieni à Deo, sed de
regeneratione ac secunda natiuitate: docetque
omne iusticię operationem, siue opus bonum
oriri non ex viribus nostris, quas ex prima ge-
neratione habemus, sed ex Christo nostrę re-
generationis authore. Sed huic Ioannis di-
cto aduersari videtur, quod ex scripturis sacris
ad Simplicianum docet August. tantam vide-
licet esse in quibusdam fidei gratiam, quanti
non sufficit ad obtinendum regnum cęlorum,
sicut in catechumenis, & in ipso Cornelio, an-
tequam sacramentorum participatione incor-
poraretur Ecclesię: dicitque fieri inchoationes
quasdam fidei, conceptionibus similes: non ta-
men solum cōcipi, sed etiam nasci opus esse, vt
ad vitam perueniatur ęternam. Et alibi: Quan-
tumcunque (inquit) catechumenus proficiat,
adhuc sarcinam iniquitatis suę portat: non illi
dimittitur, nisi cum venerit ad baptismū: Quo-
modo non caruit populus Israël populo Egy-
ptiorum, nisi cum venisset ad mare rubrum: sic
pressuris peccatorum nemo caret, nisi cum ad
fontē baptismi veniat. Ad hæc respondendum
est, Ioānem Apostolum scribere fidelibus iam
per baptismum renatis, quos ait esse filios Dei

Quæst. 2.

Act. 10.

Tract. 13.
in Ioan.

Exod. 14.

si rectè viuant: sin minus, secūdam ex Deo natiuitatem non habere, etiam si eius perceperint sacramentum. Poteſt interim & ſic intelligi Ioannis ſententia, vt quicumque iuſticiam operatur ex deo natus eſſe dicatur, quatenus rectè agit, & iuſtitiā operatur: tamenſi ex altera parte nondum ex Deo natus ſit, nondum videlicet accepta præteritorum peccatorum remiſſione.

IN CAPVT III.

Videte qualem charitatem dedit nobis Pater. Extollit Ioānes gratiā Dei, ex qua æternæ ſalutis fiduciā habemus: tacitè notās Ebionitas, qui per legem docebāt hominem iuſtificari. Cum, inquit, iuſta operatio per quā fiducia nobis eſt in aduentu Chriſti, non habeatur ex prima natiuitate, ſed tantum ex Deo regeneratore, expendite quaſo, & diligentius cōſiderate quantum nos Deus pater dilexerit, & quantum nobis donum ex dilectione præſtiterit, quando iuſticiam nobis dedit & bonam vitam, fecitq; nos per eam filios ſuos, vt filij Dei nominemur & ſimus. Illud (& ſimus) Græca non habent: legit tamen Auguſtinus, annotans multos nominari filios Dei, qui tamē non ſint. Iuxta Græcam lectionem, idē nos fortaſſe Ioannes nominari ait filios Dei, quōd iuſti figuratè tantum & improprie

proprie appellētur filij Dei, adoptiui videlicet. Vnicus eſt enim proprie filius Dei, vel certè Hebraiſmus erit, vt ſit ſenſus: Dedit nobis pater vt ſimus filij, & hoc nobis à Deo datum agnoſcamus. Sic apud Lucam: Filius altiſſimi vocabitur, id eſt, erit filius altiſſimi, & hoc omnes agnoſcent. Eō fortè reſpexit Oecumenius in Commentarijs, dicens donatum nobis, vt eſſemus filij Dei, & vocaremur. Lucæ 1.

Propter hoc mundus non nouit nos, quia filij Dei ſumus. Non diligunt nos impij, ſed oderunt, quia odio habent & patrem noſtrum, qui nos ſibi in filios adoptauit, ſuique ſimiles facit. Erat hoc eo tempore quo hæc Ioānes ſcribebat, clarum admodum & illuſtre, cum nondum tanta eſſet pſeudochriſtianorum multitudo, quantā nunc inundatè videmus, quos quia de mundo ſunt, dum mūdus diligit, fingit ſe veros Chriſtianos diligere, quos tamen perſequitur. Ad hæc illo tempore non tantum occultis ſibilis velut draco Chriſtianos inſectabatur, verum etiam tanquā leo apertè perſequebatur & occidebat, hac tantum de cauſa quōd Chriſto adhererēt, verèque iuſtè viuerent.

Chariſſimi nunc filij Dei ſumus, id eſt, etiam nūc, in medijs mundi perſequutionibus & opprobrijs, ſumus per adoptionem filij Dei. *Et nodum apparuit nobis quid erimus,* id eſt, quā iuſti, quā ſœlices, quā glorioſi futuri ſimus quorquoc
nunc

Colof. 3. nunc per iustam vitam permanemus filij Dei. Similis locus est ad Colossenses: Vita vestra abscondita est cum Christo in Deo; cum autem Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos cum eo apparebitis in gloria. Et ad Corinthi: Oculis non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt quæ præparauit Deus ijs qui diligunt illum.

Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est, Christum videbimus non tantum in forma serui, in qua videbunt eum etiam impij: sed & in forma Dei, secundum quam proprie est immutabiliter possidens totum esse, & omne bonum. Dum ergo addit, *sicuti est,* distinguit hanc Christi visionem ab ea quæ est secundum humanam naturam, secundum quam etiam à Iudæis cõspectus est: deinde & ab ijs apparitionibus, quæ factæ leguntur in veteri testamento, vbi videbãt sancti non incommutabilem diuinitatis naturam, sed creatam aliquam formam, per quam velut per speculum & ænigma diuinitas significabatur. Visio autem ista non corporalis est, sed intellectualis: quomodo videre dicimur iustitiã, principia scientiarum, & similia. Vera est Dei intellectio, non tamen ipsius comprehensio. Tractat hæc latè August. epist. 111. & 112. item 22. de ciuitat. Dei, ca. 29. Vbi docet ex scripturis videri Deum mundo corde, non oculis corporalibus.

Et pul-

Et pulchrè admodum ostendit, quomodo sancti post resurrectionem aliquoufq; etiam corporeis oculis, in rebus corporalibus visuri sunt: quemadmodum & nunc in viuẽtibus ex motu & operatione incorporeas animas corporeis oculis rectè videre dicimur. Erit autè hæc beata visio non transitoria, quali Deum sicuti est viderunt summus Iudæorum doctor Moses, & Christianorum Paulus: sed tam stabiliter menti nostræ lucebit diuinitas, tamque arctè eam sibi cõiunget, vt mens inde auelli nõ possit, nec à seipsa quidem, & hoc de se certissime sciamus si vel minimus ibi foret separationis merus non posset cor hominis esse quietum. Hæc autem visio planè satiari hominem, dum nihil est vsquã desiderabile, quod in Deo non habeat, dum eum videt, iuxta illud Prophetæ: Satiabor cū apparuerit gloria tua. Porro dum intellectus visione Dei satiatur, rapitur deinde & voluntas in firmum & perfectum amorem eius & ineffabilis pulchritudinis ipsius iustitię. Ex plena autem animæ iustitia perfecta sequitur corporalis immortalitas. Atque hinc dicit Ioannes futuros nos ex ipsa Christi visione, illi similes: vt enim videmus corpus ex alimentis immutari, ijsque assimilari; sic & anima cum pascetur & satiabitur æterna luce iustitiæ, similis efficietur. Quomodo verò ex animæ dispositione corpus immutetur, experimur quotidie in ira

Exod. 33.
Nume. 12.
1. Cor. 13.

Psal. 16.

Gene. 3. 17
& 27.
Exod. 3.
3. Reg. 22.
Esa. 6.

in irā, lætitiæ vel tristitiæ affectibus: idque manifestissimè in paradiso cognitum est, ubi ex animæ morte, id est, peccato, secuta est magna illa corporis immutatio, ut ex plenissimè sano, potenteque non mori, fieret morborū & mortis necessitati subiectum. Tām potenti natura (ait August.) Deus fecit animam, ut ex eius plenissima beatitudine, quæ in fine temporum sanctis promittitur, redundet etiam in inferiorem naturam quod est corpus, non beatitudo, quæ fruētis & intelligentis est propria, sed plenitudo sanitatis, id est, incorruptionis vigor.

Et omnis qui habet hanc spem in eo, omnes qui visionem & similitudinem Dei obtenturos se sperant, id magno studio agunt, ut in hac vita similes Christo efficiantur, videlicet se sanctificando, & Christi sanctimoniam puritatēque imitando. Spes premij ad laborem inuitat, spes victoriæ ad certamen impellit: at qui laborem vel certamē detrectat, aut præmium & victoriam non amat, eoque nec sperat: aut si desideret, obtinere desperat, aut certè frigidam spem habet, & languidum ac euanidum desiderium. Porrò spes bonorum operum causa est, & hæc rursus eam augment atque confirmant, non secus atque fides, quæ & ipsa (ut in 1. Petri cap. 1. est à nobis declaratum) bona opera producit, ac per eadem vicissim fouetur ac roboratur.

Epist. 56.
ad Diocet-
rum.

Roma. 5.

operatur, probatio verò spem. Id quod proximo capite latius explicabitur. Quòd verò dicit *Sanctificat se*, significat hominem per liberum arbitriū in bonis operibus Deo cooperari, non autem gratiam Dei negari. Quis enim (ait August.) castificat nos, nisi Deus? sed Deus te nolentem non castificat: ergo quòd adiungis voluntatem tuam Deo, castificas te ipsum: castificas te, non de te, sed de illo qui venit ut habitet in te. Tamen quia agis ibi aliquid voluntate, ideo & tibi aliquid tributum est. Ideò autem tibi tributum est, ut dicas, adiutor meus esto, ne derelinquas me. Si dicis, adiutor meus esto, aliquid agis: nam si nihil agis, quomodo ille adiuuat? Dicitur autem homo se sanctum seu castum facere, dum sancta opera facit: sanctitas enim hominis ipsa sunt opera sancta.

Omnis qui facit peccatum, & iniquitatē facit, &c.
Ex contrario confirmat quod dixit, omnem qui facit iustitiā, ex Deo natū esse, dum ostendit peccatum non ex Deo, sed ex diabolo esse. Hortatur item ex contrario, ut in operibus iustitię diligentes simus ac strennui. Virtus huius sententię (ut annotat Beda) facilius in lingua Græcorum, qua edita est epistola, comprehenditur. Siquidem apud eos iniquitas ἀνομία vocatur, quod significat quasi cōtra legem vel sine lege factum. Siquidem lex Græcè νόμος appellatur. Cum ergo dicit Ioannes, quia omnis qui

In cōmē.
huius loci

Psal 16.

In com-
ment.

nis qui facit peccatum & iniquitatē facit, hoc est, *ἐνομιάζει*, & peccati est iniquitas, manifestē insinuat, quia omne quicquid peccamus, contra legem Dei facimus. Sed & Latinum nomē eidem rationi competit, quodd iniquitas quasi æquitati aduersa nuncupatur. Quicumq; ergo facit peccatum, & iniquitatem facit: quia quicumque peccat, contrarius æquitati diuinæ legis peccando existit. Æquitas autem Latine ab æqualitate quadam videtur appellata. Virrus enim est æqualitas quadam vitæ, rationi vndique consentiētis, siue vt Cicero definiuit, est habitus animæ, naturæ, rationi, atque modo consentaneus. Quæritur hoc loco, an & infantium originale peccatum sit *ἐνομιάζει* siue cōtra legem Dei. Et clara est responsio, etiam hoc peccatum cōtra Dei legem esse, propter quod Dauid dicit se nō tantum in peccatis, sed etiam in iniquitatibus conceptum. Et Apostolus de eodem peccato loquēs: Peccatum (inquit) non imputabatur, cum lex non esset: Lex, inquam, rationis in paruulo, vel lex literæ in populo: quemadmodum exponit Aug. in epistola ad Hilarium: vbi clarè innuit Apostolus, peccatū originale contra Dei legem esse, etsi homines eam ignorantes non ita indigent. Vnde & Spiritui sancto dicit Apostolus concupiscentiā carnis aduersari: cui sanè nihil est contrarium, nisi quod legi eius contrarium est. At dices: Lex Dei

Aug. lib.
de animæ
quæti. ca. 9
& 16.

Psal. 50.
Rom. 7.

Epist. 89.

Galat. 5.

Dei bonos actus præcipit, mala itē opera prohibet: peccatum autem originale nullum opus aut actus est. Respondemus, virtualibus actibus quos Deus nouit scrutator cordium & renum (etsi homines lateat) virtualiter & latenter legem Dei impleri vel violari. Quis enim eum nescit legi diuinæ esse contrarium, qui prompti & parati est animi occidere innocentem, vel furari, etiam si nunc dormiat: & cōtra, illi obedientem, cuius cor paratum est sperare in domino, qui paratus est pro Christo mori, etiam si hoc iam non cogitet, quemadmodum Abraham & Iob parati erāt obedire, & patienter sustinere, antequam tentarētur? Certè pronuntiare non dubitat August. hos latentes affectus esse à Deo remunerādos: impletur ergo per eos lex Dei, legis enim officium est præcipere, vt & præmio afficere: prohibere, vt & punire. Cū igitur quod est in paruulis peccatum à lege puniatur, clarum est etiā prohiberi. Vnde & D. Thomas ait vitiosum habitum cōtra ordinem esse rationis & contra legem æternam, sicut est peccatū. Vide quæ scripta à nobis sunt initio tractationis Decalogi, vbi ostensum est per ignorantiam legis non tolli eius obligationē, & quomodo quidam sine lege esse dicatur. Loqui autē Ioānem Apostolum etiam de originali peccato, ex eo liquet, quod supra dixit: Si dixerimus quoniam non peccauimus, mendacem facem fa-

De bo. cō-
iug. ca. 21.
& de san-
cta virgi-
c. 44. & 45

In 1. 2. q.
71. art. 1.
Item q. 91
art. 6. & q.
93. art. 3.
& 6.

cem facimus Deum : & ex eo quod dicit de Christo . Ille apparuit vt peccata nostra tolleret, & peccatum in eo nō est: quod vtrique sana fide intelligitur etiā de peccato originis , quod à nobis Christus per incarnationem suam tollit , & in se non habuit . Existit hic & altera quæstio, an quod ait Ioannes, Peccatum est iniquitas , dixerit tanquam definiens peccatum, hoc est, an verum sit omnem iniquitatem esse peccatum, vt cōtrā verum est, omne peccatum esse iniquitatem . Certè non dubitat pronunciare Augustinus in lib. aduersus Iulianū, concupiscentiam in renatis esse iniquitatem: quam tamen compluribus in locis peccatum esse negat. Imò nec solus, nec primus Aug. hanc renatorum concupiscentiam iniquitatem appellauit, imitatus videlicet B. Ambro. qui libro de Isaac & anima hoc illi nomen tribuit: quē eius locum citat Aug. lib. 2. contra Iulianum cap. 5. Qui & lib. de Apologia Dauid cap. 13. disertis verbis latius patere docet iniquitatem , quā nomē peccati, vbi tractat etiam præsentem locum Ioānis: Peccatum, inquit, aut donatur, aut deletur, aut tegitur: donatur per gratiam, deletur per sanguinem crucis, tegitur per charitatem . Similiter & iniquitas quæ æstimatur habitudine mentis iniusta: licet Ioannes in epistola eum qui fecerit peccatum , & iniquitatem fecisse dixerit, sicut habemus scriptum : Omnis qui fa-

Lib. 5. ca. 3
& li. 6. c. 8

Lib. 1. de
nup. & cō-
cū. cap. 25
& 26.

Cap. 8.

1. Ioan. 3.

qui facit peccatum, & iniquitatē facit. i. Peccatum est iniquitas, quia in ipso peccato iniquitas est. Tamen (vt nobis videtur) omne peccatum est iniquitas: iniquitas autem operatrix culpæ aut delicti. Plus est ergo vt ipsa iniquitas deleatur: excidatur radix & seminarium peccatorum: mala tollatur radix, ne malos fructus ferat: aboleatur erroris omnis affectus: vniuersa iniquitatum genera tollantur . Itaque quem admodum intrans in animam sapientis disciplina imprudentiam tollit, & scientia ignorantiam; sic perfecta virtus iniquitatem, & remissio peccatorum delet omne peccatum . Vnde præclare Apostolus ait : Quia donauit nobis peccata dominus Iesus : delens chirographum decreti, quod erat contrarium nobis. Et ipsum (inquit) de medio tulit, affigens illud cruci. Deleuit sanguine suo atramentum Euæ , deleuit obligationem hæreditatis obnoxia. Fides igitur peccatum minuit. Et ideò dominus dimittens peccata, dicebat: Fiat tibi secundum fidem tuam. Idem alibi quoque concupiscentiam renatorum venenum vocat antiqui serpentis. Similiter Methodius martyr apud Epiphanium in hæresi Originis, concupiscentiam sanctorum appellat verus fermentum malitiæ & prauitatis, malum vituperatum à Deo, dicens interrim docere Apostolum Paulum sanctos exercere iustitiam sine admixtione peccati: Ex quo

Colos. 2.

Li. de his
qui mys-
t. in it. c. 6.
& li. 3. de
Sac. c. 1.
Hæref. 64

manifestum est esse aliquam Methodio iniquitatem, quæ peccatum non sit. Pro horum clarioze intelligentia notandum iniquitatem siue anomiam propriè id esse quod contra legem est, siue obliquitatè & curuitatem à lege Dei: peccatum verò supra ipsam iniquitatem addit in scriptura reatum, siue debitum poenæ. Peccatum enim est iniquitas faciens hominem reum poenæ, hoc est, inquit August. non habere peccatum, reum non esse peccati. Et in fine lib. 2. contra Iulian. analogicas peccati significationes per relationem ad reatum explicat, eo quòd propria significatio vocis peccati sit reatus, vel tanquam principale reatum inuoluat. Et sanè 1. Cor. 15. Apostolus ad Corinthios nomine peccati pro reatu utitur. Si Christus, inquit, non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris. Vbi non sentit Apostolus Corinthios adhuc esse fornicatores, idololatrias, maledicos, aut ebriosos (hæc enim iam dudum committere desierant) sed vult eos adhuc propter præterita scelera aternæ damnationis reos esse, si falsò credidissent Christum resurrexisse. Similiter Ioannes, dum supra dixit: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, nos ipsos seducimus: non docet semper nos peccare seu iniquè agere, sed admissæ iniquitatis semper reos esse. Hinc in scripturis peccati nomen ad eum refertur, qui hoc punit & ignoscit, vt idè sit pecca-

Lib. 1. de
nupt. &
còc. c. 26

1. Cor. 15.

1. Ioan. 1.

peccatum quod demeritum, quod nomen relationem ad retribuentem & punientem significat. Vt ibi: Tibi peccauius expectatio Israël. Hier. 14. Tibi soli peccaui, Quid est, inquit August. Tibi soli peccaui? quia tu solus sine peccato. Ille iustus punitor, qui non habet quod in illo puniatur: ille iustus reprehensor, qui non habet quod in illo reprehendatur. Idem in quæstione super Deuter. dicit illos peccasse domino, qui piam poenitentiam peccati sui non agunt, vt glorificetur ignoscens dominus. Hinc Euangelium vbi veniæ peccatorum mentionem facit, peccatum debito pecuniario comparat, & peccata appellat debita; quo nomine designatur haud dubiè relatio ad eum cui aliquid debetur. Cum igitur concupiscentia renatorum nõ faciat eos amplius reos, quoniã videlicet reatus eius regenerationis sacramèto solutus est: maneat tamen in renatis, quia praua operatur desideria contra quæ dimicare debeant: clarè inuenta est iniquitas, quæ non sit propriè peccatum. Sicuti mala quæ committuntur ex ignorantia culpabili, sed per baptismum vel reconciliationis sacramentum iam remissa, iniquitates sunt, non peccata. Intelligi iam ex his possunt supra dicta Ambrosij verba, dicit enim omne peccatum esse iniquitatem, non contrà: quia est aliqua iniquitas quæ non culpa est, sed culpæ operatrix, nempe quæ in sanctis est mala concu-

Hier. 14
Psal. 10.
In Psal.
mũ 50.

Quæst. 55

Matt. 18.

piscencia. Et inde dicit plus esse deleri iniquita-
 tem, quàm peccatum: quia cum iniquitas de-
 letur, exciditur radix & seminarium peccato-
 rum, ac omne peccati desiderium aboletur. quod
 fieri docet, non per remissionem peccatorum,
 sed perfectam virtutem: quamdiu enim non in-
 uenimus perficere bonum diuinæ legis, tam
 diu aliquid iniquitatis & obliquitatis à lege
 Dei habemus: sed remissio peccatorum delet
 omne peccatum, quia delet chirographum no-
 bis contrarium, hoc est, reatum in spiritualium
 potestatum mentibus (quemadmodum August.
 loquitur) tanquam in chirographo scriptum.
 Nomine igitur peccati, & chirographi nobis
 contrarij, designat Ambros. reatum. Id quod
 clarius explicat, dum dicit Christum in remis-
 sione peccatorum delere obligationem hære-
 ditatis obnoxia: obligatum autem esse: siue de-
 bitorem vel obnoxium esse, nihil est aliud quàm
 reum esse pœnæ: Quia igitur per remissionem
 peccatorum quæ fide impetratur, non tollitur
 iniquitas, sed manet concupiscentia, frequenter
 post priorum remissionem peccata pariens, hinc
 ait Ambrosius quod fides peccatum minuat:
 quia videlicet ex vita nostra non penitus tolli-
 tur. Aduersus hæc magnus occurrit scrupulus
 ex epist. huius cap. 5. ubi sic ait Ioannes: Om-
 nis iniquitas peccatum est. Sed responde-
 mus, quod quanquam interpret noster eadem
 utroque

Li. 6. cõt.
 Iul. c. 8.

utroque & 3. & 5. capite vsus sit iniquitatis vo-
 ce, in Græcis tamen aliam atque aliam esse: si-
 quidem hoc loco est ἀνομία, cap. 5. & δικία, quæ
 vox externam propriè operationem iniustam
 significat: vt contra iustitia in his propriè spe-
 cterur quæ exterius operamur: quæadmodum
 in primum cap. Prouerb. docet V. Beda: ubi iu-
 dicitur, iustitiam & æquitatem inter se distin-
 guens: iudicium constituit in discretionem boni
 & mali, iustitiam in externa operatione recta,
 æquitatem in sancta intentione. Agit autem
 cap. 5. Ioannes de iniuria quæ exterius alteri
 videtur inferri. Vnde ait: Si quis viderit fratrem
 suum peccare. Hoc verò loco conatur osten-
 dere peccatum à Deo non esse, propterea quod
 sit contra eius legem. Quod si quis vocabula
 distinguere nolit, iniquitatem in cap. 5. nihilo-
 minus intelligere debebit actuale peccatum pro-
 priè vitæ, de huiusmodi enim agit Ioannes. Hoc
 verò loco ita generaliter loquitur, vt etiam
 originale peccatum comprehendat, sicut supra
 est ostensum. Sic August. nomen iniquitatis vel
 iniustitiæ in duo significata distinguit, lib. 2. cõ-
 tra Iulianum cap. 5. Ambrosius (inquit) in san-
 ctis dicens esse iniquitatem, non illam nomi-
 nasse putandus est, quæ deletur in baptismo: illa
 namque peccatorum quæ fecimus, fuit, quæ
 cuncta remissa sunt, atque omnino iam non
 sunt, quorum reatus manebat, quando ipsa fie-

bant atque transibant. Istam verò legem peccati, cuius manētis reatus in sacro fonte remissus est, propterea vocauit iniquitatem, quia iniquum est, vt caro concupiscat aduersus spiritum, quamuis adsit in nostra renouatione iustitia qua iustum est, vt aduersus carnem concupiscat spiritus; vt spiritu ambulemus, & concupiscentias carnis non perficiamus. Hæc de his duabus quæstionibus aduersus eos dicta sint, qui ex hoc Ioannis Apostoli loco docere conantur, nullum esse peccatum præter vitæ propriæ actionem; ex quo deinde colligunt non nasci hominem cum proprii nominis peccato, siue nõ esse tale aliquod peccatũ in paruulo recens nato. Qua in re Pelagiũ & Celestium imitantur, quorum verba extant apud Augustinum in hanc sententiam; Omne, inquit Pelagius, bonum ac malum quo vel laudabiles vel vituperabiles sumus, non nobiscum oritur, sed agitur à nobis: capaces enim vtriusque rei non pleni nascimur, & vt sine virtute, ita & sine vitio procreamur. Atq; ante actionem propriæ voluntatis id solum in homine est, quod Deus condidit. Similiter Celestius: Longè, inquit, à Catholico sensu alienum est, peccatũ esse ex traduce: quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum exercetur ab homine: quia non naturæ delictum, sed voluntatis esse demonstratur. Ad creatoris iniuriam pertinet, si dica-

Lib. 2. de
pec. orig.
cap. 13.

Eiusdem
librica. 6

si dicatur malum antequã fiat ab homine, homini tradi per naturam. Hæc illi. Caterum qui docent in paruulo iam recens nato nõ esse peccatum propriè dictum, Augustino quidem (qui vbique docet concupiscentiam cum qua omnis homo nascitur, esse peccatum propriè dictum) se aduersari fatentur: sed vtique nõ illi soli contrarium est illorũ dogma, verum etiam Sozimo Pontifici ad vniuersos episcopos contra Pelagium, sic scribenti; Fidelis dominus in verbis suis, eiusque baptismus re ac verbis, id est, opere, confessione, & remissione vera peccatorum, in omni sexu, ætate, conditione generis humani eandem plenitudinẽ tenet. Nullus enim nisi qui peccati seruus est liber efficitur, nec redemptus dici potest, nisi qui verè per peccatum fuerit captiuus, sicut scriptum est: Si vos filius liberauerit, vere liberi eritis. Ioan. 8. Per ipsum enim renascimur spiritualiter, per ipsum crucifigimur mundo: ipsius morte mortis ab Adam omnibus modis introductæ atque trãsmisæ vniuersæ animæ, illud propagatione contractum chirographum rumpitur, in quo nullus omninò natorũ antequã per baptismum liberemur, nõ tenetur obnoxius. Hec Sozim.

Aduersantur & Leoni Põtifici in Concilio Arausicano secundo, sic definienti: Si quis per offensam præuaricationis Adæ non totum, id est, secundum corpus & animam, in deterius

Vide epi
stolã 257.
ad Optatum.

Ioan. 8.

Cano. 2.

dicit hominem commutatum, sed animi libertate illæsa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium, Pelagij errore deceptus, aduersatur scripturæ dicenti: Anima quæ peccauerit ipsa morietur. Et, nescitis quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis? & à quo quis superatur eius & seruus addicitur. Si quis soli Adæ præuaricationem suam non & eius propagini asserit nocuisse, aut certè mortem tantum corporis, non autem & peccatum quod mors est animæ per vnum hominem in omne genus humanum transisse testatur, iniusticiam Deo dabit, contradicens Apostolo, dicenti: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum & per peccatum mors in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Hæc Concilium Arausicanum. Imò aduersantur etiam isti Apostolo Ioanni hoc loco dicenti, non fuisse vllum in Christo peccatum. Hanc enim singularem Saluatoris nostri prærogatiuam euacuare conantur, dum alijs paruulis in quibus docent non esse proprii nominis peccatum, eam faciunt communem. Aduersantur & ritui Ecclesiæ, quæ infantes exorcizat & exsufflat, & diabolum ex eis recedere mandat. Hoc enim proculdubio fallaciter fit, si diabolus eis non dominatur: si autem non dominatur, & idè non fallaciter exorcizantur & exsufflatur, per quid domi-

Ezech. 18

Rom. 6.

2. Pet. 2.

Rom. 7.

Vide Augusti li. 4. contra 2. epist. Pelag. c. 4. & epist. 107 ad Sixtum.

dominatur nisi per peccatum, princeps vtique peccatorum? Proinde si iam erubescunt, nec audent dicere hæc in Ecclesia mendaciter geri, fateantur quod perierat etiã in paruulis quæri; neque enim nisi propter peccatum perierat, quod nisi per gratiam non potest quæri, non potest inueniri.

Et scitis quia ipse apparuit vt peccata tolleret, & peccatum in eo non est. Aliud subiicit argumentum vnde intelligatur peccatum non ex Deo esse, sed illi contrarium. Scitis, inquit, per fidem videlicet, quod Christus humanæ naturæ assumptione visibilis nobis apparuerit, vt tolleretur peccata nostra qualiacunque tandem sint, siue actualia, siue originalia: tolleretur inquam, merito laboriosæ passionis ac meritis, quam in natura sua humana perpessus est: ex quo clarissimè colligitur quantopere peccatum Deo displiceat. Tollit autem Christus peccatum, quando merè gratis, non solum (vt August. verbis vtar) nullis bonis nostris, sed etiam multis malis operibus præcedentibus, misericordia eius præuenit hominem, vt liberetur à malis, & quæ fecit, & quæ factururus fuerat, nisi Dei gratia regeneraretur: & quæ passurus fuerat in æternum, nisi erueretur à potestate tenebrarum, & transferretur in regnum filij charitatis Dei. Tollit (inquit Beda) peccata & dimittendo quæ facta sunt & adiuuando ne fiant, et perducendo ad

Aug. lib. de cor. & gra. c. 13.

In commenta.

vitam,

vitam, vbi fieri omninò non possunt. Pro eo quod nos legimus, vt peccata tolleret, Augustinus legit (vt peccatum auferat) nomine peccati vniuersitatem & vim omnium peccatorum designans: quo modo legunt et Græca Ioanis primo, Ecce qui tollit peccatum mundi. Ad quæ Baptistæ verba respexit haud dubiè hoc loco Apostolus.

Et peccatum in eo non est, id est, quia nunquam peccatum in Christo nec est, nec fuit, nec erit: Alioqui si tantum hoc diceret, quod nullum nunc sit in Christo peccatum, nihil ei peculiare tribueret: Idem enim de Abraham & Petro defunctis dici queat. In Christo verò peccatū non est, quia de Spiritu sancto & virgine natus nec originale peccatum contraxit, nec postea quicquam mali egit. Imò quia Christus verus Deus erat qui non potest quicquā iniquè amare, peccare non potuit, sicut dicit August. lib. 1. de prædest. sanctorū cap. 15. Quare vehemèter hic hallucinatur Durandus, nō intelligens humanæ naturæ assumptionem in vnitatem personæ diuinæ. Pulchrè verò Apostolus rationem ablutionis peccatorum nostrorum adfert Christi puritatem & innocentiam, quòd nullum habuerit peccatum: qui enim necesse non habet pro semetipso Deum placare, is demum idoneus est, qui in alienis delictis Deum placatum reddat. Si Christo inesset peccatum, id illi aufe-

auferendum foret, non ipse cæteris auferret. Similis locus est apud Esaiam, vbi Christus dicitur percussus propter scelus populi Dei, quia Esa. 53. ipse iniquitatem non fecit.

Omnis qui in eo manet non peccat. Exhortatur ad operationem iustitiæ ex contrario. Difficilis autem est hic locus, eo quòd catholica fides ex apertis scripturis doceat iustos in Christo manentes sæpè adhuc peccare, & nihilominus rectè dici iustos in Christo manentes: sicut suprà ostendimus, circa illum locum, Si dixerimus quia peccatum nō habemus, etc. In primis igitur veterum Doctorum in hunc locum commentarium proferemus. Et Ambrosius quidem Esaiam interpretans exponit hunc locum de futuro seculo, vt sensus sit: Omnis qui manet in Christo, ab eo planè glorificatus, nō peccat; & omnis qui ex Deo natus est secunda regeneratione, quæ erit in resurrectione mortuorum nō peccat, nec peccare potest: sed qui peccat nōdum videt Deum facie ad faciem. Verba Ambrosij citantur ab Augustino lib. 4. contra 2. epistolas Pelagianorum: Verum non videtur hic Ioanes loqui de futuro seculo, In hoc, enim (inquit) manifesti sunt filij Dei & filij diaboli, vbi notā aliquā proponere viderur, qua etiam in hac vita illos inter se distinguere valeamus. Altera est ergo Augustini interpretatio, qui

Cap. 11.

Cap. 8. 9
& 10.

intel-

intelligit iustos & in Christo manentes nō peccare ex ea parte qua sunt à Christo renouati: at ex ea parte qua adhuc sunt verusti & filij huius seculi sæpè peccare. Sed nec hoc textui Ioannis conuenire videtur: Ioannes enim per (peccare & non peccare) distinguit filios Dei à filijs diaboli: Filios autem diaboli (vt rectè docet August.) faciunt non quæcunq; peccata, sed grandia tantum. Tertius est igitur etiam Augustini commentarius, qui tract. 5. in hanc epist. dictum hoc intelligit non de quouis peccato, sed de illo tantum, quod est, non diligere fratrem. Quemadmodum probabilem facit, quod sequitur apud Ioannem, Omnis qui non est iustus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum. Consentit cum hac expositione interpretatio Beati Hieronymi in libris contra Iouinianum statuentem ex hoc loco eos qui in spiritu baptizati sunt, non posse amplius peccare, quemadmodum ex eodem colligebat Pelagius, neminem posse dici filium Dei, nisi careret omni peccato. Interpretatur igitur Hieronymus hoc Ioannis dictum de mortali peccato. Verba eius sunt hæc: Propterea, inquit Ioannes, scribo vobis filioli mei, Omnis qui natus est ex Deo non peccat, vt non peccetis: & tam diu sciatis vos in generatione domini permanere, quam diu non peccaueritis. Imò qui in generatione domini perseuerant, peccare non possunt;

Lib. 2. in princip.

possunt; quæ enim communicatio luci & tenebris? Christo & Belial? Quomodo dies & nox
2. Cor. 6.
 misceri non queunt, sic nec iustitia & iniquitas, peccatum et bona opera, Christus et Antichristus. Si susceperimus Christum in hospitio nostri pectoris, ilico fugiamus diabolū. Si peccauerimus, & per peccati ianuā ingressus fuerit diabolus, protinus Christus recedit. Hæc Hieronymus. Pro eius autem rei clariore intelligentia, obseruandum est apud Ioannem Apostolum peccare, siue, facere peccatū, idem esse quod apud Paulum ambulare secundum carnem, esse sub peccato, seruum esse peccati, siue peccare mortaliter. Sic igitur Ioannes dicit, eum qui manet in Christo non peccare, quandiu manet in Christo: vti Paulus dicit nos
Rom. 6.
2. Cor. 6.
 mortuos esse peccato, liberatos à peccato, nullam esse societatem luci ad tenebras, iustitiæ ad iniquitatem. Et Petrus, Qui passus est in carne,
1. Pet. 4.
2. Pet. 1.
 desijt à peccatis. Et: Hæc facientes, non peccabitis aliquando. quod Beda rectè de peccato mortali interpretatur; sicut & illud epist. huius cap. 2. Hæc scribo vobis, vt non peccetis. Sic Basilius in Moralibus regul. 22. Peccati, inquit,
Cap. 1.
 cōmissio ea est quæ homines abalienat à Deo, & conciliat diabolo: Ac deinde subiicit tres scripturas: Omnis qui facit peccatū, seruus est
Ioan. 8.
Ibid.
Rom. 6.
 peccati. Et: Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Et: Cū serui es-

seris

fetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. *Et omni qui peccat, grande scilicet peccatum, non vidit eum.* intellectu Deum non cognoscit Deum, scilicet notitia dilectionis, amicitie & familiaritatis.

Filioli nemo vos seducat. Nemo se vestrum à falsis doctoribus & Antichristis seduci pariat ad perpetrandas quas tradunt haud nominandas turpitudines. *Qui facit iustitiã, iustus est.* qui enim facit iusta opera hic demum iustus est: *sicut & ille,* Deus videlicet *iustus est,* id est, hic demum est Deo similis. *Qui vero facit peccatum, & horrenda scelera qualia docent hi seductores, hic ex diabolo est.* Id proprie dicit Ioannes contra Nicolaitas, de quibus

Apoc. 1.
Num. 24

angelus Pergami scribit in Apocalypsi. Habes (inquit) tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balaac mittere scandalum coram filiis Israël edere, & fornicari: ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. Vt enim ait August.

Hæres. 5.

lib. de hæresibus ad Quodvult Deum. Nicolaitis placet indifferens usus fornicationum, nec ab his quæ idolis immolantur cibos suos separant, & alios ritus gentilium superstitionum non auersantur. Ab horum odio laudat Ioannes angelum Ephesi.

Apoc. 2.

Odisti, inquit, facta Nicolaitarum, quæ & ego odio. Docuerat enim Ephesios horum odium Paulus: Nolite, inquit, commu-

Ephes. 5.

nicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite: quæ enim in occulto sunt ab

Ibid.

ipsis, turpe est & dicere. Et, Nemo vos seducat inani-

inanibus verbis. Propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentie. Item videtur hoc dici contra eos qui liberè docebant fornicari, scelera omnia perpetrare, idola venerari, vt fecit impijssima Iezabel: vnde etiam sub eius nomine meminit eorum Ioannes scribens in Apocalypsi angelo Thyatire. Permittis, inquit, mulierem Iezabel quæ se dicit prophetam, docere & seducere seruos meos, fornicari, & manducare de idolothytis. Fuerunt autem hi Carpocratiani, qui (teste Ireneo & Epiphano in lib. de hæresibus) in tantum insania effrenati sunt, vt & omnia quæcunque sunt religiosa, cõtendenda, & quæcunque sunt impia potestatem habere operandi se dicerent: existimantes humana tantum opinione opera bona esse vel mala. Per fidem & charitatem saluari se dicebant: reliqua verò indifferentia cum sint, secundum opinionem hominum quædam quidem bona, quædam autem mala vocari, cum nihil natura malum sit. Operæ precium est autem hic annotare, quod hodiernos hereticos Ioannes hic seductores appellet. Cum enim iustum pronunciet eum qui facit iustitiam, clarum est eos Ioanni contradicere, qui nos per bona opera coram Deo iustos esse negant, qui ieiunium, continentiam, & similia sancta opera odiosè adiaphora, id est, indifferentia appellant: cum plurimum momenti ad veræ fidei pietatem habeant, atque ab ipso Christo

3. Reg. 18
4. Reg. 9
Apoc. 2.

Li. r. c. 24
Hæres. 17

Christo in Euangelio, & à Prophetis atq; Apostolis sollicitè nobis sunt commendata.

Ex diabolo est. Qui grâde peccatum facit, non dicitur esse ex diabolo, tanquam creatore: vel quasi diabolus quenquam cogeret ad peccandum. Non fit enim peccatum nisi humana voluntate: sed eius suator tanquam est diabolus &

Aug li. 6. contra Adimât. cap. 5. Vide eûdè li. de pec. me. & re. c. 13. Ioan 8. Ephes 2. Sap. 2.

exemplar. Duobus enim modis peccatores infideles Iudæi, filij diaboli vocantur à domino. Vel quòd ab ipso impietatem didicerunt, sicut dominus dicit eis: Vos ex patre diabolo estis, & quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis. Et Apostolus de diabolo dicit: Qui nunc operatur in filijs diffidetiæ, scilicet persuasionem & suggestionem. Vel quòd eum imitantur, sicut ait Sapiens: Inuidia diaboli intrauit mors in orbem terrarum. Imitantur autem eum qui sunt ex parte eius. Potest & tertio modo diabolus vocari pater impiorum hominum: quia videlicet princeps eorum est, habens eos sibi subditos &

Ioan. 12. 14. & 16. Ephes. 6. 2. Ti. 2. 3. Matt. 6. Luc 11.

seruos: vnde Christus apud Ioannè vocat eum principem mûdi; & Paulus dæmones dicit esse rectores tenebrarum harum: & resistentes veritati captiuos teneri à diabolo ad ipsius voluntatem. Et Christus avaros ait seruire Mammonæ: et diabolum possidere genus humanum, quemadmodum fortis quispiam armatus castrum aliquod possidet. Sed obijcies fortasse. Qui fieri potest vt quisquis peccatum facit, do-

cente

cente ac suadente diabolo peccet, cum multi non ex eius suggestione, sed propria peccet iniquitate, quemadmodum nullo suafore peccauit ipse diabolus? Peccatum enim teste Paulo, Rom. 7. in nobis habitans, occasione accepta per mandatum opera mala operatur, etiam si cesset diabolus, possumus enim mali quippiam cogitare eo noscente: solus enim Deus nouit corda filiorum hominum, & nemo scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est: male autem cogitationi consensum præbere possumus, per quem iuxta Apostolum, locû damus diabolo, vt vbi nos viderit iracundiæ, vel alteri prauæ concupiscentiæ consentire, vbi nos viderit ociosos vaces, & externo cultui fidentes intrare audeat. Rursum, quomodo omnis peccans diabolum imitatur, cum multi peccet nescientes, vel non cogitantes diabolum peccasse, nec eum proinde exèpli vice proponentes? Tertio, quomodo dicitur diabolus omnes impios possidere tanquam domum, vel subditos suos, cum eiecto immundo spiritu peccare nos dicat scriptura per ocium & confidentiam in externarum ceremoniarum ornatu, ac tunc demum intrare immundum spiritum? Sic Iudas prius dominum suum vendidit, & postero deinde die sumpta buccella intrauit in eum Sathanas. Ad priora duo argumenta vna est responsio, filios diaboli non omnes mala omnia

K agere

agere propagine ac immediatè ex eius suasio-
ne vel imitatione, sed omnia peccata suafu eius
& imitatione committuntur, vel ex ea saltem
concupiscencia, quæ suafione & imitatione dia-
boli in humano est genere exorta. Si prima igitur
origo ex qua omne peccatum committitur,
respiciatur, omnes impij discipuli & imita-
tores diaboli sunt. Sic explicat Aug. tract. 4. in
hanc epistolam. Omnes peccatores, ait, ex dia-
bolo nati sunt, in quantum peccatores. Adam
à Deo factus est, sed quando consensit diabolo,
ex diabolo natus est. Et tales omnes genuit
qualis erat, cum ipsa concupiscencia nati sumus.
Vide eundem lib. 1. de nupt. & concup. cap. 23.

Ad tertium argumentum respondetur: dia-
bolum statim intrare & regnare vbi iustitia &
Christus derelinquitur: vt in citatis suprâ ver-
bis dicit Hieronymus. Sed vbi homo iam dia-
bolo subditus resurgere negligit, & pias admo-
nitiones contemnit, hinc eum potentius & fir-
mius incipit possidere, & ad peiora pertrahere.
Atque hoc est quod ait Christus spiritum im-
mundum quo ad peccata idololatriæ à Iudæis
eiectum intrasse in eos cum septem nequiori-
bus spiritibus: quia videlicet vacabât & exter-
nis ceremonijs Christo neglecto fidebant: Sic
Lucas Sathanâ ait intrasse in Iudâ priusquam
iret ad vendendum dominum: sed Ioânes post
eximiam ei à Christo charitatē ostēsam, postq;
terri-

Matt. 12.

Luc. 11.

terribilem admonitionem dicit Sathanam in-
trasse in Iudam, quia tunc eum in malo pror-
sus obstinatum reddidit, ac firmissimè possedit.
Ex his facillè intelligitur quomodo diabolus sit
author & princeps scelerum & peccatorum.

Quoniam ab initio diabolus peccat. Non ab ini-
tio quo creatus est, sed ab initio peccati: quia
ipsum superbia fuit primum peccatum, vt ait
August. lib. 11. de ciuitate Dei, demonstrans ex
scripturis diabolum sanctum quandoque fuisse
sine omni peccato. Potest etiâ intelligi ab ini-
tio conditionis rerum peccasse, modò compu-
tes pro initio sex primos dies, sicut ab initio
dicitur fuisse homicida. Primus annus condi-
tionis rerum, vel primum seculum non absur-
dè vocatur initium rerum. Pulchrè autem (vt
ait Beda) cum præmitteret, ab initio, subiunxit
verbum præsentis tēporis, peccat: quia ex quo
diabolus peccare cœpit, nunquam peccare de-
finit, nec præsentium scilicet pœnarum enor-
mitate, nec futurarum metu coercitus. Sed cu-
iusmodi est hæc ratio; Diabolus peccat ab ini-
tio, igitur omnis qui peccat eius est filius? Se-
cundum August. commentarium facilis est re-
sponsio. Cum enim Ioannes loquatur de pec-
cato, quo fraterna charitas violatur, rectè dia-
bolum omnium contra charitatem peccantium
pater constituitur: quia videlicet ab initio pec-
cavit contra hominis dilectionem, suadendo ei

Ioan. 13.

Cap. 15.

Ioan. 8.

vt Deum contemneret, ex qua suafione omnis fraternę charitatis violatio & omne peccatum exoritur. Potest & sic intelligi ab initio diabolus peccasse, quia primus & tanquam princeps peccauit, cui omnes essent peccatores subdēdi, quod esset ipse inter creaturas intellectuales omnium supremus. Maior enim est angelica, quā humana natura, & inter peccātes angelos primus ipse fuit. Qui miratur (inquit Aug.) quod creatura Dei subditur diabolo, non miretur, subditur enim creatura Dei creaturę Dei, minor maiori, quia homo angelo, nec tamen propter naturam, sed propter vitium, quia immundus immundo.

In hoc apparuit filius Dei vt dissoluat opera diaboli, id est, in hunc finem factus est Dei filius homo omnibus visibilis, vt destruat peccata, quę diabolus suadendo & suggerendo & captiuos trahendo in hominibus operatur. Soluit filius Dei hęc opera, ignoscendo peccata, tollēdo diaboli super homines dominium, & immutando corda eorum ab iniquitate ad iustitiam, donec eos ad vitam perducat æternam. Non pertinēt (ait Aug.) paruuli ad gratiam manifestationis filij Dei, si non in eis soluat opera diaboli ipse Christus, qui ad hoc apparuit, vt soluat opera diaboli. Sed quæras, an mors dicenda sit hoc loco opus diaboli. Respondendum, Ioannem hic non agere nisi de peccatis: nec mortem per se &

Lib. 1. de
nupt. &
cōc. c. 23.

Lib. 1. de
pec. me.
& re. c. 27

se & sui gratia opus esse diaboli. In Christo enim qui mortuus est, princeps mundi huius nō habebat quicquam. Hoc verò sensu dicitur Ioan. 14. in epistola ad Hebręos diabolus habere imperium seu potestatem mortis: & in libro Sapientię, ipsius inuidia mors intrasse in orbem terrarū, quia (vt recte interpretatur Aug. lib. 2. de peccatorum mer. & remissione) ex peccato Hebr. 2. quod diabolus persuasit, mors accidit. Christus Sap. 2. autem vt peccatum, ita & eius effectum, mortem videlicet tollit ac destruit. Cap. 11.

Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, id est, qui est filius Dei per adoptionē (natus enim nomen hic est, nō participium) nullum lethale peccatum committit, quandiu perseuerat esse filius Dei, & secūdam ex Deo natiuitatem retinet. *Quoniam semen ipsius, Dei videlicet, ex quo regeneratus est, manet in eo, eum nutriens ac roborans in pugna contra peccatum.* Semen Dei quo renascimur, & in bono perseueramus verbum est Dei fide non ociosa susceptum, vel ipse Spiritus sanctus, siue filius Dei nos regenerans, aut ipsa Spiritus sancti gratia, & mentis nouitas, atq; Dei dilectio. Hęc enim omnia eodem recidunt.

Et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. Suprà retulimus Ambrosij expositionem, referētis istud ad futurum seculum: alteram item Aug. qua non posse eum peccare intelligit,

ex ea parte qua renouatus est. Nunc addendæ sunt & alię interpretationes quibus vario modo vox posse exponitur. August. igitur lib. de natura & gratia, illud non potest, idem valere vult, quod non debet, siue non licet ei peccare, ob acceptam videlicet tantam à Deo gratiam, vt filius eius effectus sit. Oecumenius exponit non vult: quo modo Ioseph ad dominam suam ait, Quomodo possum hoc malum facere? nullo modo debeo, vel nullo modo volo. Hieronymus ita intelligit, non potest peccare, scilicet quamdiu manet filius Dei: quo genere locutionis ait Christus: Quomodo vos potestis cadere, qui gloriam ab inuicem accipitis: & gloriam quę à solo Deo est, non queritis? Et, Non potestis Deo seruire & Mammonę. Ided verò sic interpretantur, quia certa fide contra Iouinianum credimus, posse eos qui renati sunt ex Spiritu sancto postea mortaliter peccare: vt ex Apostolis discimus, quibus Christus dixerat: Vos mundi estis, qui omnes tamen paulò post scandalizati sunt, & fidem reliquerunt.

Deniq; etiam sic exponi potest: Quisquis secundum diuinam prædestinationem ad vitam æternam, Dei filius est, non potest ad finem vsque vitę grandi atque læthali aliquo crimine peccare: iuxta quod Christus in Euangelio dicit electos non posse seduci, & neminem de manu patris sui oues ipsius rapere posse.

Et Apo-

Et Apostolus Paulus in persona prædestinatarum, loquens: Nulla (inquit) creatura poterit nos separare à charitate Dei. Illud autem non posse peccare, propter Dei custodiam, nullam imponit libero arbitrio necessitatem, quemadmodum est à nobis declaratum tractatu secundo in Orationem Dominicam. Facit pro hac expositione quod in fine huius epistolę dicitur: Qui natus est ex Deo non peccat, sed generatio Dei conseruat eum, & malignus non tangit eum.

In hoc manifesti sunt filij Dei & filij diaboli, id est, per peccare & non peccare grande peccatum, declaratur nobis in hac vita qui Dei sunt filij, qui diaboli: peccant enim filij diaboli, non peccant filij Dei: Dei inquam filij, vel secundum præsentem iusticiam, vel secundum æternam prædestinationem. Probabile est enim prædestinationis argumentum, quòd quis diu à criminibus abstineat: vt contra reprobationis, quòd diu in sceleribus suis permaneat. Pulchrè Aug. in hunc locum. Dilectio, inquit, sola discernit inter filios Dei & filios diaboli. Signent se omnes signo crucis Christi, respondeant omnes Amen, cantent omnes Alleluya, baptizentur omnes, intrent omnes Ecclesias, faciant parietes basilicarum: non discernuntur filij Dei à filiis diaboli nisi in charitate. Qui habent charitatem, nati sunt ex Deo: qui non, non sunt nati

K 4 ex Deo.

ex Deo. Quicquid vis habe, hoc solum non habeas, nihil tibi prodest. Alia si non habeas, hoc habe: & implesti legem.

Omnis qui nō est iustus, iustus in vita sua scilicet, non est ex Deo, id est, qui iustè non viuit, non est filius Dei per spiritum adoptionis. Et qui non diligit fratrem suum. Vocula &, idem valet, quod id est. Ille, inquit, non est iustus qui non diligit fratrem suum. Quoniam hac est annunciatio, ut diligatis alterutrum: nō sicut Cain, qui ex maligno erat. Exemplo valde illustri declarat quod dicit, Diligite, inquit, alterutrū, nec imitemini Cain, qui fuit diaboli filius: is enim per antonomasiam malignus dicitur: & eiusdem diaboli patris sui instinctu occidit fratrem suum, Abel. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius, Cain videlicet, maligna erant, fratris autem eius Abel iusta, id est, ex zelo & inuidia occidit eum, quia inuidebat ei gloriam quam ex bonis operibus habebat. Ut enim habet scriptura: Iratus est Cain vehementer, & concidit vultus eius, propterea quod respexisset dominus ad munera Abel, ad sua autem non respexisset. Vnde scire poterat Cain quod fratris eius munera suscepisset Deus, & sua repudiasset, nisi illa interpretatio vera esset, quam Theodotio posuit: Et inflammavit dominus super Abel & super sacrificium eius; super Cain verò & sacrificium eius nō inflammavit? Ignem autem ad sacrificium deuorandum

Genes. 4.
Hiero. in
traditionibus
super Gene-
sim.

dum solitum venire & in libro Iudicum legimus, & in dedicatione templi sub Salomone, & quando Helias in monte Carmelo construxit altare. Valdè autem conuenienter hoc exemplum inducit Ioannes, quia agit de ea fratris dilectione, qua ad hoc diligitur, ut benè viuat, & ad vitam perueniat æternam: de eo itè odio, quo quis odio habetur, quia benè viuit, & peccatis aduersatur: quod sanè diabolicum planè est odium, quo is ab initio hominè deiecit, non ut ipse staret, sed ne solus prauus & miser esset. Animaduertant ergo istud scelerati qui iustis honorem inuidēt, & alienæ salutis amatores ac zelatores odio persequuntur. Hi enim principes sunt filiorum Cain & diaboli primas in gehenna partes cum illis accepturi.

Nolite mirari, si odit vos mundus, &c. Cum videatis ab initio mundi iustos fuisse semper propter iustitiã exosos, non est quòd miremini tanquam de re noua, si & vos Christianos per Christum iustè viuentes, mundus, hoc est, impij homines odio habeat. Diligenter autem & à Christo in Euangelio, & à B. Petro in priore sua epistola, & à Ioanne hoc loco, & alibi sepius admonemur in scriptura sacra, ne admiremur quòd tantopere nos impij oderint, & infestentur. Etenim verè pij iam à Deo illuminati, & solida æternaque bona clarè intelligētes, supràmodum admirantur posse illa quenquã ob hæc cadu-

Iud. 6.
2 Paral. 7
3. Reg. 18

Matt. 24
1. Petr. 4.
Luc. 21.
Ioan. 15.

caduca & falsa bona contemnere, atque adeo odisse. At rursus dum cogitant veterē esse hanc cæcitatem & humano generi innatam, ac per ineffabilem Dei gratiam ab ea se liberatos esse, mirari desinunt. Sic miramur quoties videmus quempiam, quem cæcum esse nō meminimus, media in luce manu tentatē viam, nec inuenientem: sed mirari desinimus, vbi in mentem venerit, iam olim eum cæcum fuisse.

Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam. Multiplicem mortem atque vitam in scriptura inuenimus: est enim quedā vita corporis, quam habet corpus ab anima, qua recedente viuere desinit, ac moritur. Hęc est prima mors corporis. Est & mors corporis secunda, in stagno ardenti igne & sulphure, vt ait Ioannes in Apocalypsi: qua corpus sentit quidem & viuut per animā, sed in summo ac perpetuo cruciatu. Hęc mors non omnem sensum & vitam tollit, sed delectabilem atque iucundam. Pręter eam animę vitam quam non amittit à qua immortalis anima dicitur, inuenitur duplex vita animę, prioris perfectiua. Prior est iusta atque sancta operatio, de qua Petrus, Peccatis mortui, iustitię viuamus. Et Paulus: In nouitate vitę ambulemus. Posterior, quę alteram consequitur est tranquillitas & pax conscientię, siue eius gaudium. De qua Apostolus: Prudentia spiritus vita & pax, id est, sapientia spiri-

Apoc. 1.

2 Pet. 1.

Rom. 6.

Rom. 8.

spiritualis adfert pacem conscientię cum Deo. Deus autem dicitur vita animę, quia vtrunque hanc animę vitam efficit; vt anima corporis vita, quia corpus viuificat. Duplex similiter inuenitur animę mors. Vna quę peccatum est, de qua ait Apostolus: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Et iterum: Cum mortui essetis in delictis, & pręputio carnis vestrę, id est, peccato originali. Et: Vidua in delirijs viuēs, mortua est. Et: Emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti. Et: Vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, vt qui viuunt iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit. Altera mors animę, est ęterna eius condemnatio, vermis corrodens conscientiam, de qua Apostolus: Sapiētia carnis mors est, id est, mortem adfert. Et Esaias: Impij quasi mare feruēs, quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in conculcationem & lutum. Non est pax impijs dicit dominus Deus. Sæpius autē per mortem animę scriptura iniquitatem intelligit; & idem significat nomine lucis ac tenebrarum, somni ac vigilię, quod morte & vita animę. Vigilia autem & somnus, lux & tenebrę manifestē iustitiam & iniustitiam designant: & à morte iniustitię dicitur in scripturis prima resurrectio, quę in anima fit, dum iustificatur, de qua

Ephes. 5.

Colos. 2.

1. Tim. 5.

Hebr. 9.

1. Cor. 5.

Rom. 8.

Esa. 57.

Aposto-

Colof. 3. Apostolus: Si consurrexistis cum Christo, quæ
 Epist. 99. fursum sunt, quærite. Sic August. in epistola ad
 Euodiū: Mors animæ (inquit) duabus de causis
 intelligi potest. vel peccatum, vel punitio dam-
 nationis. Similiter lib. 13. de ciuitate Dei docet
 animæ mortem damnationē esse qua sine cor-
 pore punitur. Cæterum vt scriptura sacra, ita
 & August. longè frequentius per mortem ani-
 mæ iniustitiam intelligit: vnde lib. 4. de Trini-
 tate: Nos certè ait, quod nemo Christianus am-
 bigit, & anima & corpore mortui sumus: ani-
 ma propter peccatū, corpore propter poenam
 peccati. Et paulò post: Mors animæ impietas
 est. Et aliquantò inferius: Anima iam pia quæ
 fuit, impia, propter iustitiam fidei dicitur ex
 morte reuixisse atque viuere. Sic 13. de ciuitate
 Dei: Viuit, inquit, anima ex Deo, cum viuut be-
 nē. Eadem habet lib. 20. de ciuitate Dei cap. 6.
 vbi explicat quid sit prima resurrectio. Simi-
 liter in Enchiridio ca. 55. 92. & 93. Et Ambro-
 sius in illud Psal. 118. Æquitas testimonia tua in
 æternum. Si petisset, inquit, Adam, sicut peti-
 uit Salomon, nequaquam in illos inextricabi-
 les erroris laqueos incidisset, quibus omnis eius
 hæreditas strangulatur: ideóque mortuus est,
 & quod grauius est morte peccati, quia ante
 vfurpauit scire, quàm intellectum quo viuificaretur,
 acciperet. Augustinum secutus Ful-
 gentius, docet in principio lib. 1. ad Monimum,
 mortem

mortem animæ esse peccatum siue originale,
 siue actuale, & hanc nullo modo Deo auctori
 posse attribui, vt rectè illi mors corporis &
 mors secunda in inferno adscribitur. Hoc ve-
 rò obseruandum est, per mortē animæ à qua
 ipsa dicitur mortua, non simpliciter designari
 absentiam Dei ab anima, quemadmodum per
 corporis mortem à qua corpus mortuum di-
 citur, animæ significatur absentia: non enim
 mortua dicitur anima correspondenter ad cor-
 pus, quod post mortē omni caret operatione:
 Sed sicut corpus post resurrectionem dicitur
 mortuum, non quia carebit omni vita, sed quia
 vitam habebit miserā: sic anima cum nūquam
 omni careat vita, vel operatione dicitur mor-
 tua quia operatio eius praua est & iniusta, vel
 ærumnosa & misera. His præmissis clara iam
 sunt Ioannis verba. Nos scimus per fidē, quòd
 Christiani, de quorum numero nos esse confi-
 dimus, translati sint de morte impietatis ad vi-
 tam iustitiæ, de morte damnantis conscientix,
 ad vitam pacatæ cū Deo conscientix. *Quoniam
 diligimus fratres*, id est, quia ipsa fraterna dilectio-
 pietas est, & parit gaudium conscientix, & pa-
 cem cum Deo. Vigilanter autem dicit Ioannes
 translatos nos esse de morte ad vitam, quia vi-
 delicet non nostris viribus, sed Deo per meram
 gratiam nos transferēte, eripimur de potestate
 tenebrarum, mortem in nobis operante, & du-
 cimur

cimur ad regnum vitam nobis donâris Christi.
 Colof. 1. Sic & Paulus: Trâstulit nos, inquit, de potestate tenebrarum in regnū filij sui dilecti. Est autem
 Exod. 14. allusio ad translationē Israël, qui de Ægypto per mare rubrum in valida manu eductus est. Porò sic trâslati sumus de morte ad vitam, vt quotidie magis ac magis à Christo ferendi simus, donec de corpore mortis huius liberemur. Nunquam enim in hac vita perfecta est nostra iustitia, sed semper prauā aliquid concupiscentiæ siue mortis relinquitur, & inquietum est cor nostrum donec in Deo viso requiescat. Ideòque semper resurgere debet anima à morte sua & viuificari, iuxta quod orat
 Psal. 118. Psalmista: Adhæsit pavimento anima mea, viuifica me secundum verbum tuum. Terrenis enim adhærere (quæ per pavementū designantur) mors animæ est, cui malo contraria poscitur vita, cum dicitur, viuifica me. Intelligere enim debemus quantumlibet quisque proficiat in iustificationibus domini, habere eum moralis carnis affectum circa ista terrena, in quibus vita humana têtatio est super terram, & ab hac morte si perseueranter proficit, quotidie reuiuiscere, viuificante illo, cuius gratia homo
 Job 7. noster interior renouatur de die in diem. Spe autem trâslati sumus ad æternam felicitatem & vitam illam quæ tribuetur in resurrectione: vita enim animæ quam nunc habemus, radix est il-

est illius gloriæ. Redeat, inquit August. vnusquisque ad cor suum, si ibi inuenerit charitatem fraternam, securus sit, quia transijt à morte ad vitam. Iam in dextera est, Non attendat quia modò gloria eius occulta est, cum venerit dominus, tunc apparebit gloria eius: Viget enim, sed adhuc in hyeme: viget radix, sed quasi aridi sunt rami. Intus est medulla quæ viget, intus sunt folia arborum, intus fructus, sed æstatem expectant.

Qui non diligit, manet in morte, impietatis & miseræ conscientie, etiam si tanta sit eius cæcitas, vt conscientia illi tranquilla esse videatur. Idem enim quibusdam interdum euenit, quod freneticis, qui cum pessimè habent, & quam maximè insaniunt, sanissimos tamen sapientissimos se esse sibi persuadeant. Notanter autem dicit manet, quemadmodum & Baptista in Euangelio, Qui incredulus est, inquit filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum: quia omnes in morte animæ & ira Dei nascimur, & naturaliter in eam recidimus, in eaque proficimus, donec per Christi gratiâ fuerimus spiritu dilectionis perfusi, & in eo perseueremus. Manere igitur dicitur in morte qui fratre non diligit, quia ab ea corruptione & prauitate quæ in naturam versa est, potèti gratiæ brachio Dei non eripitur, non sanatur, non exaltatur. Queritur, an hæc Apostoli verba, Scimus quoniam

Tract. 5.
in hunc
locum.

Ioan. 3.

niam translati sumus, &c. & qui nō diligit, &c. etiam in paruulis locum habeant. Responde-
mus, certum esse ex scripturis, infantes omnes
nasci per peccatum originale, iuxta animam
mortuos, vti definit concilium Arausicanum,
& August. lib. 6. contra Iulianum, ac innume-
ris alijs locis, & Fulgentius loco suprā citato
ostendunt. Certum etiam est, transferri eos in
baptismo per Christū ad vitam, quia renascun-
tur ex spiritu Christi, cuius eis gratia latenter
infunditur, vt eleganter docet August. lib. 1. de
peccat. meritis & remissione. Liberatur par-
uulorum arbitrium à diaboli potestate, quan-
quam hoc non appareat in eodem arbitrio li-
berato, nisi cū ad annos venerint ratione vren-
tis ætatis habentes doctrinæ in qua nutriti sunt
consentientem voluntatem. Inferuntur in ba-
ptismo corpori Christi, & membra sunt Eccle-
siæ. Membra autem se mutuo diligunt, con-
gaudent in prosperis, compatiuntur in aduer-
sis, tametsi naturale hoc desiderium, propter
membrorum impedimenta, quandoque se non
exerat. Manus ligata capiti vulnerando non
succurrit, quis tamē facturam id nesciat, si non
foret impedita? Ita paruulus iā baptizatus actu
quidem expresso, nec Deum, nec fratrem diligit,
impeditus defectu vsus orationis, paratū tamē
est cor eius timere Deum, & sperare in domi-
no, ac fratribus succurrere. Benedixit (ait Da-
uid)

Cano. 2.
Cap. 1.

Cap. 9.
Aug. epi-
stola 107
ad Vitale

Psal. 113.

uid) omnibus qui timent dominū, pusillis cum
maioribus. Et Ioël Propheta iubet ad ieiuniū
congregari paruulos & sugentes vbera. Iubet
eos rex Niniues vestiri sacco, & ieiunare. Pro-
sternuntur in libro Iudith infantes versus tem-
plum: sperabāt enim se etiam per paruulos ad-
iuuādos. Nec Deus eorum spem frustratus est,
qui dixit ad Ionam, Non parcam ego ciuitati
Niniue, in qua sunt plusquam viginti milia ho-
minum, qui nesciūt quid sit inter dexteram &
sinistram suam? Si tam impiæ ciuitati pepercit
Deus cōtemplatione etiam infantium qui erāt
adhuc in peccatis suis; quanto magis eos respic-
cit, quos iam Spiritus sanctus inhabitat, vt pro-
pter eos toti etiam parcat communitati? Er hoc
sanè pacto iuuāt coram tribunali Dei Ecclesiæ
corpus cuius membra sunt. Quid mirum si ba-
ptizati infantes Deum ac fratres diligere dic-
cātur, quos Christus prior aded dilexit, vt pro
eis miser infantulus esse, & vir factus mori etiā
dignaretur; propter quos, cum rarè indignatus
legatur, refertur tamen ab Euangelistis nō pa-
rum offensus fuisse Apostolis suis, quibus ira-
tus fuisse alibi nusquam cōmemoratur? Infan-
tium igitur causam & nos libèrer suscipere de-
bemus.

Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Con-
firmat quæ dixerat ex opposito. Dicit autem
hoc Ioānes cōtra crassos Ebionitas, qui sectan-
tes Scri-

Ioël. 1. 3.

Iudith 4

Ionæ 4.

Matt. 19.

Marc. 10

Lucæ 18.

L
tes Scri-

Vide Augu-
st. l. 19
cōt Fau-
stum c. 23
Matth. 5

In 7 cap.
epist ad
Titum.

Ioan. 8.

tes Scribas & Phariseos præcepto illo, Non occides, humani corporis preemptione tantum prohibita existimabant. Docet ergo Ioannes sicut & dominus apud Matthæum, omnem iniquum motum ad nocendum fratri, in homicidij genere deputatum: quæadmodum boni alicuius vel mali inchoatio ad idem pertinet genus, ad quod eius perfectio & consummatio: ut concupiscentia mulieris, & oculus impudicus, docere domino ad mœchiam pertinet. Imò Hieronymus ebrietatem ad idem genus pertinere docet. Nunquam, inquit, ego ebrium castum putabo, qui etsi vino confopitus dormierit, tamen potuit peccare si ei adesset occasio.

Rectè autem odium, quo quis fratrem odit propter iustitiam, vocat Ioannes homicidium: quia qui propter iustitiam odit fratrem suum, omnibus id modis agit, ut eum sibi similem efficiat, hoc est, moriatur in anima per iniustitiã. At si ille tam constans fuerit, ut iustitiam non derelinquat, mox inicitur consilium necis corporalis, aut saltem totis votis optatur: id quod ex complurium martyrum liquet historijs, item in vita Benedicti, & aliorum sanctorum. Est & altera huius nominis causa, quia videlicet qui fratrem sic odit, Cain homicidam imitatur. Imò sicut Christus Iudæis dicit, Qui odit fratrem suum propter iustitiam, cupit impleri desideria patris sui, nempe diaboli, qui homicida erat ab initio.

initio. Clarum autem est omnem qui homicidam in homicidio adiuuat, esse etiã homicidam.

Et scitis quoniam omnis homicida, non habet vitam æternam in se manentem. Tenetis, inquit, ex mea doctrina, quod omnis homicida, etiam ille qui corporaliter neminem occidit, non habeat vitam æternam in se manentem; mortuus est enim per iniustitiam & propriæ conscientie condemnationem. Iusti autem habent in se vitam æternam, quia habent Dei cognitionem, iustitiæ dilectionem, & pacem conscientie, in quibus æterna vita consistit. Nam hæc per mortem non auferentur, sed perficietur in futuro seculo, & durabunt in æternum. Magna certè dignitas iustorum, qui iam in seipsum habent vitam æternam. Vnde Christus in Evangelio de Magdalena, loquens: Optimam, inquit, partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Luc. 10.

In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit. Hortatur ad mutuam charitatem Christi exemplo, qui summa nos charitate dilexit. Ut & Christus ipse in Evangelio: Hoc est, inquit, præceptum meum ut diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Sefus est: Hoc argumento nos Christiani cognoscimus charitatem Dei qua nos amplectitur, quod ille Deus pro nobis à peccato & æterna morte liberandis, animam suam posuerit, hoc est, voluntariè omninò mortuus sit, & viuere desie-

L 2 rit, ani-

rit, animam suam à corpore diuellens, quem-
 admodum & ipse testatur in Euâgelio: Nemo
 tollit animam meam à me, sed ego pono eam à
 me ipso. Rectè autem animam suam Chri-
 stus ponere dicitur, demonstrauit enim spiritus
 mediatoris, quàm nullâ poenâ peccati vsque ad
 mortem carnis accesserit, quia nō eam deseruit
 inuitus, sed quia voluit, quâdo voluit, quo mo-
 do voluit. Quippe Dei verbo ad vnitatem per-
 sonæ coniuncta est humana natura. Hinc ait:
 Potestatem habeo ponendi animam meam, &
 potestatem habeo iterum sumēdi eam. Et hoc
 maximè mirati sunt, sicut Euangelium loquitur,
 qui præsentes erant, cum post magnam il-
 lam vocem continuò tradidit spiritum. Longa
 enim morte cruciabantur ligno suspensi: vnde
 latronibus vt iam morerētur, & de ligno ante
 sabbatum deponerentur, crura contracta sunt.
 Ille autem quia mortuus inuentus est, miraculo-
 sifuit. Hoc etiam Pilatum legimus fuisse mi-
 ratum, cum ab ipso sepeliendum corpus domi-
 ni peteretur. Hæc August. Martyres autem
 animas suas ponere dicuntur, quia & ipsi vō-
 luntariè moriuntur, sed hætenus tantum, quia
 si iusticiam relinquere vellent & Christum ne-
 gare, non occiderentur. *Et nos debemus pro fra-
 tribus animas ponere.* Exemplo Christi debemus
 & nos, quoties id fratrum æterna salus postu-
 lat, voluntariè pro eis mori: eo enim casu salu-
 tem

rem eorum temporali huic vitæ nostræ, quam
 illa neglecta aliquanto forrasse diutius eramus
 retenturi, præponere debemus. Nā, vt ait Au-
 gustinus, Amplius anima proximi, quàm cor-
 pus nostrum diligendum est. Habes huius cha-
 ritatis exemplum apud Eusebium historiæ ec-
 cles. lib. 7. cap. 20. vbi ait, sanctos quâ plurimos,
 dum infirmis peste laborantibus succurrunt ac
 ministrant, contagione mali extinctos esse. Sic
 in libris Machabæorum, Eleazarus quidam vir
 admodum grandæuus satius habet mori, quàm
 porcinae carnis vsum vel simulare: ne videli-
 cet eius exemplo fratres scandalizarentur: Si-
 militer & sanctus Ioannes Baptista, & B. Lam-
 bertus certam necem adire maluerunt, quàm à
 correptione fratrum abstinere. Sanctus deniq;
 Sebastianus & Vitalis, dum martyres qui iam
 defecturi videbantur, audent in fide confor-
 tare, animas etiam suas posuere. Ad eximiam
 hanc charitatem obligatur pastores ex officio
 suo; vt iacebat dominus primo pastori: Sequere
 me, moriendo videlicet in cruce pro ouibus
 meis, quemadmodum & ego pro eis mortuus
 sum. Officium autē suum impleuit B. Petrus,
 sicut & cæteri Apostoli, Episcopi, alijque Chri-
 stiani innumerabiles, dum alios ad salutem ad-
 ducere studētes, occidi maluerunt, quàm à pio
 illo officio abstinere. Quomodo autem pasto-
 res animas pro subditis ponere debeant, latius

Epist. 80

est ab August. tractatum in epist. ad Honoratum. Ceteri verò Christiani habere debent eam charitatem in animi preparatione, seu parati esse ad mortem pro fratribus subeundam, cum necesse id fuerit ac diligenter dominum deprecari, vt aut tam fortes eos in dilectione faciat, vt ausint pro fratribus mori, aut huiusmodi tentationem & casum quò mori pro fratribus oporteat, euenire non patiatur. Sic Christus **Petro** adhuc infirmo, cui dixerat: Non potes me modo sequi, præcepit vigilare & orare, ne intraret in tentationem. Magna enim misericordia multis parcitur, vt tentatione non interrogentur, vt non tententur suprà id quod ferre possunt. Dicit fortè aliquis (ait August. super hūc locum) & quomodo possum habere istā charitatē? Noli cito de te desperare, fortè nata est, sed nondum perfecta est; nutri eam ne suffocetur. Et vnde inquis, noui natam in me charitatem esse quam nutriam? audi sequentia: Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum, etc. Ecce vnde incipit charitas. Si nōdum es idoneus mori pro fratre, iam idoneus esto dare de tuis facultatibus fratri. Quid autem efficiat verus Dei amor, vcuque colligere licet, ex his qui pecuniā vel amicam carnaliter amant, quantos enim hi labores & molestias subeunt? quā lassantur, quāmq; ardenti se ipsos amore conficiunt, quid nō captāt consi-

Ioan. 13.

Matt. 26

Aug. de
san. virg.

cap. 47.

Tract. 5.

consilij, quid non tentant & aggrediuntur, vt opratis votis tandem aliquando potiuntur? Videmus eos nonnunquam ex amoris magnitudine varios morbos incurrere, atq; aded in furorem & amentiam conuerti. Vnde monet scriptura vt sapientiam quæramus velut pecuniam: & iustitiæ seruiamus, quemadmodū seruiimus aliquando iniquitati. Videbat enim Spiritus sanctus filios huius seculi ardentius quærere aurum & argentum, ac sordidas voluptates, quā lucis filij iustitiam, verāque diuitias ac voluptates.

Prouer. 2

Rom. 6.

Luc. 16.

Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Si quis, inquit, habens externas diuitias norit quēpiam fratrum suorum penuriam pati, nec tamē eius misereatur necessitati eius succurrens, nullo pacto existimandum est, habere illum in se dilectionem Dei. Quomodo enim Deum diligat qui in eius gratiam fratri suo ac Dei filio, externis istis bonis subuenire recusat? Non habet huiusmodi homo vel initiū dilectionis, quam procul ergo adhuc abest ab ea charitate vt animam suā pro fratribus ponat? Notanter autem adijcit Ioannes illud (& viderit fratrem suum necessitatem habere). Solent enim auari diuites se excusare quod pauperes non norint, quòdque sciant qui elemosyna digni sint, nec

obligatos se esse ad eos quarendos. Quâdo igitur aperte sciunt in particulari, hunc fratrem egere, huiusmodi causationibus uti nō possunt, sed palam conuincuntur Deum non diligere, si fratri non subueniant. Ideoque Christus apud

Luc. 16. Lucam inexcusabilem in misericordiâ describens, inducit Lazarum ad ianuam diuitis iacentem, vlceribus plenum, petentem micam ab eius mensa decedentes: & tam frequenter ad fores ipsius iacentem, ut & canibus iam notus esset, nec ei oblarrarent. Cæterum iam dicta excusatio, tamen si auaris admodū videatur iusta & idonea, vana est tamen ac prorsus nulla. Ut

Marc 14 enim ait Christus: Sæper pauperes habetis vobiscum, & cum volueritis, potestis illis benefacere. Abundè multi passim obuij sunt pauperes etiam eleemosyna digni, sed auaritia claudit oculos, ut putentur non esse quibus subueniatur: Et sanè qui habent superflua, quarere deberent quibus diuitias suas donarent: teneatur enim quisque dona sibi à Deo cōcessa rectè expendere & dispensare. Hinc pater fidei nostræ Abrahâ sedebat in tentorij sui ostio hospites prætereuntes expectans, & eminus adhuc conspectos, properat in eorum occursum, rogatque ut ad se deflectere dignentur: sic Loth hospites suos ad se diuertere coegit. Et Tobias quæri iubebat eos qui verè Deum timerent, ut secum epularètur. Si charitatis istorū essemus parti-

participes, clarè videremus friuolam esse omnem suprâ dictam excusationem.

Viscera propriè sunt omnia interiora: & quia affectus, amor, odium, dolor, gaudium in his residere putantur, hinc ipsi affectus viscera dicuntur, hoc autem loco pro amore & misericordia ponuntur. Pulchrè autem dicit, claudit viscera sua: quia amor & misericordia dilatant cor, & quodammodo aperiunt thesaurum hominis, ut inde proferatur quod proximo detur. Auarus claudit viscera, quia timore inopiæ cōstringitur cor eius, ut nihil inde proximo proferatur. Claudit viscera sua, quia naturaliter homo compatitur homini, naturaliter miseretur misero: Auarus autem violentiam naturæ facit, ut non subueniat proximo: Ideoque cum labore claudit viscera sua. His pauculis verbis attingit Ioannes Apostolus duas radices ac fontes ex quibus nascitur obligatio ad faciendum eleemosynam. Prior est substantia huius mundi, hoc est, diuitiæ. Posterior necessitas fratris: quæ quantò maior est, tanto est & maior obligatio ad dandam eleemosynam. Vnde extrema necessitas omnes omnino etiâ pauperes obligat ad eleemosynam. Necessitas extremæ huic propinqua obligat etiâ mediocris fortunæ homines. Arcta necessitas, eos obligat quibus bene prospectū est, etiam si superfluum non habeant. Similiter quanto maiores

iores sunt diuitiæ, tanto ex hac parte maior est obligatio. Vnde superfluum habentes omnino tenentur hoc largiri: Multum habentes multum debent dare: Modicum habentes, modicum, vt filium suum docebat Tobias. Quando verò neglectus corporalis eleemosynæ mortale sit peccatum non potest omnino in particulari decerni, sed relinquatur hoc spiritali prudentiæ determinadū: qua de re consule quæ scripsimus in secundâ Decalogi tabulâ. Est autē diligēter annotandū, raros esse qui tam crebras det eleemosynas, quā facere deberēt: Idq; ex eo, quod ob luxū nostrū multa reputam⁹ necessaria, quæ sunt superflua, & ex amore humanæ gloriæ malumus in dispensandis bonis nostris corā mundo esse ciuiles, quam coram Deo misericordes. Nam vt ait Augusti. humana natura modico contenta est: sed cōsuetudo multa addidit, voluntas atque voluptas plura copulauit. Si quis Deum perfectè diligeret, si carnalibus desiderijs omnino renunciaret, multa rescaret superflua, quæ modo tenet quasi necessaria. Vnde seruus Dei vt voluntatem atque appetitum carnis possit reprimere, semper ad minus tendit in alimentis, vestimentis & alijs necessarijs. Quam largas autem eleemosynas erogare soleat monasteria, docet Augusti. lib. de moribus Ecclesiæ Catholicæ, capite 31. 32. & 33. Quomodo verò ditium monasteriorum bona sint

nunc

Tob. 4.

Cap. 8. in
4. præcep-
tum.

nūc dispensanda, optimè docet reformatio per Carolum Quintum anno quadragesimo octauo Augustę proposita, & à statibus imperij recepta, ac eodem anno in synodo Leodiensi per Episcopum & omnes illius diocesis prælatos confirmata.

Filioli mei non diligamus verbo neque lingua tantum: sed opere & veritate. Opere diligimus proximum, quando ei eleemosynam porrigimus: veritate dum in hac beneficentia non respicimus ad nostrum commodum vel gloriam, sed tantum ad proximi bonum & vtilitatem. *Verbo* opponit Ioānes *opus. Lingue*, opponit *veritatem*. Qui verbo tantum diligit, apertus est dilectionis simulator. Qui autem opere subuenit, sed ad proprium commodum respiciens, lingua quidem dicit se diligere, ac hypocrisis eius ab hominibus conuinci non potest, sed corā Deo in veritate nō diligit. Prò dolor, nimis frequēs est verbalis charitas, nimis frequens est ficta charitas. Beatus Ioannes cum Ephesi moraretur vsque ad vltimam senectutem & vix inter discipulorum manus ad ecclesiam deferretur, nec posset in plura vocem verba cōtexere, nihil aliud per singulas solebat proferre collectas, nisi hoc, Filioli diligite alterutrū. Tandē discipuli & fratres qui aderant rudio affecti, quod eadem semper audirent, dixerunt: Magister, Quare semper hoc loqueris? qui respon-

dit

Hiero. in
c. 6. epist.
ad Galat.

IN I. EPIST. IOANNIS

dit dignam Ioanne sententiam, Quia præceptū Domini est, & si solum fiat, sufficit. Hoc ideo referimus, quia Apostolus Ioannes in hac epistola toties inculcat mutuam dilectionem, vt & dominus in eius euangelio.

Ioan. 13.
& 14.

In hoc cognouimus: &c. illud in hoc, refert Augustinus ad sequentia, In cōspectu eius, &c. vt sit sensus: Per hoc, quod coram Deo vbi ipse solus videt, hoc est, in conscientia nostra persuademus cordibus nostris, siue nobis ipsis, ex sola nos fratris dilectione illi succurrere, non propter nostrum commodum: per hoc inquā, cognoscimus nos esse ex veritate. Clarius autē erit expositio Augustini, si verba Ioannis alio ordine ponamus, & sic legamus: Diligamus opere & veritate & persuadeamus conscientijs nostris corā Deo, quod verē fratres diligamus: & per hanc conscientix persuasionem cognoscemus nos esse ex veritate. Similis locus est ad Corinthios: Gloria nostra hæc est, testimoniū conscientix nostræ, quod in simplicitate cordis & sinceritate Dei, & non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conuersati sumus in hoc mūdo. Et ad Galathas: Opus suum probet vnusquisque, & in semetipso tantū gloriam habebit, & non in altero: Testimonium autem conscientix quo ea nobis testatur, quod proximi tantum salutem, non autem nos ipsos quaramus, probabile est signum quod ex Deo sumus,

1. Cor. 1.

Galat. 6.

mus, non certum. Nam Paulus benè sibi conscius non audebat certò iudicare fidelem se esse dispensatorem: sicut latius ostensum est in Symboli explicatione. Oecumenius illud, in hoc, refert ad præcedentia, hoc sensu. Per hoc quod opere & veritate fratres diligimus, cognoscimus ex veritate nos esse, & per hoc conscientiam nostram coram Deo tranquillam reddemus, vt confidat quod damnationem in die iudicij sit euasura. Ex veritate esse dicitur, qui ex Deo est qui ipsa est veritas, vnde Christus: Ego, inquit, sum veritas. Pia enim vita similitudo quædam est æternæ veritatis. Quemadmodum enim hæc nihil nobis pollicetur, quod non etiā præster fidelis & verax in omnibus verbis suis: sic & pia vita verè id præstat quod per eā quarimus, nempe beatitudinem. Contrà, qui malè viuunt, beatitudinem etiā quarit per vitam suam, sed non inuenit: ideòque mendax est vita eius, & ipse rectè ex diabolo esse dicitur, patre omnis mēdacij. Cum enim viuunt homo secundum hominem, non secundum Deum, similis est diabolo: quia nec angelo secundum angelum, sed secundum Deum viuendum fuit, vt staret in veritate, & veritatem de illius, non de suo mendacium loqueretur. Nam & de homine ait Apostolus: Si veritas Dei in meo mendacio abundauit, meum dixit mendacium, veritatem Dei. Cum itaq; viuunt homo secundum seip-

1. Cor. 4.
Cap. 84.

Ioan. 8.

Aug. 14.
de ciuit.
Dei ca. 4.

Rom. 3.

seipsum, id est, secundum hominem, non secundum Deum, profecto secundum mendacium uiuit: quia homo ita factus est rectus, ut non secundum seipsum, sed secundum Deum uiueret: non autem ita uiueret, quemadmodum est factus ut uiueret, hoc est mendacium. Beatus quippe uult esse, etiam non sic uiuendo, ut possit esse. Quid est hac uoluntate mendacius? Unde non frustra dici potest, omne peccatum esse mendacium: non enim sit peccatum nisi ea uoluntate, qua uolumus, ut bene sit nobis; uel nolumus, ut male sit nobis. Ergo mendacium est, quod cum fiat, ut bene sit nobis, hinc potius male est nobis: uel cum fiat ut melius sit nobis, hinc potius peius est nobis. Unde hoc? nisi quia de Deo potest bene esse homini, quem delinquendo deserit; non de seipso, secundum quem uiuendo deliquit? Posset quoque hoc loco nomen, ueritas, designare ueracitatem Dei in promissionibus, ut ad Romanos: Dico Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis, propter ueritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum. Iuxta quam interpretationem ex ueritate esse dicentur, qui quemadmodum loquitur Paulus, promissionis sunt filij, qui promissi sunt Abraham, quando dictum est ei: In semine tuo benedicentur omnes gentes, id est, qui predestinati sunt ad uitam aeternam. De quibus recte B. August. intelligit etiam illud Ioan. 19.

Omnis

Omnis qui est ex ueritate, audit uocem meam, ubi & scite annotat, non dixisse dominum, Omnis qui audit uocem meam, est ex ueritate (quam hoc uerum sit) sed contra, Omnis qui est ex ueritate, audit uocem meam. Agebat enim ibi Christus de regno suo, & propterea dicebat se uenisse in hunc mundum, ut uerace Dei promissionem opere compleret, ac idoneos sibi faceret super quos regnaret. Filium autem esse promissionis, causa est cur aliquis credat in Christum, & ei tanquam regi obediat, non contra, fides & obediencia causa est cur simus Abraham promissi, sed ut docet hoc loco Ioanes, opere & ueritate diligere, signum est quod simus promissionis filij, siue ex ueritate, iuxta illud Ioannis Baptiste in Euangeli: Qui accipit Christi testimonium, signauit, quia Deus uerax est, id est, expresse significat in sui saluatione, quod uerax sit Deus, implens & perficiens quod Abraham omnium gentium patri promiserat. Impletio enim promissionis, euidentis signum est promissionem esse ueracem. Contra, dicit Ioanes cap. ultimo: Qui non credit filio, mendacem facit Deum.

Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum, &c.
Ideo, inquit, sic agamus cum proximo, ut conscientie nostrae persuadere possimus, quod uere eum diligimus: quia si nos cor nostrum condemnet, tanquam simulantes dilectionem
frater-

Rom. 15

Rom. 9.
Gen. 22.

Ioan. 3.

fraternā, certè ea simulatio & peruerſitas non laet conſcientiam noſtram, quamuis puſillam & pauca ſcientem: nedum Deum ipſum, quia, *Maior eſt Deus corde noſtro*, utpote ubiq; præſens & omnia penetrans, ac proinde omnia noſcēs.

Chariſſimi ſi cor noſtrū nō reprehenderit nos, id eſt, ſi non condemnat nos propria conſcientia, ſi dictat quòd fratres verè diligamus ſi conſcij nobis ſumus quòd ſincerè in omnibus benè velimus conuerſari, ſi in ſpſa oratione, cum dicimus, *Adueniat regnum tuum, fiat voluntas tua*, dimittimus debitoribus noſtris, cor non reprehendat nos, tanquam mentientes & nolentes venire regnum Dei, & fieri voluntatem eius, & nolentes dimittere proximis: *Si* (inquā) cor non reprehendat nos, *Fiduciam habemus ad Deum*. Magna cum ſpe audeamus ad Deum accedere, & ab eo quippiam petere. At hypocrita qui ſe nouit velle adhuc Deo aduerſari, nullam habet fiduciam ſeu libertatem Deum ad-eundi, utpote quem non amat. *Et quicquid petierimus à domino, accipiemus ab eo*. Explicat qualem fiduciam habeant apud Deum, qui bonam habent conſcientiam. Conſidunt enim ſe in omnibus petitionibus ſuis exaudiendos.

Sed obijcias: *Qui occiderunt Apoſtolos* putabant ſe obſequiū præſtare Deo, nec reprehendebantur à corde ſuo, & tamen nulla erat eis apud Deum fiducia. Ad hoc reſpondèdum eſt, difficili-

Vide Auguſt. in ſi-
ne lib. de
perfect.
iuſtitia.

Ioan. 16.

difficile admodum, aut nunquam fortaffe contingere, ut qui iuſtos propter iuſtitiam perſequitur, & arbitratur ſe hoc modo obſequium præſtare Deo non ſic coram Deo hypocrita, multorum ſibi malorum cōſcius: quemadmodum Paulus de ſeipſo teſtatur, dicens zelo quidem diuinæ legis perſequutum ſe Chriſtianos: ſed interim verſatum aliquando in deſiderijs carnis ſuæ, feciſſeque carnis volūtatem: ac rurſum, ſeruiſſe ſe deſiderijs & voluptatibus varijs, in malitia & inuidia egiſſe, alijs odibilem fuiſſe, & vicieſim alios odiſſe. Apoſtolus autem Ioannes hoc loco de ijs ſolicitus eſt, qui verè credunt, ac Deo ſedulo placere ſtudēt. Hi enim ſi à corde ſuo non reprehenduntur, magnam habent apud dominum fiduciam, & ab eo illuminantur, & ſi quid interdū ex ignorantia peccent, facile apud eundem excuſantur. Sed qui fidem relinquunt, vel negligentes ſunt diſciplinæ, blandiri ſibi hac ſententia non poſſunt, ſunt enim frequēter in aliquo crimine, licet hoc ipſi non reputent. Denique etiam ſic intelligere licet ſententiam Ioannis: quòd non condemnat eos propria conſciētia, qui fiduciā habeāt apud Deum, ex ea ſaltem parte, quòd contra conſcientiam non agant, iuxta illud ad Rom: *Beatus qui nō iudicat ſemetipſum in eo quòd probat*. Similiter & Chriſtus loquitur: *Miſericordes miſericordiam conſequentur*, non utique

Galat. 1.
Philip. 3.

Ephes. 2.
Tit. 3.

Rom. 14

M ſignifi-

significans, misericordiam consequuturos, sed misericordiam erga proximum, medium esse ad hoc necessarium, vt quis à Deo misericordiam obtineat. Notandum est & hoc, quod non doceat hic Ioannes, debere vnumqueng; Christianorum certò statvere, impetraturum sese quicquid petierit, sed ostendit cuius rei fiduciam & spem habeant sancti bona conscientia præditi. Certa quidem est doctrina, quòd voluntatem timentium se faciet dominus, & deprecationes eorù exaudit, sed iuxta certum est & illud Sapientis: Qui auertit aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Et illud Iacobi: Petitis, & non accipitis, eo quòd malè petitis, vt in concupiscentis vestris insinuatis. Ex conscientia autem testimonio rectè quidem speramus nos facere Dei mandata, sed ob cordis nostri inscrutabilitatè certi esse non possumus. Et illud animaduertendum, non reprehendi illum à corde suo, qui dat operam, vt magis magisque proficiat, & multa interim leuiora committit peccata, quæ quotidie conatur minuere, quotidie veniam postulans, quemadmodum docet August. lib. de perfect. iusticia. Sed nec is à corde suo reprehenditur, qui à sceleribus vita in melius commutata, discedit, vt in Enchiridio inquit August. Reprehèdi enim à corde suo, est condemnari à sua conscientia, tanquam qui velit criminose adhuc viuere.

Existit

Existit hic altera difficultas. Quomodo enim verum est, quod hic ait Ioannes, Quicquid petierimus, accipiemus ab eo, cù Apostolus Paulus qui mandata Dei seruauit, non impetrauerit vt à se auferretur stimulus carnis, & pro multis Iudæis orauerit, qui non sunt ad Christum conuersi. Ad hoc responder August. hanc & similes scripturas, quicquid petieritis accipietis, de illis intelligi, quæ pertinent ad æternâ salutem, & quæ ad eos qui petunt, propriè pertinent: nam de his quæ petuntur pro fratre, in fine huius epistolæ erit dicendi locus.

Quoniam mandata eius custodimus. Ideo, inquit, exaudiemur in omnibus petitionibus nostris, quia mandata eius seruamus, & facimus quæ placita sunt ei. Peccant igitur qui docent opera sanctorum Deo non placere. Nam de iustorum operibus eodem hic sermone loquitur Ioannes, quo Christus de seipso, vbi ait: Ego quæ placita sunt patri, facio semper. Pudeant qui docent Deum solam fidem respicere, & eius tantum intuitu donare quæ petunt fideles, ad opera autem iustorum nihil attendere: cum expressè hic dicat Apostolus, accipere nos quicquid petierimus, quia Dei mandata seruamus: quæ nam autem mandata intelligat, clarè explicat, subiiciens, fidem in mediatorem & illi charitatem erga proximum coniungens.

Et hoc est mandatum eius, vt credamus in nomine

M 2 sly

Pfal. 144

Prou. 28.

Iac. 4.

Cap. 71.

2. Cor. 12.

Rom. 9.

Tract. in

Ioan. 71.

& 102.

Ioan. 8.

Matth. 6
Deut. 28.

filij eius. Credere in nomine filij, est credere in filium: vt cum dicitur, Sanctificetur nomen tuum, tu sanctificeris: & nisi timueris nomen eius terribile atque gloriosum, hoc est, dominū Deū tuū. Recenset autē hoc loco Ioannes præcipuum fidei articulum, per quem solum inter ōnes fidei articulos homo lapsus reparatur & saluatur. Is autem est de mysterio incarnationis Christi, & omnium quæ in humana natura Christus in primo homine gessit.

Ioan. 13.
& 15.

Sicut mandatum dedit nobis. Explicat modum dilectionis. Mandauit enim Christus, vt diligamus nos inuicem, sicut ipse dilexit nos, hoc est, ad vitam æternam. Potest interim repetitio hic tantum intelligi, inculcans dilectionē esse præceptam.

Et qui seruat mandatum eius, in illo manet, in Christo videlicet, tanquam in gubernatore & saluatore suo, sicut palmes in vite, & viuum membrum in capite. *Et ipse in eo,* id est, tanquam in templo ac domo sua, sicut vitis in palmite, vitalem ei & fructiferum succum suppeditans.

Tract. 6.

Et in hoc scimus, id est, per hoc cognoscimus, quoniam manet in nobis, inhabitans corda nostra tanquam templum suum, ex spiritu quem dedit nobis, ex dilectione fraterna quam inspirat nobis gratis donatus Spiritus sanctus. Si enim (vt ait August. in hunc locum) inueneris te habere charitatem, habes spiritum Dei, & inhabitaris

à tota

à tota Trinitate. Loquitur autem Ioannes (vt frequenter admonuimus) non de certa sciētia, sed de cognitione probabili tantum signo percepta: quo modo & Paulus ait: Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Exponitur etiam aliter hic locus, & verbis Ioannis satis consentaneè: vt Apostolus non intelligatur fraternam dilectionem, signū dare, quod Deus in nobis maneat, sed ostendere quod Deus maneret in ipso & coapostolis eius, tāquam veracibus doctoribus: ex multiplici videlicet Spiritus .S operatione, & varijs charismatibus quæ in se Ioannes habebat. Erat enim consuetudinis Apostolicæ doctrinæ suæ veritatem varijs signis & miraculis comprobare. Sic Apostolus ad Romanos: Non audeo (inquit) aliquid loqui eorum quæ per me non effecit Christus in obedientiam gentium, verbo & factis, in virtute signorum & prodigiorum, in virtute Spiritus sancti. Et ad Corinthios: Sermo meus & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis. Et ad Hebr: Doctrina confirmata est, contestante Deo signis & portētis, & varijs virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. Sic in Actis Apostolorum ad Apostolicæ doctrinæ confirmationē crebro leguntur facta signa. Quin & Christus in Euangelio doctrinæ suæ

Rom. 8.

Rom. 15.

1. Cor. 2.

Hebr. 2.

Matt. 9.

IN I. EPIST. IOANNIS
 suæ per miracula fidem adstant. Verum quia
 hæretici & magi ad errores suos confirmados,
 & ipsi signa interdum quædam aut faciunt aut
 facere videntur, & Spiritum sanctum habere
 se iactant: cuiusmodi in Actis fuisse legitur Si-
 mon Magus, & pseudoprophete & Antichristi
 multi in Euangelio exoritur dicuntur, hinc
 subiicit Ioannes quod sequitur cap. proximo.

A. 8.
 Matt. 24

IN CAPVT IIII.

Nolite omni spiritui credere. Nomē, spi-
 ritus, in scriptura non tantum de-
 signat Spiritum sanctū, sed & ope-
 rationem eius, nempe doctrinam,
 reuelationem, miraculū, vt apud Apostolum:
 Spiritus prophetarum, Prophetis subiecti sunt,
 hoc est, mens, sententia, reuelatio, doctrina pro-
 phetarum talis est, vt ipse propheta possit ta-
 cere, et meliori locum dare. Et rursus: Spiritum
 nolite extinguere, prophetias nolite spernere:
 omnia autem probate, quod bonum est tenete.
 Sensus igitur Ioannis est: Nolite credere omni
 doctrinæ, quæ se iactat trad. tā à Spiritu sancto:
 siue nolite cuius credere, qui doctrinam suam
 iactitat esse à Spiritu sancto, esse verbum Dei,
 esse Euangelium, esse sacram scripturam. *Sed*
probate spiritus, id est, discernite doctrinas, et tenta-
 tate doctores, an verè sit ex deo eorū doctrina.

1. Cor. 14
 1. Thes. 5

Quo-

Quoniam multi Pseudopropheta exierunt in mun-
dum, id est: Sunt enim iam multi doctores in
mundo, qui videtur esse repleti Spiritu sancto,
& dicunt, hæc dicit dominus, & verè non sunt
prophete missi à Deo, sed falsa docentes pseu-
doprophete. Vt nomen Prophetæ pro sancto
doctore ponitur, qui veram tradit doctrinam,
quomodo vulgus Iudeorū & Moyse Christū
Prophetā appellarunt: ita contrā, pseudopro-
phete vocantur qui falsa docent similitudinem
aliquam cum veris doctoribus habentes ac pro-
talibus se ingerentes. Sed quomodo iubet Io-
annes christianis omnibus, vt probent spiritus
an ex Deo sint, cum Apostolus ad Corinthios
dicat discretionem spirituum peculiare quo-
rundam esse donum, nec omnibus donatum?
Respondendum est quod iuxta verba Ioannis
Apostoli omnes christiani probent spiritus an
ex Deo sint, dum illis credunt qui spirituum
habent discretionem. Vnicuique enim dantur
dona Spiritus S. ad vtilitatē totius ecclesiæ, sic
oculus corporalis solus quidē, sed nō sōli sibi vi-
det. Quemadmodum igitur dum alia membra
ductū oculorum sequuntur quodāmodo etiam
ipsa per oculū vidēt? Ita dum ecclesia christia-
na eos audit qui veram doctrinam nouerunt,
& discretionem spirituum habent etiam ipsa
spiritus discernere dicitur. Vnde Ioannes Apo-
stolus sciēs sese præ illis ad quos scribebat habe-

Hiere. 23.
 Eze. 13.

Deut. 18.
 Matth 24

1. Cor. 12.

re hanc discretionem spirituum, dat eis signum
vt Apostolo credentes doctrinam discernent.

*In hoc, inquit, spiritus Dei cognoscitur. Omnis spiritus
qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo*

Eccli. 6.

est. Sic Ecclesiasticus: Fili si attenderis mihi, disces: & si accommodaueris animum tuum, sapiens eris. Si inclinaueris aurem tuam, excipies doctrinam; & si dilexeris audire, sapiens eris. In multitudine presbyterorum prudentium sta, & sapientia illorum ex corde coniungere: vt omnem narrationem Dei possis audire, & prouerbia laudis non effugiant a te. Et si videris sensatum euigila ad eum, & gradus ostiorum illius exterat pes tuus. Vt autem credat quispiam his qui spirituum habent discretionem, id fiet, si in preceptis Dei, & in his quae suae sunt vocationis diligenter se exercent: si gradum suum in Ecclesia agnoscat, & quae ad nobilio-

Psal. 17.

Eccl. 2.

Eccl. 6.

ra membra pertinent, sibi non arroget. Protector est enim Deus omnium humilium, ne a pseudopropheta decipiantur: vnde post superiora illa verba subdit Sapiens: Cogitatum tuum habe in preceptis Dei, et in mandatis illius maxime assiduus esto, et ipse dabit tibi cor: & concupiscentia sapientiae dabitur tibi. Scripsit admodum doctè & latè Petrus à Soto, contra Brentium stulte ex hoc loco Ioannis & similibus statuentem, omnes omnino Christianos debere sibi de qualibet doctrina iudicium ar-
rogare,

rogare, an ex Deo sit: & saluari non posse eos qui in rebus fidei superiorum ac doctiorum sequuntur iudicium. *In hoc cognoscitur spiritus Dei, id est, per hoc cognoscitur doctrina Dei. Omnis spiritus, id est, doctor qui confitetur, fide suam esse ostendit, vel hoc fide credendum esse docet, Iesum Christum in carne venisse, id est, quod Iesus Christus fuerit verus Deus ante omnia secula, & postea venerit in carnem, id est, homo factus sit, habens carnem & animam rationalem: vel in carne venisse, id est, quod fuerit verus Deus, & postea inter homines conuersatus sit in carne, id est, in humana natura. Talis (inquam) omnis doctrina est ex Deo, doctrina est veritatis. Nomen (carnis) ponitur pro homine vel humana natura, per synechdochen, sicut & ibi: Verbum caro factum est. Sed dicit quispiam hunc fidei articulum de incarnatione filij Dei confitentur Pelagiani, Lutherani, Sacramentarij, ceterique complures haeretici, quorum tamen doctrina ex Deo non est: Eundem recipiunt & mali Catholici qui nec ipsi tamen ex Deo sunt. August. igitur, Beda, & Dydimus intelligunt Ioannem loqui de ijs qui confitentur hunc articulum non tantum ore & fide, sed etiã opere: seruado scilicet omnia quae Deus homo factus seruanda docuit; sicut contra Paulus dicit quosdam esse qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Sed rectius intelligitur Ioannes hic*

Tit. 1.

hic fuisse sollicitus de hæreticis sui tēporis Cerintho, Ebione & similibus, qui doctrinam de Deo homine facta (vt suprà attigimus, & infra latius docebimus) non recipiebant. Est igitur sensus Ioannis, Omnem doctrinā, siue omnem doctorem qui docet Deum hominem factum, & hunc esse Iesum, ex Deo esse, ex ea scilicet parte qua hoc docet; sicut si iam solliciti de hæresibus nostri temporis diceremus: Omnis qui docet corpus domini esse in Eucharistia, & offerri rectè pro defunctis, ex Deo est, ex ea videlicet doctrinæ parte. Sicut enim rectè docet August. Cum hæretici credunt & defendūt aliquos veros fidei articulos, nō nisi singulari Dei gratia hoc faciunt, vnde cum reuertuntur ad Ecclesiam sicut approbamus, & nostrum esse agnoscimus baptismum quē in nomine sanctæ Trinitatis acceperunt: ita fidem Trinitatis & Christi incarnati Dei donū esse cognoscimus & approbamus, errorem tantum detestantes. *Omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est.* Sic legunt veteres Latini, Leo, Beda, Augustinus & Græcus Irenæus. Sed Græci codices hodiè sic habent: Omnis spiritus qui non confitetur Iesum in carne venisse &c. olim habuerunt etiā Græci codices, Qui soluit Iesum, vt mox clarum fiet. Doctrina illa soluit Iesum, quæ docet non esse in vna Iesu persona duas naturas, diuinam & humanā: contradicens Athanasij Symbolo,

Lib. de pa-
tiētia ca.
27. & 28.
& lib. de
vnico ba-
ptismo
cōtra Pe-
tilianū.
Greg. ho-
mi. 10. su-
per Eze-
chielem

bolo, vbi ait: Dominus noster Iesus Christus Dei filius, Deus & homo est, Qui licet Deus & homo sit, nō duo rāmen, sed vnus est Christus: Vnus autem non conuersione diuinitatis, &c. Loquitur autem Ioannes propriè de Cerintho & Ebione, qui tempore eius docebant Iesum non esse Christum: Iesum non esse Dei filium: sed Christum intrasse in Iesum in baptismo, & rursus ab eo passionis tēpore auolasse: Iesum esse passibilem, Christum esse impassibilem, sicut suprà ostensum est. Vide super hunc locum Irenæum lib. 3. cap. 18. & 19. Cerinthum autem & Ebionem postea sequutus est impius & infelix Nestorius, docens filium Mariæ passum & crucifixum non esse filium Dei Patri suo consubstantialem, sed esse duos distinctos, verbum & Iesum, licet tropica quadam locutione propter merita vitæ, Mariæ filium diceret posse vocari Deum, de quo sic scribit Socrates. Nestorius dum naturaliter eloquens esset se putabat doctum, & libris antiquorum interpretū dedignabatur incumbere, omnibusq; se meliorem esse putabat, ignorans quod in catholica Ioannis epistola in antiquis exemplaribus habeatur. Omnis spiritus qui soluit Iesum à Deo non est. Hunc enim sensum ex veteribus exemplaribus abstulerunt, qui separare volunt ab hominis dispensatione diuinitatem. Quapropter veteres interpretes hoc ipsum designa-

Lib. 12.
hist. Tri-
part. c. 4

Cap. 5.

Vide August. de here. h. 46 ad Quodvultdeū.

fignaturū, quod aliqui adulterarint hanc epistolam, soluere hominem à Deo volentes. Hęc Socrates. Soluit Iesum post Nestorium etiam Euthyces quidam Abbas Constantinopolitanus: de quo sic dicit Leo Papa in epist. 10. quę est ad Flavianum, quam vniuersales Synodi ab omnibus fidelibus vsq; ad extremum apicem recipendam mandant. Fidei, inquit, sacramento Euthyces nimium æstimandus est vacuus, qui naturam nostram in vnigenito Dei, nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam resurrectionis agnouit, nec sententiã B. Apostoli & Euangelistę Ioannis, expauit dicentis: Omnis spiritus qui soluit Iesum, etc. Quid est autē soluere, nisi humanã ab eo separare naturam; & sacramentum fidei per quod vnum saluati sumus impudētissimis euacuare figmētis? Hęc Leo. Soluerunt etiam Iesum Cerdon & Manichæus, dicentes Christū non habuisse veram carnem, sed simulatam, in qua non solum passionem & mortem, sed etiam resurrectionem mentiretur. Soluit enim Apelles docēs Christum carnem suam ex mundi elementis accepisse, eaq; mundo reddidisse, cum sine carne resurgens in cœlum ascēdit. Soluit & Arrius, negans illum verum Deum fuisse, & animã humanam habuisse. Soluit Apollinaris, docens eum non habuisse mentem qua anima hominis est rationalis, sed verbū illi pro mēte fuisse.

Et hic

Et hic est Antichristus, de quo audiimus, quoniam venit, id est, quod venturus esset, & nunc iam, id est, nostro tempore est in mundo. Vos ex Deo estis filii, Christo fide & charitate adhærendo, & vicisti eos, id est, Antichristos, vel Antichristū (sicut aliqui codices habent) dum per veram fidem hæreticorum technas contēnitis, quoniam maior est qui in vobis est, quam qui in mundo, id est, potentior est qui vos inhabitat Deus ad protegendum vos, quam diabolus qui impios inhabitat, ad decipiendum & impugnandum. Hęc sententia maxima est sanctorū cōsolatio, dum tentantur, & conatur Sathanas circumuenire. Docet & hęc sentētia seruare veram & Christianam humilitatem; dum victoriam contra Antichristos non tribuit, iuxta superbum Pelagij dogma, humanis viribus, sed potentię & misericordię Dei. Simulque considera, quod Ioannes potentię Dei tribuat non solum quod omnia crimina vitemus, sed etiam quod ab antichristis non seducamur. Quia iuxta definitionem Synodi Palestinę quã semper tenuit Catholica Ecclesia: Quodocunque contra illicitas concupiscentias & tentationes dimicamus, quamuis & illic habeamus propriam voluntatem, non tamē ex illa, sed adiutorio Dei nostra prouenit victoria. Antichristum vincit qui ei non consentit; quem prauus doctor non supplantat; qui in fide insurgētibus hæreticis persistit:

Vide August. epistol. 106. ad Paulinum.

fistit: quemadmodum ille carnem suam vincit, qui eam cohibet ne malum perficiat, sed cogit membra sua seruire iustitiæ. At qui ad tempus ab aliquo peccato abstinere vitium vitio pelens (sicut qui propter gloriam abstinere à fornicatione, vitium non vincit, sed spiritus à vitio victus est. Consentit enim seruire huic cupiditati nisi per alteram potentiozem impediretur. Nunquam vna cupiditas alteram sanat.

Luc. 6.
Ioan. 3.

Ipsi de mundo sunt, id est, Antichristi, praua mundanarum rerum concupiscentia oppressi. *Ideo de mundo loquuntur*. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Et sicut ait Baptista: Qui est de terra, vt terrenus est, ita & terrena loquitur. Loquuntur autem hæretici de mundo, id est, de prauitate & impietate; & imprimis dum diligentissimè falsam suam doctrinam disseminant, dum Christianæ fidei per sapientiam mundanam aduersantur, per corruptæ rationis iudicium impia docetæ (exempli gratia) fieri non posse vt filius Dei sit patri coæternus, vt Deus sit homo, vt virgo intacta pariat, vt caro de puluere resurgat immortalis, vt homo de terra æditus mansionem percipiat in cælis, vt recens natus paruulus verè peccator sit, vt ad benè operandum humanum sibi sufficiat non arbitrium, vt qui in cælis agunt, desideria hic nostra cognoscant, vt panis in Christi corpus mutetur, & cetera similia. Ad hæc loquuntur hæretici

de mun-

de mundo, quia ferè secūdum impudicum cor suum docent liberè exercere peccata carnalia, vt patet in plurimis & turpissimis hæresibus apud August. in lib. ad Quod vult deum de hæresibus: Rursus in Iouiniano & Vigilantio. Id quod certè manifestissimum est in omnibus nostri seculi hæreticis, qui omnes vnanimiter docent licitum esse ijs qui vouerunt continentiam contrahere matrimonium: docet impiam esse legem de sacerdotum cœlibatu: reijciunt canones prohibentes matrimonia consanguineorum: docent neminem obligari legibus ieiuniorum vel abstinentiæ. Loquuntur item de mundo hæretici, quia honores & temporalia commoda toto corde ambiunt. Sicut enim ait August. Hæreticus est qui alicuius temporalis commodi & maximè gloriæ, principatûsq; sui causa falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. Hinc & alius sermo mundanus consequitur. Detractionibus enim & maledictis in catholicos, licet hi cū omni lenitate & pietate apud Deum sua dogmata tradant, inuehuntur. Audi (inquit August.) homines de mundo lo-

Lib. de
utilitate
credendi
cap. 1.

Traçt. 7.
in hunc
locum.

possef-

possessiones. *Et mundus eos audit.* Quisq; enim libéter eos audit qui loquuntur ea, quæ in corde suo versat, sicut ait Christus: Si de mundo fuissetis, mundus quod suū erat, diligeret: Oves autem Christi quia de mundo non sunt, nō audiunt vocem alienorum. Adijcit autem hoc Ioannes, ne ex multitudine eorum qui hæreticis adherent fideles scandalizentur, quasi dicat: Multi quidem hæreticos audiūt, sed parui æstimandum est, quia tātum impij & carnales eos audiunt, Nullius autem facienda est quamlibet magna impiorum multitudo: Melior est enim vnus timens Deum quam mille filij impij. Notetur hoc diligenter. Qui enim gnauiter se exercet in mandatis Dei, non facile labetur in hæresin, iuxta illud Psalmistæ: Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo, quia in æternum mihi est.

Ioan. 15.
Ioan. 10.
Eccli. 16.
Psal. 118.

Nos ex Deo sumus. Qui nouit Deum, audit nos. Aliud signum proponit Apostolus, quo vera doctrina à falsa discernatur. Nos, inquit, Apostoli ex Deo sumus, habentes scilicet veram doctrinā religionis ex gratia Dei, & eam alijs tradentes. *Qui nouit Deum*, id est, qui cum Deo amicitiam & societatem habet, *audit nos*, obedit nobis, creditque doctrinæ nostræ. *Qui non est ex Deo*, id est, qui Dei gratiam non habet, sed suæ corruptæ rationi relinquitur, non credit doctrinæ nostræ, sed eam tanquam ridiculam & falsam

falsam reijcit. Idèd audit aliquis Apostolos & credit eis docentibus, quia ex Deo est, siue quia Dei gratiam & Dei adiutorium habet. Nam vt ait Apostolus Paulus, Animalis homo nō percipit ea quæ sunt spiritus Dei: stultitia enim est illi, & non potest intelligere. Et sicut definit cōcilium Arausicanum, Nemo potest credere Euangelio sine gratia sancti Spiritus.

In hoc cognoscimus spiritum veritatis & spiritum erroris. Per hoc quod aliquis audit & credit mihi & coapostolis meis cognoscimus quod habet spiritum veritatis seu verā doctrinam: per hoc autem quod aliquis non credit, sed doctrinæ meæ resistit, cognoscimus quod habet spiritum erroris seu mendacem. Hoc signo, nempe quod credatur vel non credatur doctoribus & pastoribus ecclesie, semper discretus est à Christianis spiritus veritatis à spiritu erroris: vt ex veteribus liquet concilijs: & est à nobis ostensum in Symbolo, vbi dictum est quomodo pastores agant in traditione dogmatum.

Charissimi diligamus nos inuicem, quia charitas ex Deo est. Post interpositam de hæreticis vitandis admonitionem, redit ad charitatem fraternā. Diligamus nos inuicem, quia dilectio eximiū illud opus est quod Deus per singularem gratiam suam in nobis operatur, ita vt omnis qui diligit, per regenerationem gratuitam Dei sit filius, & notitia familiaris amicitie quæ in bo-

N norum

1. Cor. 2.

Can. 5. 7

Vide etiā

Aug. epi-

stola ad

Vitalē,

quæ est.

107. & li.

1. de præ-

dest. san.

Cap. 67.

norum operum similitudine consistit Deum cognoscere. Illud, *Charitas ex Deo est*: Verum est de qualibet charitate, id est, boni cupiditate siue bona voluntate, quæ quantumuis exigua fuerit, sine Dei tamen gratia haberi non potest, vt recte ostendit Augustinus lib. primo de gratia Christi cap. 20. & 21. & lib. 2. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 9. Item lib. de gratia & lib. arbitrio cap. 17. & Canon quarrus concilij Carthaginensis. Sed quæ hæc est ratio? Diligamus inuicem, quia charitas ex Deo est? Ratio est quæ datur per solutionem tacitæ obiectionis, poterat enim quis dicere Ioanni. Cur toties inculcas præceptum dilectionis, quod admodum nobis est graue, arduum & impossibile? Huic responderet Ioannes. Ideo frequenter inculco dilectionis præceptum: vt vbi hoc tibi impossibile senseris, ad Deum confugas, petens ab eo, vt ipse det tibi dilectionem fraternam, faciâtq; tibi præceptum facillimum: quia ex ipsius gratia & non ex humanis viribus sibi derelictus habetur huius præcepti impletio. Similis locus est in Deutero. Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, sed iuxta te est &c. Quem locum exponit Apostolus ad Romanos. Similis quoq; locus est cap. vlt. huius epistolæ: Mandata eius graua non sunt, Et apud Matthæum: Venite ad me omnes qui laboratis, &c. Cur (inquit Augustinus)

Deut. 30.

Rom. 10.

Matt. 11.

Augustinus) dictum est, diligamus inuicem quia dilectio ex Deo est, nisi quia præcepto admonitum est liberum arbitrium, vt quæreret Dei donum? quod quidem sine suo fructu admoneretur, nisi prius acciperet aliquid dilectionis, vt addi sibi quæreret, vnde quod iubeatur impleret.

Lib. de
gra. & li.
arbi. c. 18

Qui non diligit, non nouit Deum, non est Deo amicus, *Quoniam Deus Charitas est*, siue dilectio. Amicitia autem non est inter dissimiles, sed inter similes tantum. Dicitur autem Deus charitas, quem admodum Christus dicitur virtus & sapientia, lux & veritas: quia videlicet non distinguitur in Deo qualitas à substantia, vt pote qui totus sit essentia simplex & omnibus modis incomposita: In quo bonitas, sapientia, potentia, dilectio, & similia non insunt accidentaliter, aut per participationem, sed plenè atque essentialiter. Idem ergo est, siue dicas per nomen concretum, Deum esse sapientem, Deum diligere: siue per nomen abstractum Deum esse sapientiam & charitatem. Dicitur autem pater charitas & filius charitas & Spiritus sanctus charitas: & omnes tres vna charitas. Peculiariter tamen Spiritui sancto qui ex patre filioque procedit charitas tribuitur, vt & omne donum gratiæ totaque sanatio & humani generis reparatio: Qua de re dictum est in tractatu super Symbolum.

1. Cor. 1.
Ioã. 1 & 8
Ioan. 14.1. Cor. 6.
& 12.Cap. 22.
& 50.

In hoc apparuit charitas Dei in nobis. i. Per hoc apparuit

rui^t charitas Dei erga nos: siue quod Deus sit charitas: per hoc inquam, quod filium suum vnigenitum misit Deus in hunc mundum. Faciēs eum hominem, qui in hoc mundo visibilis & mortalis cæterorum more, quo modo nunquam antea in mundo fuerat, versaretur. Misit autem eum ad hoc, vt nos qui eramus addicti æternæ morti, viuamus, æterna vita liberati à morte per eum tanquam per mediatorem nostrū, qui mortem nobis debitam in se transfudit, & vitam sibi debitam nobis largitus est. Notanter autem vocat hoc loco Ioannes Christum vnigenitum Dei, tum propter Cerinthum & Ebionem, qui Iesum ob virtutum profectum bonāq; merita Dei filium docebant appellatum, similiter videlicet atque cæteri omnes sancti: Certè si non alia ratione Dei filius diceretur, nō vnigenitus esset, sed vnus tantum de grege filiorum. Tum ad exaggerandam Dei charitatem, qui naturalem filium, eūmq; vnicum pro humani generis salute in mortem tradidit. Quia autem venire alicui in mentem poterat dignos fuisse nos & quodāmodo promeritos, quibus Deus filium suum mitteret, quemadmodum æquum est & congruum, vt superior inferiori se honoranti, diligenti & suam opem imploranti succurrat: reijcit hanc opinionationem Ioannes, latius explicans Dei dilectionem, dum ait.

In hoc est charitas, id est, in hac re siue per hūc modum,

Matth. 7
1. Ioan. 3.

modum exercet Deus erga nos charitatem, non quasi nos dilexerimus Deum, honorantes eum vel seruire ei cupientes, vel auxiliū ab eo postulantes: Sed quoniam ipse prior dilexit nos, cum enim odio haberemus, quotidie sceleribus nostris ei aduersaremur, præcepta & admonitiones eius deridentes & contemnētes, vsque ad eū dilexit nos, vt filium etiam suum mitteret, qui propitiatio seu sacrificium esset, quod in cruce immolatum, Deum ob peccata nostra nobis iratum reconciliaret. Pro eo quod nos habemus (propitiationem) legit August. litorē, id est, sacrificatorem. Sacrificauit enim Christus seipsum, vt patrem redderet nobis propitium.

Tract. 7.
in hunc
locum.

Clara admodū & illustris est (vt liquet ex his Ioānis verbis) Dei erga nos charitas, ex incarnatione & passione filij Dei. Cū enim rationalis natura vsq; ad eū refugiat falsitatē, & quātū potest deuitet errorē, vt falli nolit etiam quicumq; amat fallere: quid potuit in vita ista errorum plenissima homini melius cōferri, vt fidentius ambularet ad veritatem, quam quod ipsa veritas Deus Dei filius homini assumpto non Deo consumpto constituit atque fundauit fidem, vt ad Deum iter esset homini per hominē Deum? Hic est enim mediator Dei & hominū homo Christus Iesus. Per id quod est mediator est homo & via perueniendi ad Deum, quia si inter eum qui tendit, & illud quo tendit via media est,

Aug En-
chir. c. 17.
Aug. 11.
de ciuit.
Dei ca. 23.

1. Tim. 2.

dia est, spes est perueniendi. Si autem desit, aut ignoretur qua eundum sit, quid prodest nosse quo eundum sit? sola autem est aduersus omnes errores via munitissima, vt idem sit Deus & homo; quod itur Deus: qua itur homo. Rursus cum omnes in miseria constituti desperatione liberationis fiat miseriores, spe verò subleuentur: quid tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, mentesque mortalium conditione ipsius mortalitatis abiectas, ab immortalitatis desperatione liberandas, quam vt demonstraretur nobis, quati nos pederet Deus quantumque diligeret? Quid verò huius rei tato isto iudicio manifestius atque praelarius, quam vt Dei filius immutabiliter bonus, in se manens quod erat, & à nobis, & pro nobis accipiens quod non erat, prater diuinæ suæ naturæ detrimentum, nostrum dignatus inire consortium, prius sine vilo malo suo merito mala nostra perferret? Deinde cum totum hominis bonum, in amando Deo consistat, præcipua fuit aduentus dominici causa, vt ostenderet Deus dilectionem suam in nobis, commendans eam vehementer, quia cum adhuc inimici essemus Christus pro nobis mortuus est. Hoc autem ideo, vt ipsum Deum, si amare pigebat, saltem redamare non pigeat, Nulla est enim maior ad amorem inuitatio, quam præuenire amando. Et nimis durus est animus, qui dilectionem si

Aug. 13.
li. de Tri-
nit. c. 10.

Aug. de
catechi.
rud. ca 4.

Roma. 5.

nole-

nolebat impendere, nolit & rependere. Opera- Ibidem.
precium est autem animaduertere, quo modo, quanquã & superiores se velint ab inferioribus diligi, quo modo inquam & quanto amore exardescat inferior, cum à superiore se diligi senserit. Ibi enim gratior amor est, vbi non aestuat indigentis siccitate, sed vbertate beneficentiæ profluit. Jam verò si etiam se amari posse à superiore desperabat inferior, ineffabiliter commouebitur in amoris: si vltro ille fuerit dignatus ostendere, quantum diligit eum, qui nequam sibi tantum bonum promittere auderet. Quid autem superius Deo iudicante, & quid desperatius homine peccante? Ad amorem igitur Dei valde exardescere debet homo, cum videt se tanta dilectione Dei præuertum, vt ille dignaretur fieri homo & mori pro peccatore. Denique in incarnatione vnigeniti graditer et Aug. en-
euidenter Dei gratia comendatur. Vnde enim chis. c. 36
naturæ humanæ in Christo tanta gloria, vt vna esset persona Deus & homo, nullis præcedentibus meritis sine dubitatione gratuita: nisi quia magna hic & sola Dei gratia fideliter & sobriè considerantibus euidenter ostenditur, vt intelligent homines per eandem gratiam se iustificari à peccatis, per quam factum est, vt homo Christus nullum habere posset peccatum?

Postremò si expendamus quata sit erga hominem Dei bonitas declarata, quando eum ad

imaginem & similitudinem suam condidit, et vniuersam creaturam corporalē propter hominem instituit, longē plus homini impensum esse inueniemus, quādo Deus homini sibi contrario et per impietatem corrupto semetipsum impendit, et summus rerum conditor propter hominem reparandum factus est infirmus. Maior est autem creator vniuersa creatura. Plus est igitur sicut canit Ecclesia quod in fine seculorum Pascha nostrū immolatus est Christus, quam quod ab initio factus est mundus.

Charissimi si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. Explicat quomodo Deum redamare debeamus, quia Deum, scilicet sicuti est, nemo in hac mortali vita vidit vnquam, aut videt, siue mente, siue corporeis oculis: Ideoque non potest omnino eum vt decet redamare; vrpote non satis benē cognitum. Sed, *Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet*, id est, Deus in nobis habitat, et sibi fieri reputat, quicquid proximis impendimus. *Et charitas nostra perfecta est*, dum scilicet proximum diligimus, quia dilectio proximi est dilectio Dei. *Deum nemo vidit vnquam.* Vidit, pro videt, siue (videre solet) vt significetur omne tēpus, quasi dicat, Deus non videtur à nobis sicuti est. Dicitur autem charitas nostra erga Deum perfecta, nō quasi exactē bonum perficiamus, aut quasi non semper sit in dilectione proficiendū, sed quia dum proximum

num diligimus, etiam Deum eatenus diligimus, vt non sit nos tanquam non redamantes & ingratos condemnaturus.

In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus. Reddit iterum ad doctrinæ seu fidei mentionē. Per hoc, inquit, cognoscimus, quod nos Apostoli in Deo manemus tanquam veraces doctores: quodque Deus in nobis habitat, ac per nos loquatur; per hoc (inquam) *quoniam de spiritu suo dedit nobis*, id est, quod dedit nobis charismata spiritus sui, & virtutem signorum & prodigiorum. *Et, id est, insuper vidimus etiā corporalibus oculis eum quem prædicamus, & testificamur vobis*, quod Deus Pater misit filium suū, ad hoc vt esset Saluator mundi, id est, vt saluos faceret à peccatis homines impios per totum mūdum diffusos.

Quisquis confessus fuerit, quoniam Iesus est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. Nemo igitur desperet, quia et si videamus nos sceleribus deprimi & Deum minimē diligere, curramus nihilominus ad medicum; Ipse saluator est impiorum; Bonum nullum est ei impossibile; nullum malum insanabile; Ipse est saluator impij mūdi. *Quisquis confessus fuerit*, id est, quisquis crediderit nobis Apostolis in hac prædicatione, & ore suo apertē declarauerit fidem suam, confitēs quod Iesus, quem peperit Maria, & est à Pilato crucifixus sit naturalis & vnicus Dei filius,

lius, missus à Patre in mundum vt saluaret deprauatum genus humanum, Deus in eo manet tanquam in templo suo quod ipse illustrat, & ipse in Deo manet tanquam illustratore suo, tanquam Dei cultor, tanquam verè fidelis.

Et nos cognouimus eum & credimus, &c. Redirunt ad charitatis mentionem. Sicut iam dixi (inquit) nos testari id quod vidimus, & doctrinam nostram ex sancti Spiritus operationibus veracem ostendimus: Ita & nunc ex multis nos dico argumētis nouisse, firmissimèque credere quod vehementer nos Deus diligit, ac filium suum in mundum miserit ex incredibili erga nos charitate, non vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum, ita vt meritò dicamus.

Deus charitas est, &c. qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Et sicut qui confitetur nostram doctrinam in Deo manet, & Deus in eo: Ita qui Deo homines diligenti simillimus est, manet in fraterna dilectione, manet in Deo tanquam Dei cultor in gubernatore & saluatore suo, & Deus manet in eo tanquam in filio suo adoptiuo, ac templo suo. Coniungit igitur semper Ioannes fidem siue confessionem fidei cum charitate, nunc de fide & doctrina, nunc de fraterna charitate differēs. In Christo enim Iesu neque infidelium eleemosynæ, neque fides eorum qui fratres oderūt quicquam valet, sed ea

Ioan. 3.

sed ea tantum fides quæ per charitatem operatur. Pulchrè August. Sola (inquit) charitas facta hominū discernit. Tradidit Christum in mortē & Deus pater & Iudas: Deus cogitauit salutem nostram qua redempti sumus: Iudas cogitauit precium, quo vedit dominū, diuersa ergo intentio diuersa facta fecit, cū sit vna res. Hoc diximus in similibus factis; In diuersis factis inuenimus sœuientem hominem factum de charitate, & blandum factum de iniquitate. Puerum cædit pater, & magno blanditur. Videre quid commendamus, quia non discernuntur facta hominum, nisi de radice charitatis: Nam multa fieri possunt quæ speciem habent bonam, & non procedūt de radice charitatis: habet enim & spinæ flores: quædam verò videntur aspera, videntur truculenta, sed fiunt ad disciplinam dictante charitate. Semel ergo breue præceptū tibi præcipitur, dilige, & quod vis fac: siue taceas, dilectione taceas: siue clames, dilectione clames: siue emendes, dilectione emendes: siue parcas, dilectione parcas. Radix sit intus dilectionis, non potest de ista radice nisi bonum existere. Hæc Augustinus.

In hoc perfecta est Dei charitas nobiscum. Docet quomodo probare se quisque possit, quantum in charitate profecerit. *in hoc, seu per hoc,* inquit, tā perfecta esse in nobis erga Deum charitas ostenditur, vt dici possimus redamare Deum,

Galat. 5.
Tract. 7.
in hanc
epist.

Deut. 6.

Deum, si fiduciā habeamus de die extremi iudicij, siue de iudice nostro, quod cum ad iudicium venerit, sit nos ab æterna morte seruaturus: si desideremus vt adueniat illa dies, si veraciter cupimus exaudiri orantes adueniat regnum tuum.

Matth. 6.

Quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Oecumenius sic exponit. Perfectè diligimus, si confidimus in die iudicij: quod erimus sic in hoc mundo irreprehensibiles & puri, sicut nunc Christus est: vt ponatur verbum, simus, pro erimus. Sed hoc sensu debuisse Ioannes dixisse: Fiduciam habeamus quod sicut ille est & nos erimus in die iudicij in hoc mundo, vt illud (in die iudicij) construatur cum verbo (sumus). Melior est ergo altera eiusdem expositio Oecumenij: Sicut (inquit) ille est sanctitatis dux & princeps, ita nos ipsum referamus in hoc mundo sanctè ac purè, mortui mundo, semper ipsius mortificationem in corpore circumferentes. Porrò ita vitam degentes, et fiduciam habebimus erga ipsum, et absque timore tunc erimus. Siquidè perfecti in charitate per bona opera procul erimus a timore. Hęc expositio responderet illi quod cap. 3. dixit Ioānes: Omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est, Similiter & Augusti. exponit: Vnde inquit, datur nobis fiducia in die iudicij? quia sicut ille est & nos sumus in hoc mundo.

Tract. 9.
in hunc
locum.

2. Cor. 4.

mundo. Audisti causam fiduciæ tuæ, quia sicut ille est & nos sumus in hoc mundo, id est, quia sicut ille diligit inimicos suos, faciendo solem suum oriri & pluendo super iustos, & iniustos: nos quia inimicis nostris non possumus prestare temporalem solem & pluuiam, præstamus lachrymas cum pro illis oramus. Hęc August. Tractandum hic est quomodo fiducia, id est, spes obtinendæ salutis in die iudicij bonis operibus innitatur: & quomodo gratiæ Dei & omnipotentæ eius. Et homo quidem ac angelus dum integri essent in primæ creationis innocentia, æternam vitam à solo Deo omnipotēta sperabant, qui solus beatam facere potest creaturam: sed per bona opera sua tanquā per merita obtinere eam sperabant, propter quæ sola Deus vitam æternam largiri voluit. Ideoq; spes integri hominis & angelorum nō innitebatur gratiæ Dei, sed omnipotentiæ eius tanquam effectrici beatitudinis & bonis operibus tanquam meritis. Similiter & homo lapsus sperat à solo Deo, sperat vitam æternam tanquā ab eius effectore ac largitore. Sperat quoque per bona opera tanquā per merita obtinere vitam æternam, iuxta hunc locum Ioannis, & illud Apostoli Pauli: Reddet unicuique secundum opera eius: ijs quidem qui secundum paciētiam boni operis, gloriam, & honorē, & incorruptionem quærunt, vitam æternā. Nihilominus iam post lapsum

Matth. 9.

Rom. 2.

lapsus spes vitæ æternæ, etiam in ijs qui multa sibi bona merita ex Dei gratia compararunt, multis de causis misericordiæ Dei inniti debet. Et primum quidem, quia meræ gratiæ est quod sancti in bonis operibus perseuerent, & perseuens peccatum efficaciam meritorum præcedentium non perdant: Nisi enim dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam. Deinde quia gratiæ est quod Deus ignoscat peccata iustorum, iuxta illud: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur: de quo vide Aug. in lib. de correptione & gratia. cap. 12. & in alijs locis. Postremò, quia gratiæ est, quod Deus operibus iustorum bonis quidem, sed bonum non perficientibus, siue non perfectè bonis, & proinde nõ perfectè merentibus, largiatur perfectum præmium, perinde ac si essent perfectè bona. Vnde Hilarius in illud Psal. 51. Speravi in misericordia domini in æternum, etc. Spes, inquit, in misericordia Dei in seculum & in seculum seculi est. Non enim illa ipsa iustitiæ opera sufficiēt ad perfectè beatitudinis meritum, nisi misericordia Dei etiam in hac iustitiæ voluntate humanarum demutationum & moruum vitia non reputet. Hinc illud Prophetæ dictum est: Melior est misericordia tua super vitam: quia quamuis probabilis per iustitiæ operationem vita iustorum sit, tamen per misericordiam Dei plus meriti con-

Matth. 5.

Psal. 62.

sequetur. Ex hac enim vita in vitam proficit æternam, & operationem iustitiæ. In tantum misericordia Dei muneratur, vt miserans iustitiæ voluntatem, æternitatis quoque suæ iustum quémque tribuat esse participem. Et B. Fulgentius lib. 1. ad Monimum: Vita æterna, inquit, etiam idèd non iniuste dicitur gratia, quia non solum donis suis Deus dona sua reddit, sed quia tantum etiam ibi gratia diuinæ retributionis exuberat, vt incomparabiliter atque ineffabiliter omne meritum quânis bonæ & ex Deo datæ humanæ voluntatis atque operationis excedat, sicut ait Apostolus: Non sunt condignæ

Rom. 8.

Lib. 2. de bono per seuer. c. 6

Matth. 5

2. Par. 19

ris, sed bona opera inuenta sunt in te. In Dei iudicio extremo (inquit August.) etiam misericordia necessaria est, qua fieri beatus, cui non imputauit dominus peccatum, sed tunc pro bonorum operum meritis iusto iudicio etiam ipsa misericordia tribuetur. Cum enim dicitur: Iudicium sine misericordia illi qui non fecit misericordiam, manifestatur in his in quibus inueniuntur bona opera misericordie, iudicium cum misericordia fieri, ac per hoc etiam ipsa misericordia meritis bonorum operum reddi. Hec August. Et pro operibus misericordie mensuram bonam confertam & coagitatam & supereffluentem nobis in sinum dandam ait dominus in Euangelio. Cum igitur hec gratie tribuatur etiam propter bona opera, spes sanctorum que nititur gratie, etiam recte bonis operibus inniti potest. Vnde in orationibus suis sancti allegant interdum bona opera sua, ut Dauid in Psalmis: Non sedi cum concilio, &c. Ibidem. Iudica me domine quoniam ego in innocentia mea, etc. Et Ezechias: Obsecro domine, inquit, memento quare quomodo ambulauerim coram te in corde perfecto, & quod placitum est coram te fecerim. Et Nehemias: Memeto mei Deus meus in bonum secundum omnia que feci populo huic. Memento mei Deus pro Tobia, etc. Et iterum: Memento mei Deus meus pro hoc, & ne deleas miserationes meas quas feci

Lib. de
correp. &
gra. ca. 13
Psal. 31.

Iac. 1.

Luc. 6.

Psal. 27.

Ibidem.

4. Re. 20.

2. Esdr. 7.

Ibid. 6.

Ibid. 13.

feci in domo Dei mei, & in ceremonijs eius. Nec impetrant tantum has gratias merita bonorum operum, sed & probabilia sunt nobis argumenta, quod Deus qui dedit initium, daturus sit & finem, qui dedit parua, daturus sit & maiora, iuxta illud dictum matris Sampsonis: Si dominus nos veller occidere, de manibus nostris holocaustum & libamenta non suscepisset, nec ostendisset nobis hæc omnia. Et illud Pauli: Qui coepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Iesu. Quanto enim plura bona fecerimus, tanto maius habemus vitæ æternæ argumentum: Pulchrè Sedulius ad eum dicit: *Grandia posco quidem, sed tu dare grandia nostri, quem magis offendit, quisquis speranto tepescit.* Qui vero iam primum conuertitur ad dominum & nec dum bene operatus est etiam in hoc niti debet misericordie Dei, ut obtineat ab eo opera sancta & ea incipiat operari, per quæ ad vitæ æternam pertingere possit. Quia autem etiam bonis cor proprium est inscrutabile, ideo bonis suis operibus non usque adeo fidunt. Sicut enim ait Beda ad dominum: Etiam si quid boni tua gratia largiente fecero, quo fine hoc faciam, quæue districtione à te pensetur, ignoro. Magis igitur in Dei misericordia spem ponunt iusti, quam de iustitia sua fidunt, Vnde moriens Ambrosius dicebat, Non timeo mori, quia bonum dominum habemus. Sciens enim

Iud. 13.

Philip. 1.

Paschal.
car. lib. 1.

In 18. ca.
Lucæ.

Aug. li. 2.
contra
Iulianū.
Possid. in
vita Aug.
c. 17

examen æquitatis diuinæ, de bono domino dicit se se magis, quam de meritis suis confidere, Nihilominus verū est (sicut supra ostendimus) quod hic dicit Ioannes fiduciam oriri ex bonis operibus; quod ipsum etiam dicit Paulus: Patientia operatur probationem; probatio spem. **Rom. 5.**
2. Petr. 1. Et Petrus: Satagite vt per bona opera certam vestram vocationem & electionē faciatis. Præcipuè autem sua bona opera intuētur sancti, vt ex illis spem concipiant, quando ad desperationem sollicitantur, sicut patet in Iob, qui cum in maximis esset erumnis, & ad desperationem ab amicis quodāmodo pertraheretur, ante acta sua bona opera commemorat, vt videre est **4. Re. 20.** cap. 29. 30. & 31. Similiter Ezechias moriturus, bonorum operum suorum mentionem facit. **2. Tim. 4.** Et Paulus morti iam vicinus: Bonum, inquit, certamē certavi, cursum cōsummaui, etc. Idem & Hebræos tribulatos bonorum operum quæ antè fecerant commemoratione consolatur, hortaturque ne confidentiam suam amittant. Similiter ferè discipulos suos omnes consolatur. Et sanctus Hilarion moriēs, dicebat: Egredere anima mea, quid times? Egredere anima mea, quid dubitas? Septuaginta ferè annis seruiuisti Christo, & mortem times?

Timor nō est in charitate. Explicat Ioānes quod dixerat de fiducia in iudicio habenda, propterea quod imitatur charitatem Dei. Loquitur autem

autem de timore iudicij extremi, qui cōtrarius est spei sive fiducia de die iudicij: Oritur hic timor ex mala consciētia, & magnū conscientia cruciatū coniunctū habet, de quo dicit Ioānes, Timor pēnam habet: vt contra, spes oritur ex bona conscientia & lætitiā parit. Sicut enim ait Augustinus. Spem gerit bona conscientia. Quomodo mala conscientia tota in desperatione est, sic bona cōscientia tota in spe. Nullus autem conuertitur ab iniquitate nisi diuini iudicij timore percussus, qui ad desperationem produceret nisi fides mediatoris succurreret, in quantum autem homo bonam conscientiam habere incipit, in tantū sperare incipit, & timorem oppositum spei timorem depellere. Cœpit (ait Augustinus) aliquis timere diem iudicij, timēdo corrigit se, vigilat aduersus hostes suos, id est, peccata sua, incipit reuiuiscere interius, & mortificare membra sua quæ sunt super terram, avaritiam, immunditiam, gulam, & similia. Quantum autem mortificat membra sua super terrā, tantum surgunt & corroborantur membra cœlestia, id est, omnia opera bona: Surgentibus cœlestibus membris, incipit desiderare quod timebat: timebat enim ne veniret Christus, & inueniret impium quem dānaret: Paulō desiderat vt veniat, quia inuenturus est pium quē coronet. Ergo incipiat timor, quia initium sapientia timor domini, Timor quasi locū præ-

Rom. 5.**2. Petr. 1.****4. Re. 20.****2. Tim. 4.****Hebr. 6.**
& 10.**Hiero. in**
vita Hilarionis.**1. Ioan. 4.****In Præf.**
Psal. 31.**Tract. 9.**
in hanc
epist.**Colof. 3.****Paulō**
post.
Eccle. 1.

parat charitati. Cum autem cœperit charitas habitare, pellitur timor qui ei præparauit locū: quantum enim illa crescit, ille decrescit: & quantum illa fit interior, timor pellitur foras. Maior charitas, minor timor; minor charitas, maior timor. Si autem nullus timor, nō est qua intret charitas. Sicut videmus per setam introduci linum, quādo aliquid sinitur: seta prius intrat, sed nisi exeat, non succedit linum. Sic timor primo occupat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideō intrauit, vt introduceret charitatem. Hæc August. Ex his patet, quod omnis charitas quæ aliquid semper spei coniunctū habet, pellat quidem timorem, qui est omninō spei contrarius, siue timorē desperationis: Non tamē omnem trepidationem seu omnem conscientiaē anxietatem: sed quāto perfectior fuerit charitas, tanto tranquilliorē & lætiorē reddit conscientiam. Liqueat etiam ex his timorem gehennæ perfectæ charitati nō aduersari; Homo enim benè sibi cōsciū (quales erāt Martyres) rectè sibi ignem æternum proponit, quo tanquam freno concupiscentias suas coercet, iuxta illud Christi mandatū: Timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Hoc Christi præceptum implet charitas, sicut ait Apostolus: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo illud, ne cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Castus enim timor,

Matt. 10.

1. Cor. 9.

timor, quem sibi charitas semper coniunctum habet, timere nos facit ne per peccatum à Deo separemur: quò fit, vt maiorū poenarum quam est temporalis voluptas timore prauas concupiscentias nostras cōfigamus. Similiter & timor Dei, qui est eius cultus & reuerentia, de quo dicitur: Misericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum, semper charitati coniunctus est: sed timor humanus, quo quis metu hominum iustitiam deserit, prorsus cum charitate pugnat. Vnde Christus: Nolite, inquit, timere eos qui occidunt corpus. Ad hæc metus ille, quo quis abstinet ab externo opere peccati solo timore poenæ, vel temporalis, vel æternæ, libenter iniquitatem perpetraturus, si impune id posset, omninō charitati contrarius est, vt dictum est à nobis in Proœmio Decalogi, vbi tractamus ex dilectione iustitiæ implenda esse Dei præcepta. Hoc verò loco loquitur tantum Ioannes de timore perturbante, propter mala opera anxiam reddente cōscientiam, qui spei omninō est oppositus, de quo dicit Zacharias: Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati seruiamus illi. Item illud Psal: Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo. Et Esaias: Ecce Deus Saluator meus fiducialiter agam, & non timebo. Quanquam B. Ambrosius & Tertullianus de humano timore hunc locum interpretantur. Charitas,

Psal. 118.

Luc. 12.

Matt. 10.

Cap. 42.

Luc. 1.

Psal. 126.

Esa. 12.

Epist. 74
in fine.

Inquit, ille ablegato & exuto timore omnia suffert, omnia sustinet. Qui ergo per charitatē omnia sustinet, non potest timere martyrium. Timor (inquit Tertullia.) supplicamētū habet, utiq; ignē stagni: quis fugiet persecutionē nisi qui timebit? quis timebit, nisi qui non amabit?

Nos ergo diligamus eum, quoniam ipse prior dilexit nos. Repetit quod suprā dixerat, ut Deum redamari ostendat, dum frater diligitur.

Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, id est, qui primum ei diligendus occurrit, Deum quem non videt, id est, qui secundum seipsum nobis ignotus est, quomodo potest diligere? Ex notis enim ignota amare addiscimus. Et hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligit & fratrem suum, id est, ut suam erga Deum charitatem in proximo diligendo declaret: iuxta quod Petro dicenti se Christum diligere, ait dominus, Pasce oves meas. Si verè me amas, id in pascendis ouibus meis ostende. Qui proximum ergo non diligit, cum Dei præceptum violat, nullo modo eum diligere dicendus est. Secunda hæc ratio efficaciter concludit, falsum dicere eum, qui fratrem suum odio habens Deū se ait diligere. Prior ratio; qui non diligit fratrem suum quem videt, etc. popularis est, quales esse solet, quæ ex parabolis, à simili, à maiori, à minori petuntur.

Lib. de fu-
gain per
iscu. sub
finem.

Ioan. 21.

IN CA-

IN CAPVT QVINTVM.

Quoniam qui credit, quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est; & omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui natus est ex eo. Rursus ad doctrinā redit. Quisquis, inquit, credit Iesum esse Christū, is Dei filius est: & qui Deum Patrem diligit, etiam Dei filium diligit. Statim, inquit August. fidei coniunxit dilectionē, quia sine dilectione fides inanis est. Cū dilectione, in hanc fides Christiani, sine dilectione, fides dæmonis. Tract. 10. epist. Qui autem non credunt, peiores sunt quàm dæmones.

In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos Dei. Per hoc, inquit, cognoscimus quod diligimus adoptiuos Dei filios fratres nostros. Per hoc, inquam, quod Deum diligamus, & mandata eius obseruemus. Suprā numero vsus est singulari, (eum qui natus est ex Deo) loquens de vnigenito: nunc pluraliter effert (natos Dei) loquens de adoptiuis, quia videlicet filij adoptiui corpus sunt vnigeniti & ille caput, ita ut ea sibi mutuo coniuncta vnum reputentur, sicut de Christo & Ecclesia dicit Apostolus: Et ut duo Ephes. 5 in carne vna. Semper coniuncta est Dei ac

O 4 proxi-

proximi dilectio: sed hæc interdū illa notior est: vt quando multa se quis in proximum beneficia conferre videt, vt ad æternam vitam perueniat. Interdum contrā euentius nobis est, quod Deum quā quod proximum diligamus, vt cum quis propter Dei præceptum proximo aduersatur, & prauam eius voluntatem corrigere conatur. Vnde supra docuit Ioānes, quod ex fraterna dilectione Deum nos diligere cognoscamus. Hic verò quod ex Dei dilectione & mandatorum eius obseruatione cognoscimus nos proximum diligere.

Hæc est enim charitas Dei, vt mandata eius custodiamus. Hæc duo, dilectionem Dei & mandatorum eius custodiam coniunxi (inquit Ioānes) quia diligere Deum est mādata eius custodire. Et quanquam dilectionis præceptum ab alijs distinguatur præceptis, quisquis tamē dilectionis seruat præceptum, etiam alia præcepta ex dilectione Dei obseruat: & contrā, quisquis alia præcepta seruat, is Deum diligere clarè deprehenditur. Cum enim Deus ipse summa sit iustitia, necessariò consequitur, quod eum etiam diligat, quisquis iustitiæ præcepta diligit. Dilectionis præceptum datur de Deo diligēdo, quatenus is summum bonum est & finis omnium ac ipsa beatitudo. Cætera dātur de Deo diligēdo sub ratione particularis boni, siue vt Deus in particulari bono relucet.

Et man-

Et mandata eius graua non sunt. Blanda & suavis exhortatio ad obseruanda diuina mandata: qualis est illa apud Matthæum: Venite ad me Matth. 11 omnes qui laboratis & onerati estis, etc. Est autem in verbis Ioānis Lyprote, qua minus dicitur & plus intelligitur. Sensus est enim: Leuissima sunt & facillima Dei mādata. Quis enim nesciat cum generale præceptum sit charitas, non esse graue quod diligendo fit, non timēdo? Vide hunc locum pulcherrimè tractatum lib. de perfectione iustitię circa medium. Item lib. de natura & gratia cap. 68. & 69. Et tractatus est hic locus à nobis in Procæmio Decalogi, Cap. 45. vbi docuimus hilariter esse Dei præcepta adimplenda.

Quoniam omne quod natum est ex Deo, vincit mundum. Ostendit Apostolus quo fiat vt facilia sint & leuia Dei mandata, nempe per natiuitatem ex Deo, per sancti Spiritus regenerationē, per gratiam Dei. Idē, inquit, facilia sunt Dei mandata, quia totus mundus impiorum cum omnibus cōcupiscētijs, machinationibus, insidijs, & tētationibus suis eos qui ex Deo renati sunt ne ad minimum quidem aliquod crimen pertrahere potest: sed omnis qui ex Deo regeneratus est per sancti Spiritus gratiam vincit, & calcat mundum, id est, impios cū omnibus amoribus, terroribus & erroribus eorum: vicit inquam tanquam toto mundo potentior & supe-

superior. Ei autem qui tam est validus atque robustus, ut totum mundum vincere possit, mandata Dei graua esse nequeunt. Similis locus est apud Paulum ad Romanos: Quis nos separabit a charitate Christi, tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? Quinimò in his omnibus superamus per eum qui dilexit nos, Dicit autem Ioannes: Omne quod natum est ex Deo, in genere neutro: non autem. Omnis qui natus est ex Deo sicut & Christus in euāgelio: Omne quod dat mihi pater ad me veniet, &c.

Ioan. 6. Contemptim scilicet loquēs, quasi dicat: Mundum vincit omnis qui ex Deo natus est, etiam si pusillus vel cōtemptus sit, ut hominis appellatione videatur indignus; sit tenera puella; sit semifatu⁹; sit anicula; sit infans; sit pauperrim⁹; sit vile mancipium; sit extremo mundi supplicio condēnatus; trāsegerit vitā scelestissimam.

Ioan. 6. Omne quod natum est ex Deo vincit mundū. Loquitur autē Ioannes de electis Dei, de quibus dicit Christus: Omne quod dat mihi pater. & Paulus ad Romanos. Vel loquitur de regeneratis ex Deo, quamdiu regenerationis gratiā seruant, siue quamdiu perseuerāt in Dei gratia.

Rom. 8. Et haec est victoria qua vincit mundum: Fides nostra. Ostēdit, quomodo obtineatur gratia Dei, qua victores mundi constituit. Hęc est inquit, victoria nostra: hoc est, victoriæ nostræ causa qua

qua mundum vincimus. Fides est, fides in quā nostra, hoc est, Christianorum.

Quis est autem, &c. Ostendit, qua fide vincatur mundus, nempe fide mediatoris, qua impetramus à Deo per Christum Iesum filiū eius, quicquid nobis ad hanc de mundo victoriam est necessarium. Deus enim per Christum inuocatus largiter spiritū suum effundit, induit nos virtute ex alto, & salutem præstat. Loquitur igitur Ioannes non de fide ociosa, sed quę sancta desideria, spem in Deo, eiūsq; inuocationem per Christum coniunctam habet. Sic Paulus ad Romanos exponēs verbum Moyſi, quod debet mandatum Dei esse facile, & iuxta nos, sitūmque esse in corde nostro & ore: quia si confitearis (inquit) in ore tuo dominum Iesum, & in corde tuo credideris quod Deus hūc suscitauit à mortuis, saluus eris: Corde enim creditur ad iustitiam, ore autē confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: Omnis qui credit in illum, non confundetur. Non enim est distinctio Iudęi & Gręci. Nam idem dominus omnium diues in omnes qui inuocant eum. Omnis (enim) qui inuocauerit nomen domini hic saluus erit. Vbi apertē Apostolus de ea fide loquitur, quę tam firma est ut cōfiteri dogmata sua nō erubescat. De ea, inquam, fide mediatoris qua dominus Deus, non fictē, vel ore tantum, sed ex corde inuocatur. Rectē autem dicit

Ad. 4. dicit Ioannes, quod nemo vincit mundum, nisi fide in Iesum filiū Dei: quia sicut & Petrus repletus Spiritu sancto, dicit: Non est aliud nomē sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri, quam domini nostri Iesu Christi Nazareni crucifixi, hoc est, nō est alius quispiam, per quem possit homo saluari, quam Iesus Christus. Sicut enim ait Paulus: Unus tantū est mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, qui dedit semetipsum pro omnibus.

1. Tim. 2. *Hic est qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus.* Confirmat Ioannes & probat Iesum esse Christum illū à Prophetis promissum, seu verum Dei filium & saluatorem mundi. Ad locum hunc rectius intelligendum obseruandum est de vero Messia tria potissimum in scriptura veteris instrumenti inter cetera prædici. Primum quod sanguinem suum esset effusus. Præsignarunt hoc sacrificia omnia in quibus animalia immolabantur, tum quæ ante legem, tum quæ post legem fuerunt. Ad eiusdem rei commendationē interdictus fuit esus sanguinis; & mox post diluuiū & sub lege Moysi grauisima trāsgressoribus pœna proposita est. Homo (inquit Deus) quilibet, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meā contra animam eius, & disperdam eum in populo, quia anima carnis in sanguine est; & ego dedi eum vobis, vt super altare meum expietis pro animabus

mabus vestris, & sanguis in animæ piaculo sit. Clarissimè autem Psal. & alij Prophetæ prædixerunt Christum occidendum. Alterum est quod studiosè inculcat scriptura vetus, homines preciosi huius sanguinis participes futuros per corporalem aquam, id est, per baptismum. Hoc præsignatum est non solum in diluuiio per quod saluatus est Noë: non solum in mari rubro, vbi submersis hostibus saluatus est Israël: nec solum in nube populum in deserto refrigerante; non solum in trāsitu Iordanis ad terram promissam, sed etiam in insigni legis ceremonia, aqua videlicet lustrationis, cuius erat perpetuus vsus, de qua seueriter dictū est: Qui aqua lustrationis aspersus non fuerit, peribit de populo suo. Habebat autem hæc aqua permixtos vaccæ rufæ & in hunc vsum mactatæ cineres, ad significandum baptismum non purgare aut lustrare peccata, nisi virtute & efficacia mortis Christi. Quin & Prophetæ clarè admodum per aquam nos saluandos prædixerunt: idq; tum ipsis rebus, vt quando Helisæus mundaui Naaman aquis Iordanis, tum expressis verbis, vt Ezechiel cap. 36. & 47. Tertium est, quod Christus spiritum suum in totum terrarum orbem missurus esset. Operæpretium est autem expendere cap. 2. Ioëlis: & 12. & 13. Zachariæ, quibus locis hæc tria sanguis, aqua, & spiritus coniunguntur, sicut ea Ioānes hic coniungit.

Psal. 12.
68. 70.
Esa. 53.

Genes. 7.
Exod. 14.
Exod. 13.
& 14.
Iosue 4.

Num. 8
Num. 19.

4. Reg. 5

Psal. 103.
Esa. 44.

iungit. Videtur enim Ioānes ad hos duos prophetas & ad 47. cap. Ezechielis peculiariter respexisse. Prædicunt enim hi duo Ioël & Zacharias Christum non solum effusurum sanguinem suum, sed facturum id nō sine magno miraculo ac prodigio: vnde deprehendi facile possit, quisnam ille esset, cuius sanguis Deum placaret. Similiter Ezechiel prædixit aquam cum prodigio & miraculo de latere templi effluxuram. Ioël igitur sic gratiam noui Testamenti prænuntiat: Filij Sion exultate, & lætamini in domino Deo vestro; quia dedit vobis doctorem iustitię; & descendere facit ad vos imbrem matutinum & serotinū, sicut in principio. Et implebuntur areę frumēto, & redundabunt torcularia vino & oleo. Doctor iustitię Christus est: Imber matutinus & serotinus, quo omnia fœcundantur & fructifera fiunt, Baptismus est à Christo institutus, qui de cœlo descendere dicitur, quia à cœlesti est rege institutus, & ex eō vim suā habet: Matutinus & serotinus, quia sine distinctione temporis sine distinctione ætatis omnes credentes sanat & saluat. Subiungit deinde dominus apud Ioëlem, largiter se spiritum suum super omnem carnem effusurum, ita vt omnis qui inuocauerit nomen domini, saluus fiat. Futura est autem hæc spiritus effusio, cum venerit dies domini magnus & horribilis, hoc est, tunc habebunt homines spiritum

Ezecl. 47
 Ioel. 2.

Ioel. 2.

ritum sanctum per quem inuocabunt dominum, cum fuerit Christus glorificatus, & homines docuerit quantę sit maiestatis ac glorię, cum docuerit horribile iudiciū suum, & compunxerit eos ad pœnitentiā. Id quod die Penthecostes fieri cœptum est: Tunc enim innoruit Iesum omnium esse dominum qui iudex futurus sit admodum terribilis: tunc cōpuncti sunt homines ad veram pœnitentiā, dicētes Apostolis: Quid faciemus viri fratres? tunc inuocauerunt nomen domini Iesu. Tunc autem cuiq; magnus & horribilis est dies domini Iesu, cum maiestaté Iesu agnoscit, & timore iudicij eius veram agit pœnitentiā. Tertio loco dicit dominus apud Ioëlem se daturum prodigia & ex cœlo & terra, antequam veniat dies domini magnus & horribilis; antequam veniat gratia Spiritus sancti, vt videlicet per illa prodigia certò deprehēdi posset quis sit magnus ille dominus et horribilis, qui inuocatus salutem præstat. Prodigia autem ex cœlo fuerūt, quęcunq; mirabilia ex cœlo facta sunt ad demonstrandum Iesum esse verum Christum: vt quod cœlestes angeli Christum natum pastoribus annuntiarunt: quod stella apparuit: quod de cœlo vox venit in baptismo, et transfiguratione, et circa diem Palmarum: quod angelus annuntiauit Cornelio Centurioni: quod apparuit Christus Stephano, et allocutus est Paulum et similia.

Act. 1. 2.

Luc. 2.
 Matth. 2.
 Matth. 3.
 Matt. 17
 Ioan. 12.
 Act. 10.
 Act. 8.
 Act. 9.

Ioël

- Luc. 23. Ioël nominauit duo cœlestia prodigia, nempe quod Christo in cruce pendente Sol sit obtenebratus : et quod Spiritus sanctus in igneis linguis descēderit. Prodigia in terra, siue ex terra sunt omnia miracula Christi et Apostolorum, et omnia charismata Spiritus sancti. Horum vnum eximium Ioël recēset, nempe sanguinem, quod nō de sanguine qui ex viuento fluit cum lēditur intelligendum est, hic enim sanguis non est prodigium vel miraculum, sed de eo qui ex latere mortui Saluatoris miraculosē profluxit, sicut rectē interpretatur Hieronymus. Item de eo qui cum sudore de corpore Christi non sine miraculo emanauit, quale etiā miraculum fuit, quod de mortui Saluatoris latere aqua effluerit. Similiter & Zacharias hæc tria cōiungit. Et primum quidem de Spiritus sancti effusione, sicut ait: Effundam super domum Dauid, & super habitatores Hierusalem spiritum gratiæ & precum. De sanguine autem adiecit: Et aspicient in quem transfixerunt. De gratia verò baptismi, sic dicit: In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruata.

Hic est qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus. Ad verbum sic est: Hic est ille veniens, siue ille venturus per aquam & sanguinem, id est, hic est ille de quo prædictum est à Moyse &

Prophete-

Prophetis quod venturus esset in mundum, vt per aquam baptismi & sanguinis sui quem effudit, virtutē homines saluaret. Ad quam rem designandam de latere suo iam mortuus, miraculosē & suprā naturam aquam & sanguinem produxit: sudorem quoque sanguineum, dum iuxta animā maximē affligeretur, in eiusdem rei signum emisit: Æquē enim per animæ eius tristitiam, vt per corporis dolorem redempti sumus. Propriē autem sudor iste sacramenti pœnitentiæ typū gerit. Ex his ergo patet quod Iesus sit Christus ille Saluator quem prædixerunt, promiseruntque Propheta.

Non in aqua solum, &c. venit hic Iesus, sicut de eo prædictum est, non in aqua solū, vt quæ sola ad placandum Deum inutilis sit: sicuti Moyses habuit lauacrum & sanguinem brutorum quæ Deum placare non poterant: Sed venit sanguinem etiam suum effundēs, eūque admodum preciosum, qui Deum verē placat, per quem sanguinem fit, vt & aqua coram Deo mundare possit. Non venit Iesus in aqua solum, sicut Ioānes Baptista, habēs aquæ baptismum à Deo quidem institutum, sed solum in signum pœnitentię. Christus baptismum suum instituit, & sanguinem suum in precium effudit, cuius virtute fit, vt aqua nō tantum signum sit, sed verē hominem regeneret, & tam robustum faciat, vt mundum vincat. Non venit Christus per

P aquam

aquam solum, vt stolidi Ebionitæ quotidie se lauantes, arbitrantés mera aqua Deum placari, nullo factó redemptoris respectu; Iesum enim Prophetam tantum, non redemptorem faciabant. Nam Christus ita baptismum instituit, vt Deum placet, non quatenus externa lotio est, sed quatenus per eum effusus Christi sanguis efficax est. Non venit Christus in aqua tantum, quod improbi Ebionitæ in mysterijs suis representant, nõ vinum aqua mistũ, sed aquam meram offeretes. Quia enim Iesum hominem tantum esse credunt, sanguine eius humanum genus redemptum esse negant: eoque in sacrificijs suis vino non vtuntur in vana solius aquæ ceremonia confidentes. Videtur ergo propriè Ioannes illud, *non in aqua solum*, dicere contra Ebionitas, de quorum errore in præfatione huius epistolæ à nobis dictum est. Et de his sic dicit Irinæus: Vani Ebionei vñtionem Dei & hominis per fidem nõ recipientes in animam suam, sed in veteri generationis perseverantes fermento: Neq; intelligere volentes, quod Spiritus sanctus aduenit in Mariam, & virtus altissimi obumbravit eam, quapropter & quod generatum est, sanctum est, & filius altissimi Dei Patris omnium; qui operatus est incarnationem eius, & nouam ostendit generationem: vti quemadmodũ per priorem generationem mortem hæreditauius, sic per genera-

Paulo
post ini-
tiũ lib. 5.

Luc. 1.

generationem hæc hæreditarem vitam. Re-
probát itaque hi commixtionem vini cœlestis,
& sola aqua secularis volunt esse, nõ recipien-
tes Deum ad commixtionem suam: Perseue-
rant autem in eo quo victus est Adam, & pro-
iectus est de paradiso.

*Et spiritus est qui testificatur, quoniam Christus est
veritas*, quasi dicat: Hæc testimonia baptismi à
Iesu instituti, eiusque passionis, in qua miracu-
losè etiam sanguinem & aquam effudit, si cui
fortè parui esse momenti videatur: est & aliud
testimonium valde illustre à Prophetis sæpè
prædictum, nempe Spiritus sanctus, qui post
gloriosum Christi in cœlos ascensum veram
pœnitentiam, fidem in Iesum, veniam & con-
solationem, ac alia multa charismata, in homi-
nibus operatur. Quibus donis apertè testatur
Spiritus sanctus quod Christus sit veritas, ve-
rus Deus, verax in omni quam tradidit doctri-
na, id quod de eo Christus ipse dixit: Ille, in-
quit, testimoniũ perhibebit de me. Et iterum:
Ille me clarificabit. Et Petrus in Actis testatur:
Nos sumus testes horum verborum, & Spiritus
sanctus quem dedit Deus omnibus obe-
diētibus sibi. Pro eo quod nos habemus (Chri-
stus est veritas) codices legunt, Spiritus est ve-
ritas, vt sit sensus: Spiritus sanctus testatur de
Iesu quod sit Christus & filius Dei, & testimo-
nium eius modis omnibus est recipiendum: quia

Ioan. 15.

Ioan. 16.

Act. 5.

spiritus est veritas, & mentiri non potest. Beda nostram sequitur lectionem.

Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in celo.
 Hoc, inquit, testimonium omninò recipiendū est, quia sicut tres personæ testificantur ex celo desuper, quod Iesus sit filius Dei, sic per ista tria quæ iam adduxi datur in terris à domino Deo testimonium de Iesu, quod sit filius Dei: pater de celo testificatus est Iesum esse filium suum, quādo ait coelis apertis: Hic est filius meus dilectus. Item cum dixit, Clarificauit & iterū clarificabo. Filius de se testificatus est ex celo, quando Stephano visus est; quando Paulo dixit: Ego sum Iesus Nazareus, etc. quando coram Apostolis in celum ascendit: Quādo Paulum Euangelium docuit: & aliàs frequenter. Spiritus sanctus de celo testatus est de Christo, quādo in columbæ specie super ipsum descendit; quando in die Penthecostes repentinus de celo factus est sonus. Omnes tres personæ testatæ sunt ex celo de Christo, quando roties angelos de celo miserunt, vt de Christo quippiam hominibus nuntiarent: quādo moriente Christo sol obscuratus est, & ipso nascente stella nouæ claritatis apparuit.

Matth. 3.
Ioan. 12.
Act. 8.
Act. 9.
Galat. 1.
Matth. 3.
Act. 2.
Dan. 9.
Luc. 1. 2.
Luc. 23.
Matth. 2.

Et hi tres vnum sunt, id est, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, vnum sunt, in essentia: Non vnus, sed tres proprietate personarum à se differetes, qui vna interim essentia sunt: quod designatur per vo-

per vocem neutri generis, *vnum*. Sicut & Christus in Euangelio dicit: Ego & Pater vnum sumus. Dicit (sumus) quia Pater & Filius duæ distinctæ sunt personæ. Dicit (vnum) quia vnam numero & omninò eandem essentiam habent. Quia autem tres personæ vnum sunt in essentia, idèd à se inuicem in testimonio non differunt, sed omninò concordēs sunt & idèd testantur, Idèdque sicut in lege Moyſi dicitur: In ore duorum vel triū testium stabit omne verbum; Testimoniū sanctæ Trinitatis firmissimè et indubitatè est ab omnibus recipiendum. Sic Christus in Euangelio dicit: In lege vestra scriptum est: quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me qui misit me Pater.

Ioan. 10.
Deut. 19.
Ioan. 8.

Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, hoc est: Similiter & in terra deorsum per tria dat Deus testimonia, Iesum esse Christum & filium suum. Ea autem sunt, Spiritus sanctus gratiæ suæ operationibus id contestans & asserens: Aqua baptismatis per aquam de Christi latere miraculosè profluērem designata: & sanguis redemptionis, qui et ipse non sine miraculo de mortui Saluatoris latere profluxit.

Et hi tres vnum sunt. Gracè est, hi tres in vnū vel ad vnū sunt, sed hoc coincidit cum nostra

lectione. Locutione enim scripturæ: Ego ero illi in patrem, idem est, ac si Latine diceretur; Ego ero illi pater: sic idem est, Sunt in vnum, Sunt vnum. Dicuntur autem hæc vnum esse, non quomodo Pater, Verbum, et Spiritus sanctus; sed quia idem testantur, nempe quod Iesus sit filius Dei. Aliter exponit Aug. sicut videbimus infra, vbi etiã de varietate lectionum disseremus. Porro primo loco ponitur Spiritus sancti testimonium, quia hoc perpetuò in Ecclesia perdurat, ac reliquis duobus testimonijs aquæ & sanguinis fidem facit: Nihil enim testarentur ac persuaderent, si eius deesset operatio. Semper enim Spiritus sanctus & fidem in Christum & pietatem vsque ad finem seculi operatur: atque ita credibilia facit omnia Dei testimonia, alioqui incredibilia. Qua de re vide August. lib. 22. de ciuitate Dei cap. 5. Secundo loco ponitur testimoniũ aquæ, quia baptisumus vsque ad finem seculi in Ecclesia visibiliter celebratur, & si aqua quæ miraculosè ex latere Christi profluxit, iam non videatur. Tertio loco recèsetur testimoniũ sanguinis, quia Christi sanguis sub propria specie semel duntaxat, eo videlicet moriente conspectus est. De triplici autem huius loci testimonio notare oportet, quod etiam apud veteres variarunt codices: Nam Græci ferè omnes sic habent: Quoniam tres sunt qui testimoniũ dant in terra, Spiritus, aqua,

aqua, & sanguis, & hi tres in vnum sunt: Nulla facta mentione triplicis testimonij de cœlo Patris, Verbi, & Spiritus sancti. Sic etiã legit Ambrosius lib. 3. de Spiritu sancto cap. 12. atq; hæc tria, vt nos fecimus, interpretatur. Audi, inquit, quomodo testis spiritus mentè renouat. Aqua perficit ad lauacrum, Sanguis spectat ad precium, Spiritus enim nos per adoptionem filios Dei facit: sacri fontis vnda nos abluit: Sanguis domini nos redemit. Alludere verò Ioannem ad miraculum sanguinis & aquæ fluentis de latere Christi mortui, ostēdit Ambrosius in illud Luca: Occurret vobis homo amphoram aquæ portans. Aquã (inquit) cū de latere Saluatoris erumperet percussores viderunt & crediderunt, & idèd regenerationis nostræ de tribus vna est testibus: Tres enim testes, aqua, sanguis, & spiritus. Aqua ad lauacrum, sanguis ad precium, spiritus ad resurrectionem. Vide eundem lib. 1. de Spiritu sancto cap. 6. Et lib. de ijs qui mysterijs initiantur, cap. 4. Cum Ambrosio cōsentit Cyrillus, & interpretatur lib. de recta fide ad Reginas. Leo quoque epistola ad Flavianum posito loco Ioannis, & omisso testimonio Trinitatis: Spiritus itaque (inquit) sanctificationis, & sanguis redemptionis, & aqua baptismatis, quæ tria vnum sunt, & indiuidua manent. Hos Beda sequitur & lectione & interpretatione.

August. similiter legit, & omittit testimonium

era Maxi-
minum
cap. 22.
Ioan. 19.

nium Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti: sed spiritum interpretatur animam Christi. De qua scriptum est: Et inclinato capite, tradidit spiritum. Sanguinem et aquam accipit, quæ de latere Saluatoris fluxerunt: quæ tria, inquit, si per seipsa intuemur, diuersas habent singula quæque substantias, et per hoc non sunt vnum. Si verò ea quæ his significata sunt velimus inquirere, non absurdè occurrit ipsa Trinitas, Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, de quibus verissimè dici potuit, tres sunt testes, et tres vnū sunt, vt nomine spiritus significatum accipiamus Deum Patrem. De ipso quippe ait Christus: Spiritus est Deus: Nominem sanguinis filium, quia verbum caro factum est: Nominem aquæ Spiritum sanctum. Cum enim de aqua loqueretur Iesus quam daturus erat sitiētibus, ait Euangelista: Hoc autē dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Hæc Aug. Qui etsi codicem habuit testimonio Trinitatis carentem, hoc tamen loco eius mentionem fieri existimauit. Verū meminisse hic oportet quod supra circa illum locum, Omnis qui soluit Iesum, ex Deo non est: ex historia Socratis annotauimus hanc epistolam à quibusdam fuisse deprauatam, qui conarētur à Christo diuinitatem separare. Id quod & hoc loco accidisse diligenter annotauit Hieronymus in epistola quam septem Catholicis epistolis præfixit, quam cur

ex ope-

Ioan. 4.
Ioan. 1.

Ioan. 7.

1. Ioan. 4.

ex operibus Hieronymi Erasmus sustulerit, summopere mirandum est. Sic igitur habet Hieronymus. Vna (inquit) epistola est Iacobi, duæ Petri, tres Ioannis, & Iudæ vna. Quæ si sicut ab eis digestæ sunt, ita quoque ab interpretibus fideliter in Latinum verterētur eloquiū, nec ambiguitatem legentibus facerent, nec sermonum sese varietas impugnaret, illo præcipuè loco, vbi de vnitatem Trinitatis in prima Ioanis epist. positū legimus. In qua etiā ab infidelibus translatoribus multum erratum esse à fidei veritate comperimus, trium tantummodo vocabula, hoc est, aquæ, & sanguinis, & spiritus, in ipsa sua editione ponentibus, & Patris Verbi que ac Spiritus testimonium omittentibus: In quo maximè & fides Catholica roboratur, & Patris, ac Filij, & Spiritus sancti vna diuinitatis essentia corroboratur. Hæc Hieronymus.

Certè Higinus martyr & octauus à Petro Pontifex, sic citat hunc locum epistola prima. Tres sunt qui testimonium perhibent in terra, aqua, sanguis, & caro, & tres in nobis sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus, & hi tres vnum sunt. Nos itaque, inquit, in natura diuinitatis, quia vnum sunt Pater, Filius, & Spiritus sanctus, nec Patrem credimus aliquo tempore præcessisse vt maior sit Filio, nec Filium postea natum esse, vt diuinitate Patris minoretur. Hanc Higinij lectio-

In opere cui titulus, Hæreseologia. Ioan. 10. 1. Ioan. 5. Lib. 1.

lectionem ad verbū habet Idacius Clarus lib. aduersus Varimadum Arrianum . Cyprianus quoque tractatu tertio de simplicitate Prælatorum: Dicit dominus, inquit, ego & Pater vnū sumus. Et iterum de Patre, & Filio, & Spiritu sancto scriptum est: Et tres vnū sunt. Quem locum citat ex Cypriano Fulgentius responsione decima ad obiectiones Arrianorum . Et Athanasius in lib. de vnitate deitatis Trinitatis ad Theophilū: Tres sunt, inquit, qui testimonium dicunt in cælo, Pater, & Verbum, & Spiritus, & in Christo Iesu vnū sunt, non tamen vnus est, quia nō est eorum vna persona. Vides quia in deitate & substantia plenitudinis per omnia vnū sunt, & in nominibus personarum tres sunt? Et in fine libri: Tres sunt qui testimonium dicunt in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus, & hi tres vnū sunt. Hæc Athanasius.

Vigilius quoque martyr in disputatione inter Sabellium, Fotinum, Arrium, & Athanasium, quod opus falso Athanasio inscribitur: Quid, inquit, & lauacrum quod peccatorum remissionem præbet, & viuificum, & sanctificum, sine quo regnū cælorū nemo videbit, nōne in beata nominatione fidelibus datur? Sed ad hæc omnia Ioannes etiam dicit: Et tres vnū sunt. Nostro quoque tempore duo Græci codices manu scripti reperti sunt, vnus in Anglia, et alter in Hispania: quorum vtérque hoc loco

loco testimonium habet Patris, et Verbi, et Spiritus sancti. Concilium quoque Lateranense sub Innocentio tertio celebratum (cui etiam Patriarchæ Græci interfuerūt) canone 2. ostendit codices suo tempore sic habuisse, sicuti nūc legimus. Admonet nihilominus diligenter, quod Abbas quidam nomine Ioachim docuerit non esse veram vnitatem triū personarum, sed eas sic dici vnū, sicut illi, quorum est vna voluntas. Vtebatur autem argumento ex hoc loco sumpto: quia videlicet sicut de Patre, et Filio, et Spiritu sancto scriptum est, quod tres vnū sint: Sic eodem loco de spiritu, aqua, et sanguine, quod tres vnū sint. Proinde autem addit Concilium, (sicut in quibusdam codicibus inuenitur) satis indicans illud (et hi tres vnū sunt) non in omnibus codicibus spiritui, aqua, et sanguini, additum reperiri. Sanctus quoque Thomas, exponens Decretalem iam dictam Concilij Lateranensis, opusculo 24. Tres sunt (ait) qui testimonium dant in terra, scilicet spiritus, aqua, et sanguis. In quibusdam libris additur (et hi tres vnū sunt), sed hoc in veris exemplaribus non habetur: Sed in quibusdam libris dicitur esse appositum ab hæreticis Arrianis ad peruertendum sanum intellectum auctoritatis præmissæ de vnitate essentiali trium personarum. Hæc Thomas. Hanc partem omittit Innocentius tertius, in Decretali, quæ incipit, In

pit, In quadam &c. & ponitur in Decretalibus rit. de celeratione Missarum: Codices quoque iam dicti Anglicanus & Hispaniēsis eadē carēt particula. Vidi ego tria vetusta Missalia, vnum scriptū, duo impressa, in quibus etiam hęc particula deērat: quemadmodum & in exemplari quodā quod extat Louanij in Bibliorheca Ecclesię D. Petri: altero item quod ibidem in Abbatia D. Gertrudis asseruatur. Ex quibus omnibus hęc videtur vera esse huius loci lectio.

Quoniam tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & sanguis. Aut potius vt codex quidam apud nos Ecclesię B. Petri habet: Tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & sanguis: et tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt.

Si testimonium hominū accipimus: testimonium Dei maius est. Pergit hortari ad fidem in filium Dei. Si, inquit in rebus politicis hominum recipimus testimonium, certē diuinū testimonium, siue id supernè de cœlo, siue infernè de terra detur, omni fide dignissimum est & ab omnibus recipiendum. Quoniam hoc est testimonium Dei, &c. id est, hoc autem maius testimonium Dei, quo testificatus est de filio suo, dicēs Iesum esse filium suum. Qui credit in filium Dei, id est, qui credit Iesum esse filium Dei, habet testimonium Dei

Dei in se, quia credit quod Deus testatus est, eūque veracem esse ipso opere demonstrat, tres habet in se testes inhabitātes, Patrem, Verbum, & Spiritum sanctum, qui eum illustrent, eique testimonio suo persuadent ei, Iesum Dei esse filium: habet in se spiritualem mundiciem aqua baptismatis inductā, habet fructum sanguinis Christi: habet spiritum Christi, qui facit eum per Christum clamātem ad Deum, Abba Pater, habet Deum sibi testificantem quod per naturalē suum filium filius sit ipse adoptiuus.

Qui non credit in filio, mendacem facit eum, &c. hoc est, Qui non credit Iesum esse filium Dei, frustra sibi de Deo Patre blanditur: frustra sperat eum sibi fore propitium; Afficit enim grauisima Patrem iniuria, opere ipso mendacem eum faciens, dum testimonio eius non credit. Idem hoc Ioānis dictum in quemuis torqueri potest, qui aliquem fidei articulum credere recusat, quia videlicet testimonium Dei, quo Spiritus sanctus in terra per Catholicā Ecclesiam testatur, nō recipit, quasi Spiritus sanctus mentiri possit.

Et hoc est testimonium. quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Non solum (inquit) testatus est Deus, Iesum esse filium suum, sed etiam hoc testatus est, quod Deus dederit nobis vitā æternam. Et hæc vita in filio eius est, id est, vita hæc æterna per filium nobis datur, & in fide & confesio-

Galat. 4.

fessione nominis eius, in perceptione sacramentorum, in obseruatione mandatorum eius cōparetur. Pulchrè autem ait Ioannes, *Dedit*: quia & vitam æternam in credentibus inchoauit, & eius plenitudinè certò daturus est, propter certitudinè enim dicitur fecisse Deus quæ facturus erat, vt & apud Lucam: Fecit redemptionè plebis suæ, id est, faciet. Dedit autè nobis Deus vitam æternam, si viuam fide filio adhæreamus, sicut subdit Ioannes: *Qui habet filium Dei, habet vitam*, id est, qui filium Dei, per fidem & charitatem eius imitatur, habet vitam æternam. Non igitur hic dicit Ioannes quod quilibet certus esse debeat sese in æternum saluandum; sed quod quisquis filium habet seu quisquis filio adhæret, habet vitam æternam. Sæpè testatus est hoc pater, quod Christus sit Saluator noster ad vitam æternam, & per Ioanem Baptistam, qui primus prædicauit regnū cælorum, & per angelos, & per ipsum filium suum. Item quando dixit: *Ipsū audite*. Nihil autem maius desiderat homo ex naturali ac bono instinctu, quam vitam fœlicem atque æternam: nec vlla meditatio homini vtilior, vt temporales voluptates contempnat, quam vitæ venturi seculi, quæ in æternum durabit, vel in perfecta fœlicitate, vel summa miseria. Sūmopere igitur necessarium fuit, vt Deus doceret homines vitam venturi seculi, & per quem æternam miseriam euadere,

& æter-

& æternam fœlicitatem possent adipisci. Non mirum igitur, si Ioannes specialiter hoc Dei testimonium recēseat, quia in isto totius religionis cardo versatur.

Hæc scribo vobis vt sciatis quoniam vitam habetis æternam, id est, quantæ dignitatis sitis vos fideles, quam nobiles, quantum exaltati, & quem fructum sitis assecuturi, per Iesum crucifixum Dei filium. habet enim quicumq; credit in eum vitam æternam.

Et hæc est fiducia, quam habemus ad Deum, &c. Non solum, ait, expectamus à Christo vitam æternam, sed in hac etiam vita tantam erga Deum habemus fiduciam, vt quicquid secundum eius voluntatem petierimus, exaudiendissimi. *Et si scimus quia audit nos* (inquit) id est, quod exaudit nos: Scimus quod habebimus quicquid ab eo petimus, neque enim infirmus & impotens est vt quod vult præstare nō possit: id quod hominibus accidere interdum solet, qui amicorum votis satisfacere si possent, libenter vellent. Fidei est, quod Deus exaudiat fidelem in omni petitione quam secundum voluntatem eius petit. Sed Ioannes fiduciam vocat siue spem, dum de se & alijs Christianis loquitur: quia etsi benè speraret se Deo placere & se nihil à Deo nisi secundum voluntatē eius perere: id tamen certo de se statuere non audebat, sicut coapostolus eius Paulus: *Me ipsum* 1. Cor. 4.
(inquit)

Luc. 1.

Ioan. 1.

Luc. 1. 2.

Ioan. 3.

Matt. 17

(inquit) non iudico, nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Observeda est autem conditio, quam adiunxit Apostolus: **Bedain hunc locum.** Vt secundum voluntatem Dei petamus, quod bifariam accipitur, vt scilicet ea quæ ipse iussit petamus. **Matth. 6.** Dicit autem ipse: Primum quærite regnum Dei & iustitiam eius, quod etiam in **Matth. 6.** Oratione dominica inferere præcipimur: Fiat **Rom. 8.** voluntas tua, scilicet non nostra. Si autem & illud **Marc. 11.** Apostoli recordemur: Quid oremus, sicut oportet nescimus; intelligimus nos nonnunquam saluti nostræ contraria postulare, & commodissimè nobis ab eo qui vtilitatem nostram rectius quam nos intuetur, ea quæ poscimus denegari. Ergo super his tantum plenam nos & indubitabilem iussit exauditionis habere fiduciam, quæ non nostris commodis, nec solatijs temporalibus, sed domini congruât voluntati. Secundo illud (secundum voluntatè eius) etiam hoc significat, vt nos ipsi tales quales nos esse Deus desiderat, ad rogandum veniamus. Quod est habere fidem, quæ per dilectionem operatur. Et ante omnia meminisse illius Euangelici mādati. Et cum stabitis ad orandum, dimittite, si quid habetis aduersus aliquè, vt & pater vester qui in cœlis est dimittat vobis peccata vestra.

Qui scit fratrem suum peccare peccatū non ad mortem, &c. Quia voluntas Dei est, vt non solū pro nobis, sed etiam pro alijs oremus, ostēdit Ioannes quan-

nes quando pro alijs simus impetraturi, quando non: explicans simul quomodo verum sit, (quia quodcunque petierimus secundum voluntatem eius audit nos). Qui scit, inquit, fratrem suum peccare grande aliquod peccatum, per quod etiam vita amittitur, tale tamè, quod non sit ad corporalem vsque mortem eius duraturum, quia videlicet proposuerit illum Deus ex eo peccato eripere, petat à Deo, *Et dabitur ei vita*, animæ scilicet & æterna, à qua per peccatum exciderat: *peccanti non ad mortem*, id est, modo proposuerit eum Deus ante mortem eius corporalem à peccato suo eripere. Gracè est, Petat, & dabit ei vitam, scilicet Deus, vel ipse frater. Nam & hic vitam dare dici potest, quia eam à Deo impetrat. Rursus pluraliter: Peccantibus non ad mortē, quasi diceret Ioannes. Non vni tantum, sed omnibus non peccantibus ad mortē vita à Christo impetratur.

Est peccatum ad mortem, non pro illo dico vt roget quis, hoc est, quorundam grande peccatum ad mortem vsq; durat corporalem, nō mando vt aliquis Christianus pro tali peccato roget, imò verò, ne quisquam id faciat.

Omnis iniquitas peccatum est, id est, omnis iniustitia, siue iniuria est peccatum: sed magnum est inter peccata discrimen. Quorundam enim scelera ad mortem vsque corporis perdurant: quorundam autem Deus miseretur, vt ante

Q mortem

mortem ab iniquitate resurgat. Recensetur in nostro textu vna peccati species, nempe peccatum ad mortem, vt altera subintelligatur, nempe peccatum non ad mortem. Græcè legitur, Est peccatum non ad mortem, & subintelligitur peccatum ad mortem. Gelasius Papa vtrunque legit. Obscurus est iste locus, sed clarus fiet & facilis, si ad scopum & intentionem Ioannis respiciamus. Quia enim dixerat iustos impetrare quicquid petunt secundum Dei voluntatem, docet quando pro fratribus mortaliter peccatibus Christiani orantes exaudiantur: Tunc videlicet, si pro quibus rogant, filij pacis sint, si iudicio misericordiae Dei digni habeantur, vt à sua impietate eruantur, si filij sint promissionis. Si autem tales non fuerint, decreuerit Deus iusto suo iudicio, sicut digni sunt eos in prauitate sua relinquere, tunc quod petunt, non impetrabunt. Verum non debet hoc contristare fideles, vel fiduciam eorum deijcere: quia non est voluntas Dei, nec licitum orare vt Deus eos conuertat, quos propter sua peccata statuit à facie sua proijcere. Idem igitur docet hic locus, quod Christus in Euangelio, vbi discipulis suis ait: Intrates in domum salutate eam, dicentes: Pax huic domui. Et si quidem fuerit domus digna, veniet pax vestra super eam, si autem non fuerit digna, pax vestra reuertetur ad vos. Et apud Lucam: In quacunque

De vinculo anathematis.

LUC. 10.

MAT. 10.

LUC. 10.

cunque domum intraueritis, dicite primum: Pax huic domui, & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illam pax vestra: sin autem, ad vos reuertetur. Ad nos (inquit August.) qui nescimus quis nam sit filius pacis aut non sit, quis pertineat ad predestinatorum numerum, quis non pertineat: pertinet nullum exceptum facere, nullumque discernere, sed velle omnes saluos fieri quibus predicamus pacem, quam habent iustificati per fidem ad Deum. Neque enim metuendum est ne perdamus eam, si ille cui predicamus non est filius pacis, ignorantibus nobis: ad nos enim reuertetur, id est, nobis proderit hæc predicatio non & illi: Si autem super eum pax predicata requieverit, & nobis, & illi. Hæc August. Sicut igitur docet dominus quibus profit Apostolorum predicatio, precatio, item & saluatio, quibus verò non, cum tamen omnibus predicent & omnes saluent; sic docet hoc loco Ioannes pro quibus peccatoribus impetrent iusti, & pro quibus non impetrent, cum tamen pro omnibus rogent.

Amplius autem quiddam habet hic locus iste, quam illi ex Mattheo & Luca citati. Docet enim etiam imitari dominum, qui sic orat: Non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt, vt videlicet in omni oratione nostra quam pro alijs fundimus, discamus voluntatem nostram penitus Deo subijcere, &

Lib. de
correp. &
gra. c. 15.

Ioan. 17.

non orare pro quoquam, si Deus eum penitus abijcere statuerit, abstineamúsque ab huiusmodi preceationis formula: Domine etiam si statueris & firmiter decreueris hunc hominem ob peccata sua damnare, obsecro vt miserearis eius. Hinc sancti quando pro valde sceleratis orant, quandoque etiam expressè conditionem adijciunt, qua se pro electis tantum orare significant, sicut Psalmista: Exaltare super coelos Deus & super omnem terram gloria tua, vt liberentur delicti tui. Et sancta Anastasia sic ad Chryzogonum scribit de sceleratissimo suo marito. Deprecor te ó homo Dei vt instanter depreceris dominum, vt aut ad fidem suam venturum si prauideret Publum faciat venire, aut si prauideret eum in hac infidelitatis peruersitate permanfurum, iubeat eum dare locum suis cultoribus. Melius est enim ei exhalare spiritum, quam Dei filium denegare, & eum confitentes impedire. Sic & Prudentius pro Symmacho idololatriæ defensore deprecatur.

In Preſa.
contra
Symmachum.

*Saluator generis Romulei precor,
Qui cunctis veniam das pereuntibus,
Qui nullum statuis non operis tui
Mortalem, facili quem releues manu:
Huius, si potis est, iam misereſcito
Præruptam in foueam præcipitis viri.
Spirat sacrilegis flatibus infcius.*

Erro-

*Erroré (que suos indocilis fouet,
Obteſtor iubeas ne citus impetus
Arſurum medijs inſerat ignibus.*

Noſtram hanc peccati ad mortem interpretationem habet & Hieronymus ſcribés in 14. cap. Hieremiæ, vbi tractat ſimilem locum. Dominus dixit ad me: Noli orare pro populo iſto in bono. Cum ieiunauerint nõ exaudiam preces eorum, & ſi obtulerint holocauſtomata & victimas non ſuſcipiam eas, quoniam gladio, fame, & peſte ego conſumam eos. Stultum eſt (inquit Hieronymus) orare pro eo qui peccauerit ad mortem, dicéte Ioanne: Eſt peccatum ad mortem, nõ pro illo dico vt roget quis. Qui ſemel gladio & fami & peſti fuerit deſtinatus, nullis precibus erui poteſt. Vnde & Prophetæ dicitur, ne fruſtra roget quod impetrari non poſſit. Auguſt. quoque lib. de correptione & gratia cap. 12. De hoc, inquit, peccato, quoniam non expreſſum eſt, poſſunt multa & diuerſa ſentiri. Ego autem dico id eſſe peccatum, fidem quæ per dilectionem operatur deſerere vſque ad mortem. Et lib. 1. Retractionum cap. 19. Peccatum, inquit, fratris ad mortem, de quo dicit Ioannes Apoſtolus: Non pro illo dico vt roget quis, ita deſiniui, vt dicerem: Peccatum ergo fratris ad mortem puto eſſe, cum poſt agnitionem Dei per gratiã domini noſtri Ieſu Chriſti quiſque oppugnat fraternitatem, & aduerſus

Ibidem.

Q 3 ipſam

ipsam gratiam, qua reconciliatus est Deo, inuidentię facibus agitur. Quod quidem nō confirmant, quoniam hoc putare me dixi, sed tamen addendū fuit, si in hac tam scelerata mentis peruersitate finierit hanc vitam: quoniam de quocunque pessimo in hac vita constituto, non est vtiq̄ue desperandum, nec pro illo imprudenter oratur, de quo non desperatur. Hęc August. Vnde valde mirandum, cur in commentario Bedę & Glossa ordinaria recitentur prædicta verba Aug. ex 1. lib. de serm. dom. in mōre: & omittātur verba rerractationis. Similiter Gelasius Pōtifex in tomo de Anathematis vinculo, sic habet. Dicit Ioannes Apostolus: Est peccatū ad mortē, nō dico vt oretur pro eo. Et est peccatū nō ad mortē, dico vt oretur pro eo. Et est peccatū ad mortē in eodē peccato manētibus: Et peccatū nō ad mortē ab eodē peccato recedētibus. Nullū est quippe peccatū, pro quo aut non oret Ecclesia remittēdo, aut quod data sibi diuinitus potestate desistētibus ab eodem non possit absoluere, vel pōnitētibus relaxare. Similiter Gregorius Moral. lib. 16. c. 31. definit peccatum ad mortem, à quo ante mortem non receditur. Patet igitur Ioannē hoc loco non docere, quod pro aliquo hic viuente quantūuis grandi peccatore, non sit orandum, cū præceperit dominus, vt pro pessimis etiam qui fidem persequuntur & iustos occidūt, oremus.

Matth. 5.

mus. Omnipotenti enim facillimum est quantumlibet prauam voluntatem ad se cōuertere & sibi subdere. Infinita bonitas omnem prauitatem excedit: nullum bonum est Deo impossibile, nullum malū insanabile. Ex dictis etiam patet non licere orare pro his qui in infidelitate vel manifesta impietate corporaliter mortui sunt. Nunc enim propterea pro ijs orat Ecclesia, quos in genere humano habet inimicos, quia tempus est pōnitentię fructuosa. Nam quid maximè pro eis orat, nisi vt det illis Deus pōnitentiam, & respiscant de diaboli laqueis, à quo captiui tenentur secundum ipsius voluntatem? Denique si de aliquibus ita Ecclesia certa esset, vt qui sunt illi, etiam nosset, qui licet adhuc in hac vita constituti, tamē prædestinati sunt in æternum ignem ire cum diabolo: tam pro eis non oraret, quam nec pro ipso diabolo. Sed quia de nullo certa est, orat pro omnibus duntaxat hominibus inimicis suis in hoc corpore constitutis, nec tamen pro his omnibus exauditur. Pro his enim solis exauditur, qui etsi aduersantur Ecclesię, ita tamen sunt prædestinati, vt pro eis exaudiat Ecclesia, & filij efficiantur Ecclesię. Si qui autem vsque ad mortem habebunt cor impēnitens, nec ex inimicis conuertentur in filios, nunquid iam pro eis, id est, pro talium defunctorū spiritibus orat Ecclesia? Cur ita? nisi quia iam in parte diaboli

Aug. 1. 22
de ciuit.
Dei, c. 24

2. Tim. 2.

Q 4 compu-

computantur, qui dum essent in corpore, non sunt translati ad Christum? Eadem itaq; causa est, cur non oretur tunc in extremo iudicio pro hominibus in æterno igne puniendis, quæ causa est, ut neque nunc neque tunc oretur pro angelis malis: quæ itidem causa est ut quamvis pro hominibus nunc viuis oretur, etiam malis, tamen iam nec nunc oretur pro infidelibus, impiisque defunctis. Hęc August. Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum, docet omnia peccata esse æqualia, paulò aliter tractat hunc locum. Audi (inquit) Apostolum Ioannem: Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabit ei vitam peccanti non ad mortem. Qui verò peccauerit ad mortem, quis orabit pro eo? Cernis si quod pro peccatis minoribus deprece mur, impetremus veniam. Si pro maioribus, difficilis impetratio sit. Et inter peccata & peccata magnam esse distantiã. Similiter Ambrosius lib. 1. de pœnitentia ca. 9. interpretatur. Perfecti (inquit) peccatores in delictis maximis sunt requirendi. Nam si quicumque de populo orent, non exaudiuntur.

2. Ioan. 5. Vnde Ioannes: Qui scit fratrem suum peccare peccatũ non ad mortẽ, petat & dabit illi vitam Deus, quia nõ peccat ad mortẽ. Est peccatũ ad mortem, non de illo dico vt oret. Non enim ad Moysen & Hieremiã loquebatur, sed ad populũ, qui suorũ peccatorũ aliũ precatorẽ deberet exhi-

exhibere: cui satis est si pro lenioribus delictis Deũ precetur: grauiorũ veniã iustorũ orationibus reseruandam putet. Hęc Ambros. Quæ hactenus vera esse intelligenda sunt, quia meritum imperfectorum Christianorum per se exiguum est, nec multum auget gemitum totius Ecclesiæ, ad quam tãquam sponsam suam, Christus peculiariter respicit, dum & perfectos & imperfectos exaudit, iuxta quod ait Apostolus: Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus: hoc est, excitat in Ecclesia preces & gemitus inenarrabiles propter multitudinem quæ in vnitatem redigitur: Qui autem scrutatur corda, scit, id est, approbat & exaudit, quid desideret spiritus. Si consideretur igitur Christiani imperfecti oratio, vt cõiuncta orationi totius Ecclesiæ, etiam ipsa in delictis maximis adhibenda est, & à Deo exauditur: præsertim, si humili proprię imperfectionis agnitione condiatur, & in rotius tamen Ecclesiæ precibus plus fiduciæ collocetur. Quo modo orat quilibet sacerdos: Domine ne respicias peccata mea, sed fidem Ecclesię tuę. Vnde omnibus præcipit Christus, etiã imperfectis: Orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Et Ioel Propheta pro sceleribus populi orare iuber, omnes tã perfectos quàm imperfectos. Et Niniuita omnes orabant, pro ciuitatis sceleribus Deum deprecabantur. Imò Christus in

Rom. 8.

In Cano
ne Missę.

Matth. 5.

Ioel. 2.

Ioan. 3.

Oratione Dominica omnes Christianos pro omnibus orare vult, dum docet nos dicere in plurali numero: Dimitte nobis debita nostra. Vnde ipse Ambrosius in 5. cap. Lucae. Si grauium (inquit) peccatorum diffidis veniam, adhibe precatores, adhibe Ecclesiam, quæ pro te precetur: Cuius contemplatione quod tibi dominus negare possit, ignoscat. Et lib. 1. de Cain & Abel, Orandum (inquit) præcipiunt & pro populo doceris, hoc est, pro toto corpore, pro membris omnibus matris tuæ, in quo mutuæ charitatis est insigne. Si enim pro te roges, tantummodo pro te rogabis. Et si pro se tantum singuli orēt, minor peccatoris quam intercedentis est gratia. Nunc autem quia singuli orant pro omnibus, etiam omnes orant pro singulis. Ergo vt concludamus, si pro te roges, tantum vt diximus, pro te rogabis. Si autem pro omnibus roges, omnes pro te rogabūt: si quidem & tu in omnibus es. Ita magna remuneratio est, vt orationibus singulorum acquirantur singulis totius plebis suffragia. In quo arrogātia nulla, sed humilitas maior est & fructus vberior.

Et Augustinus epist. 23. ad Bonifacium: Tota (inquit) mater Ecclesia, quæ in sanctis est, sancta & indiuidua charitate sua adiuuat baptizandos ad communicationem sancti Spiritus: quia tota omnes, tota singulos parit. Et libro 3. de baptismo contra Donat, dicit peccata pœnitentium

tentium solui per gemitus columbæ, id est, Ecclesiæ. Et lib. 2. de bono perseuerant. Quando (inquit) non oratum est in Ecclesia pro infidelibus ac inimicis eius, vt crederent? Quando fidelis quisquam amicum proximum, cōiugem habuit infidelem, & non ei petiuit à domino mentem obedientem in Christianam fidem? Vide & Gregorium Magnum lib. 35. Moral. cap. 5. & 6. tractantē illud, Faciē Iob suscipiam. Hęc dicta sint propter superiora illa Ambr. verba, quæ obscuritatis nō nihil habere videbātur.

Scimus quia omnis qui natus est ex Deo non peccat, scilicet grande peccatum, quandiu seruat secūdam natiuitatem siue regenerationis gratiam. Sed generatio Dei, id est, semē Dei, ipse Spiritus sanctus regenerans: vel ipse Christus conseruat eum, scilicet à peccato, idque confortando eum in pietate, & auertendo tētationes: & malignus non tangit eum, id est, diabolus (qui per antonomasiam malignus dicitur) non lædit eum, siue non perdit eum, pertrahendo ad æternam damnationem, quia scilicet non persuadet ei peccatum. Tangere, in scripturis, significat perdere, vt Iob primo: Tange cuncta quæ possidet, vel lædere, vt Exod. 11. Adhuc vna plaga tangam Pharaonem. Vtroliber modo accipi hic potest. Sed mentio tantū fit læsionis vel perditionis æternæ. Nam tēporali læsione malignus læsit & Iob, & Prophetas, & Marryres, ac ipsum

Q 6 sum

sum denique Christum occidit. obsidet etiam sæpe infantes in Christo reatos, eosque occidit. Illud (Qui natus est ex Deo non peccat) & aliter exponi potest, ut fiat sermo de his qui ex Deo nati sunt, seu filij sunt Dei secundum propositum & electionem Dei ad vitam æternam: hi non peccant peccato ad mortem, conseruante ipsos ab illo peccato regeneratore eorum Spiritu sancto: Ideoque diabolus non pertrahit eos ad æternam damnationem. Pro eo quod nos habemus (Generatio Dei conseruat eum) Græcè legitur, Qui genitus est ex Deo, seruat seipsum, cuius hic est sensus: Nisi se quisque ex Deo natus diligenter & sollicitè custodierit, facile à maligno subuertetur. Sed quia vigilat, idem hostem malignum repellit, ne ab eo occidatur.

Scimus quoniam ex Deo sumus, id est, scimus quod nos Christiani Dei filij sumus, & veram ab ipso habeamus doctrinam, ex eius gratia viuamus, vitemus peccata, custodiamus nos ipsos. Non sentit hoc loco Ioannes quemlibet Christianum certum esse de seipso quod filius sit Dei, sed quod quicumque veritatem habent doctrinæ, & vitæ pietatem, eam ex Deo habeat, quasi dicat: Scimus, quod quicumque est verus Christianus, ex singulari Dei gratia id habeat.

Et mundus totus in maligno positus est. Et, pro qua ponitur. Sensus autem est: hinc manifestum est nos Christianos non solis viribus nostris, sed pecu-

peculiari Dei gratia & donatione peccata vitare & à maligno hoste defendi: quia totus mundus, hoc est, totum genus humanum, quod mundum istum inhabitat, illique adhærescit, sub illo maligno nempe diabolo constitutum est. Tenet enim malignus totum genus humanum captiuum ad suam ipsius voluntatem, & operatur in eo opera sua mala, atque ita ad æternam mortem pertrahit, nobis tantum exceptis, qui Dei potentia & misericordia à maligni eruimur dominatu. Porrò illud (maligno) masculini generis est, ut rectè interpretatur Beda: quanquam neutraliter etiam accipi potest, ut idem sit quod malitia. Totus enim mundus rectè in malitia constitutus dicitur, quia omnis mundus seruus est peccati, & notanter dicit, *totus*, quia sicut ait Ambrosius, omnes homines sub peccato nascuntur, quorum ipse ortus in vitio est. Fuit Adam, & in illo fuimus omnes: Perijt Adam, & de illo omnes perierunt. Hic locus igitur idem docet cum illo ad Romanos 5. Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt. Nemo mundus à sorde, ait Iob, nec infans cuius est vnus diei vita super terram. Imò de omnibus verum est quod de se ingemiscens canit Dauid: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum.

2.Tim.2.

In lib.de
Apolo.
Dauid,
cap. 2. &
in cap. 15
Lucæ.

Rom. 5.

Iob 25. se
cudū 70.
de se ingemiscens
canit Dauid: Ecce enim in
Psal. 50.

Et sci-

Et scimus quoniam filius Dei venit, &c. Ostendit unde & à quo hæc quæ scribit religionis Christianæ mytheria didicerit. Scimus (inquit) quod filius Dei qui ab æterno fuit, ex cælo in hunc mundum venit, dum homo factus est, & inter homines conuersatus, & dedit nobis Christianis, dum glorificatus ad dexteram Patris Spiritum suum effudit, *Sensum*, id est, mentem siue sciētiam, vt cognoscamus verum Deum, quem gentiles antea non nouerant, sed per falsos deos decepti vero Deo perpetuò rebellabant, eoque pessimi ac miserimi erāt. Vani enim, hoc est, mali & miseri sunt omnes homines in quibus non est scientia Dei.

Et simus in vero filio eius. Græci addunt, Iesu Christo. Non tantum (inquit) dedit nobis filius Dei, vt verum Deum cognoscamus, sed etiam vt simus in Iesu Christo, qui est verus Dei filius, Simus (inquam) in eo sicut membra in capite, sicut palmites in vite, id est, vt meritum spiritus, diuinitatis & vitæ eius participes simus. Phrasîs est autem Hæbraica frequens in scripturis, qua loco relatiui reciproci repetitur antecedens; Sicut (pluit dominus à domino) quod Latine diceretur, pluit dominus a seipso. Sic pro isto, dedit nobis filius Dei, vt simus in vero filio eius Latine diceretur, dedit nobis filius Dei vt simus in seipso.

Hic filius Dei Iesus Christus est verus Deus,
vnus

vnus cum patre suo & vita æterna, quia ab æterno vixit & semper viuere: siue potius, semper viuere, & nobis etiam vitam æternam donat. Dicit autem Ioannes Christianos verum nosse Deum ad differentiã gētilium, qui & se Deum seu deos nosse dicūt, sed hi ficti & falsi sunt, præ se ferentes quidem apud fatuos homines diuinitatem, nihil autem eius in se habentes. Christum autem vocat verum filium Dei & verum Deum contra Ebionem & Cerinthū, putantes Iesum esse merum hominem & per gratiã tantum adoptionis Dei filium ac Deum vocari, quemadmodū de hominibus alijs dicitur: Ego dixi, dij estis & filij excelsi omnes; cum adoptiuus Dei filius & Deus adoptiuus, nō verus Dei filius verūque Deus, sed factitia tantum eius figura sit & similitudo. Nos (inquit Concilium Aquileiense) per adoptionem filij sumus, ille secundum proprietatem generationis diuinæ. Quod confirmans Ambrosius in eodem concilio: Euangelista, inquit, Ioannes dixit in epistola sua de Christo, hic est verus Deus. Et ex hoc loco sumptum est illud Symboli Niceni, Deum verum de Deo vero: Genitum non factum consubstantialem Patri.

Filioli, custodite vos à simulachris: Quia ad quos hic Ioannes scribit, nuper erāt gentilitate conuersi, postquam eos aduersus hæreticos probè communiuit, deque fraterna charitate, virtutum,

tum studio, fiducia in Deo habenda, & quomodo peccatorum remissio ab eo obtineretur plenè instruxit, vitamque æternam & diem iudicij ob oculos eis proposuit: nunc obiter admonet, ne quo pacto ad gentilitatem cultumque idolorum reuertantur. Vigebat enim tunc temporis adhuc idololatria, & quia per Apostolos Christi, aliòsque fideles iam destrui incipiebat, violentius sui cultum diabolus tueri nitebatur: eoque maius tunc erat fidelibus periculum.

Simulachra vocat idola gentilium, à quibus colendis & honorandis iubet vt se custodiant: solenni precatone epistolam claudès, *Amen*, inquit, id est, fiat. Non dicit ergo hæc Ioannes contra Christi & sanctorum imagines in Catholica Ecclesia vsitatas, vt in memoriam nos reducāt eorum quæ Christus & sancti pijsimè gesserūt, sicut scriptura sacra Christi & sanctorum acta describens, memoriam illis renouat qui eam legunt, sed de gentiū imaginibus. nam vt septima, inquit, Synodus Niceæ habita: Si vetus scriptura habuit Cherubin obumbrantia propitiatorium, & nos quoque imagines Iesu Christi & sanctæ Deiparæ, sanctorumque habebimus obumbrantes altaria. Et iterum: Sanctorum nostrorum & diuinorum patrum doctrine insistentes & Catholicæ Ecclesiæ, in qua Spiritus sanctus inhabitat traditionem obseruantes, definimus imagines in templis collocandas ha-

Actio. 4.
Exod. 25

Actio. 7

das habédasque, tum in sacris vasis & vestibus, tum in parietibus, tum in tabulis, tum in ædibus priuatis, in vijs publicis, maximè autè imaginem domini & Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, deinde intemeratæ domine nostræ Deiparæ, venerandorum angelorum & omnium deinde sanctorum virorū: quò scilicet per hanc imaginum pictarum inspectionem omnes qui contemplantur ad prototyporum memoriam & recordationem & desiderium veniāt, illisq; salutationem & honorariam adorationem exhibeant: non secundum fidem nostram veram latriam quæ solum diuinæ nature competit, sed quemadmodum typo venerandæ & viuificantis crucis, & sanctis Euāgelij & reliquis sacris oblationibus suffitorum (id est, incensurum) & luminarium reuerenter accendimus, quemadmodum veteribus piè hoc in consuetudinem adductum est. Imaginis enim honor in prototypum resultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat quoque descriptum argumentum. Qui

Eadem
actione.

Quicumque igitur sententias sacre scripture de idolis contra venerandas imagines adducunt, anathema. Qui venerandas imagines idola appellat, anathema. Qui dicit quod imagines Christiani vt deos adorant, anathema. Qui scienter communicant cum illis qui cōtra venerandas imagines sentiunt aut dehonestant, anathema. Qui præter Christum dominū Deum nostrum dixerit

IN I. EPIST. IOANNIS.

dixerit alium nos à cultu idolorum liberasse,
anathema. Qui audent Ecclesiam Catholicam
dicere idola aliquando suscepisse, anathema. Si
quis Euangelicas narrationes per picturam re-
presentatas nō acceptauerit, anathema. Si quis
has non saluauerit in nomine Domini &
sanctorum eius, anathema. Si quis tra-
ditionem Ecclesiae siue scripto
siue consuetudine valen-
tem non curauerit,
anathema. Hæc
Synodus.

COMMENTARIORVM

in primam Ioannis Catholicam
EPISTOLAM, FINIS.

